

четиво

КЛАРА ЯРУНКОВА

**Братът
на мълчаливия
Вълк**

за Юноши

КЛАРА ЯРУНКОВА
БРАТЪТ НА МЪЛЧАЛИВИЯ
ВЪЛК

Превод: Панайот Спиров

chitanka.info

Книгата е спечелила през 1965 година втора награда в националния кръг на международния конкурс за младежта от Атомния век.

В международния кръг през 1966 година е получила трета награда.

PREMIO EUROPEO CITTA DI CAORLA

Почетна грамота, 1968

Диплом Х. К. Андерсен, 1970

DEUTSCHER JUGENDBUCHPREISS, 1970 г.

Наградата на Съюза на словашките писатели, 1970

Поех към потока да търся Йожо. Знаех, че е там от пет часа сутринта и дебне старата пъстърва.

— Махай се! — кресна Йожо още щом ме забеляза и ме замери с мамината силонова мрежичка. — Тъкмо щях да я хвана! — беснееше той. — Чакай да те науча! — и се засили срещу ми. Ама къде бях вече аз!

Йожо ми е брат, но когато лови риба го мразя. Край него човек не смее дори и да диша. Той може, ала другите — не. Него рибата няма да го усети, но другите ще чуе със страничната си линия, с която била слушала. Ама че глупост! Слуша се с уши, а не с някакви линии, които Йожо си измисли срещу нас (срещу мене и Габка), за да остава край потока сам. Той е страшен егоист. Веднага си присвоява всички риби. Както и старата пъстърва, дето всъщност една неделна утрин я открихме ние с Габка. Габка тръгна да ми показва някаква незабравка, защото аз се правех, че не ѝ вярвам, когато пъстървата изскочи от водата точно под носа ѝ. От изненада Габка плесна във водата ведно с нея. И то с празничните си дрехи! Наистина, тя цопна само на края, но точно там скалите са най-мръсни, слизести и зелени.

Отначало нямахме намерение да казваме на Йожо нищо за рибата, но когато през ваканцията се върна у дома от Щявница, не можахме да издържим. Това ни беше грешката. Сега креци насреща ми „Махай се!“. Вече втора седмица лови пъстървата. Исква да я пусне жива в басейна. Затова я лови с мамината мрежа, да не би кукичката да нарани устата ѝ, защото пъстървата била много тежка. Казва, че на два пъти вече тя си показвала главата изпод камъка, дори очите ѝ се виждали, но и двата пъти ние сме я подплашвали. Затова сега ни мрази. Заради нашата собствена пъстърва! На която той е видял само очите, а ние цяла-целеничка и то още през юни!

Такъв брат ми е Йожо.

Габка и татко пък се качиха на нашата джипка и отидоха в селото за мляко. Крава не гледаме, за да не би лятно време мухите да изпохапят туристите. Мляко вземаме от лесничейството в края на селото, а татко го докарва в два големи гюма с джипката. Габка почти винаги се присламчва към него, защото в лесничейството има приятелка, една такава ревлива Евичка, която се страхува и от техния собствен пуяк. Аз не обичам да ходя у Ридзикови (господин Ридзик е горският). Първо, и това ми стига дето ходя там през учебната година и

второ: те нямат момчета, а само три момичета и то доста глупави. Непрекъснато шият рокли за куклите си и когато нашата Габа отиде у тях, тя също оглупява. Прехвърлила крак през крак, изрязва на ожуленото си коляно малки полички и фъфли нещо на куклите, така че да се чудиш дали това е същата оная Габа, която улавя змия с гола ръка. Затова не обичам да ходя там. Никакво удоволствие не изпитвам да вдявам в иглите на четири глупави момичета.

Така че много по-мъдро е да прекараш времето си със Страж и Бой.

Като се връщах тичешком от потока, взех нарочно завоя зад хижата. Обикновено те лежат край ледника, крият се от слънцето, защото от всичко на света бернардините най-много мразят топлината. През лятото съвсем отслабват и се измъчват от страх, че никога вече няма да видят сняг. Защото наистина бернардините са много умни, но все пак са си кучета и не могат да разберат, че след всяко лято иде зима, а след зимата пак топлината, дори горките толкова да я мразят.

Вярно, топлината я мразят, но пък боготворят, когато някой тича около тях. Веднага се присъединяват към него и съвсем забравят, че не са помисляли даже да се помръднат. Най-добре е да тичаш около тях, без да ги забелязваш. Това изобщо не го понасят. Спускат се подире ти като лъвове. Тутакси аз се озовавам в пустинята, криволича по пясъка, който миналата година докарахме пред хижата и треперя при мисълта как ще ме разкъсат, ако взема да се подхлъзна. Лъвът (това е Страж, той умее яростно да ръмжи) ще ме повали, лъвицата (това е Бой, той въобще не може да ръмжи) ще оглозга костите ми, а когато слънцето ги избели, Габка ще дойде на някоя камила и ще ме събере в бохчичка.

Вече изскочих иззад хижата и се носех по пустинята, лъвът вече ръмжеше по петите ми, когато пресметнах, че след мен тичат само четири лапи. Четири лапи съвсем не са осем, а един лъв не е като два. Така не може да се играе! Кой ще оглозга костите, щом няма лъвица? Спрях и Страж се опъна в пясъка.

— Къде е Бой? — извиках му.

Той пухтеше като локомотив и лежешком ми подаваше лапа.

— Я се махай с тая лапа — казах му аз, но доста грубо, защото той от добра дума не разбира.

Отидох да потърся Бой зад ледника, където току в края на гората започва малинака. Това е най-хладното място, даже малините там не

узряват по-рано от края на ваканцията.

— Бой! — викнах като татко. — Бой, при мен!

В малинака не помръдна нищо. Мълчи мръсникът.

— Бойско — запях с Габкиния глас, — къде си, Бойско? Не се страхувай, Бойско...

Бой обожава Габа, за нея би влязъл и във фурнаджийска пещ, та камо ли да стои на слънце. Щом и сега не се помръдна нищо, ясно беше, че не е там.

Започнах да се оглеждам защо наоколо е такава страшна тишина. Нали не сме истински в пустинята! Навсякъде е пълно с дървета, чак в кухнята са се напъхали и изведнъж нито едно не помръдва, а камо ли да шуми. Обикновено шумът им е доста силен и колкото повече приближава вечерта, толкова повече се увеличава. Понякога нощем тътнат така страшно, сякаш по небето преминават милион бомбардировачи, а по земята — милион танкове. Или като че настъпва второто пришествие, казва Юла. А сега мълчат, сякаш са се смръзнали от страх. Сякаш някаква вещица е омагьосала дърветата и им е казала: е, само посмейте да мръднете и ще видите какво ще направя от вас. Те се уплашват и злокобно мълчат.

Събух си обувките и бос, тихичко като рис, почнах да се прокрадвам към кочината. Искях да погледна трепетликата. Там между борове по погрешка расте една трепетлика. По нея винаги познавам дали дърветата наистина са омагьосани или само така ми се струва. Всъщност листата на трепетликата се движат непрекъснато и все шумолят. Само ако планината е омагьосана наистина, те също притихват и тъжно висят на неподвижните клонки.

Към трепетликата се отива покрай стобора, който татко направи още за ланските прасенца. За да има къде да се разхождат, а не да лежат по цял ден в кочината. Едва зърнах стобора и се уплаших. Изправен на задните си крака, предните опрял о дъските, Бой стоеше до кочината, слънцето нечовешки жареше над главата му. Нормален бернардин не би издържал това. Само омагьосан.

Значи не само дърветата, но и животните! Бързо, колкото може по-тихо, раздвижих ръце, крака и цялото си тяло. Удаде ми се! Направих няколко крачки към Бой. Дори не ме забеляза.

— Какво гледаш бе, мърльо — проговорих му, защото бях любопитен дали ще чуя собствения си глас. Аз го чух, но Бой изглежда

не го чу, защото не помръдна дори с ухо, а това върши и в най-голямата жега. Опрях се на оградата току до него, наведох се и надникнах в очите му, за да разбера къде е втренчил поглед омагьосаният бернардин. Майчице! Ами към прасенцето, изтегнало се в прашната яма! А прасето, и то като омагьосано, дори не мигва.

— Какво е това, Бойсик? — казах аз, защото отведнъж ми просветна, че прасенцата ги докараха едва днес, а горкият Бой, може би, не е виждал истинско прасе през живота си.

— Е — побутнах го аз, за да прескочи оградата, — това е прасе, разбираш ли, иди да видиш.

Аз исках да го поразгледа отблизо, защото добре зная, че Бой вярва само на това, в което сам се убеди. Та нали и аз съм същият. Напразно сто пъти виждах слон на картинка, в зоологическата градина трябваше да го докосна със собствената си ръка, за да се убедя, че е жив. А как писнах, когато поиска да ме улови с хобота си!

— Хайде — повдигнах го аз, — скачай, пъзльо!

Бой загуби равновесие и се озова зад оградата. Падна тихо на лапите си, присви се и се загледа без да шавне в непознатата омагьосана твар. Обзалагам се, че не знаеше откъде животното започва и къде свършва. Ако знаеше, нямаше да си сложи главата на три сантиметра от мръсната зурла на прасето.

Известно време лежаха така, а аз не се осмелявах дори да дишам. Тишината ставаше все по-страшна. Исках да погледна дали не лети нещо по небето, но не можех да откъсна очи от двамата в праха. Нищо вече не помръдваше. Нито на небето, нито на земята, нито в кочината.

Кой знае как би свършило всичко, ако прасето не бе откrexнало с мъка едното си напращено око. Накрая то го отвори и през милиметровата пролука съзря Бой, духна под носа му, от което се вдигна облаче прах, и ей така, лежешком, каза — грух.

Само „грух“ и Бой мигом беше разомагьосан. Претърколи се два пъти, накрая успя да се изправи на крака, прескочи оградата и със светкавична бързина запраши към малинака. (Доколкото го познавам, поне половин час е треперил от страх.) Аз също се откъснах от оградата и не можех да не се смея, да се смея, да се смея, като гледах прасето как дяволито се подхилва, дори направо се смее с прашните си очички.

Повече не отидох при трепетликата. Като по заповед дърветата зашумяха, върховете на старите ели се полюшваха ту на една, ту на друга страна, обраслата в репей прерия под оградата меко пляскаше със сребърни длани, иззад къщата се измъкна Крампулка, кудкудякайки тъжно, прекоси пустинята и влезе със сериозна крачка в сайванта.

Трепетликата вече не ме интересуваше. Лесно си я представях как отново трепери от топлия вятър.

Откъм Крупов баир достигна напевно бръмчене. Отначало тихо, като някоя муха, която кръжи сутрин под тавана, после все по-силно и по-силно, докато над сивия гръб изскочи малък лъскав самолет. Сутрешната татранска линия. Крайно време да се махна по-далече от хижата.

— Дюрооо! — чу се от кухненския прозорец гласът на Юла.

Късно!

— Дюро — сладко и злорадо вика Юла, — прибирай се, Дюрко!

Как пък не! Нека Юлишка да си потърси Йожо.

Реших, че днес няма да позволя да ме затворят в кухнята като чистач на картофи. И удържах на решението си. Не се дадох да ме затворят.

Изнесох коша и тенджерата с вода вън и чистих картофите пред хижата.

Над долината изтрещя взрив. Ехото го поде от зъберите и още седем пъти го препрати право срещу хижата.

Още при втория гърмеж кучетата дотичаха до вратата, повалиха татко, който тъкмо излизаше, влетяха в кухнята и пет минути трепериха под масата.

— До гуша ми дойде вече! — каза татко, като се надигна от земята. — Това са баби, а не кучета. Вън, страхливци! — извика той, смъкна ловджийската пушка от закачалката в кухнята и почна да я зарежда.

Бой се напъха в най-тъмния ъгъл, но Страж продължи да седи привидно спокоен. Изпод масата се виждаха само очите му и честна дума, на тях бе изписано, че не всичко му е безразлично. Обаче да гледа злобно или пък да заръмжи срещу татко не се осмеляваше.

— Хаф, хаф — опита се Страж да смекчи татко с хубавия си плътен глас. Така баща ми го учеше да поздравява туристите.

— Я да мълчиш — не омекваше татко. — Казвам: вън!

Притичаха жените. Мама излезе от стаята, Юла от столовата, а Габка се измъкна изпод масата, където утешаваше Бой. Почнаха да молят татко, дърпаха пушката от ръцете му, а Габка обгърна краката му, за да не може да шавне.

— Хайде-хайде — каза татко, — я не ме ядосвайте! Махайте се всички! А вие марш изпод масата!

Това вече се отнасяше за страхопъзльовците.

— Слаби им са нервите — молеше мама.

Те наистина не бяха добре с нервите, откакто бомбаджиите започнаха да взривяват скалата. На два километра под хижата Държавното горско стопанство разширяваше пътя. Скалата им пречеше, затова малко по-малко я взривяваха. При всеки взрив бернардините настръхваха от страх.

— Да излапат две паници ядене нервите им са добри — крещеше татко под масата, — ама шишарка да падне от дървото, в миша дупка се напъхват от страх.

— Да, шишарка — подсмърчаше Габка, — да, в дупка.

— Стига вече! — извика татко. — Стражо, напред! Бой, напред!

Щом татко ги извика по име и им каза „напред“, знаеха, че трябва да изпълняват. Скочиха, повдигнаха масата на гърбовете си и я

отнесоха почти до вратата. Сетне се присвиха и необезпокоявани, се плъзнаха покрай татко навън. Масата остана в кухнята.

— Стой — извика татко след тях. — Йожо, вземи захар — нареди той и ние тримата излязохме пред хижата.

Кучетата ни чакаха. Страж стоеше като каменна статуя. Само очите му проблясваха в черните рамки и поглеждаха към пушката. Бой въртеше опашка, извиваше цялото си тяло, танцуваше около татко и му подаваше лапа. Това също е негов трик, който може да смекчи всяко сърце, но не и на татко.

— Я стига си се втелявал! — каза му той. — Легнете разбойници!

Страж послуша веднага. Бой чак на втория път. Беше усетил, че на татко му минава яда и почна да си позволява повече. Наистина, той легна, но не опна лапите пред себе си, както се полага. Стовари се като чувал, протегна лапи във въздуха, размахваше ги и се търкаляше, за да развесели господаря.

Само че този път не успя. Татко викна още веднъж, за последен път. Бой твърде бързо се укроти и легна мирно до Страж.

После Йожо постави по парченце захар на изопнатите им лапи. Бой се разположи удобно и започна да души захарта. Бернардините обожават сладкото и точно затова татко тренираше характерите им с бучки захар. Но така, че не им разрешаваше да я изядат.

Страж имаше твърда воля и дори не погледна към захарта. Обаче Бой, клетника, изживяваше адски мъки.

Не можеше да откъсне очи от бучката, душеше я, скимтеше, а от муцуната му течаха слюнки.

— Да не си посмял! — каза татко на Бой, за да му придаде сила. Е, малко го и съжаляваше, че е такъв лигльо, че не може да си заповяда и едва не плаче за парче захар.

Щом допуши цигарата си, татко вдигна пушката, надникна през кухненския прозорец и каза:

— Жени, вървете да готвите за вечеря. Това е мъжка работа.

Разбира се, ние с Йожо сме мъже и можем да останем.

Бой и Страж са мъже, само че страхливи.

— Слушайте, кутрета — обиди ги татко, за да се заинатят и да бъдат по-смели. — Бабите нямат място в планината. От вас искам да станете смели кучета. Сега като гръмна, ако някой мръдне или не дай

си боже избяга, ще му насоля кожата със сачми и край на преподаването. Ясно ли е?

Кучетата лежаха неподвижно и гледаха татко в очите. Стори ми се, че дори не дишат. Започнах да се страхувам за Бой, защото той не е голям смелчага. Ум има за десет кучета, но герой, честно казано, не е.

— Отворете уста, момчета — каза татко на мен и Йожо, — да не ви се пукнат тъпанчетата.

И така издумка във въздуха, че за малко не се изтърсих на задника си.

Когато отворих очи, видях, че Страж не е помръднал и милиметър. Само очите му в черни рамки изплашено мигаха. Горкият Бой също лежеше на мястото си, но нагоре с краката. Изтичах при него

и го хванах за предните лапи. Най-напред той подскочи от радост, че е жив, а в следващия миг грабна захарчето, търколило се встрани, ведно с отхвърления от изстрела Бой.

— Не знам дали ще излезе нещо от него — смееше се татко и бавно приближи към Страж. — Юнак си, Страж! — потупа го той по неподвижната глава. — Истински юнак! Вземи си захарчето.

Страж достойно взе бучката от лапата си и бавно я сдъвка. Истинският мъж не показва лакомия дори и да умира от глад.

Татко подаде пушката на Йожо (на мене не ми е разрешено и да я докосна), протегна ръце и подвикна:

— При мен, разбойници! Тук, хаймани непрокопсани!

Кучетата радостно заскимтяха, изправиха се на задните си крака, а предните опряха на татковата ръка, така че стърчаха над него с цяла кучешка глава. Татко все още ги хокаше, че са го съборили, но вече не се сърдеше. Бой го лижеше от едната страна, Страж от другата и ако можеха и двамата, биха го изяли от обич.

Така те не обичат нито мама, макар че им дава да ядат, нито нас, нито дори Габка, а нея няма животно, което да не я обожава.

Така обичат само татко.

Рядко ще чуеш нашият Йожо да каже нещо. Най обича да мълчи и ходи все сам, като мълчалив вълк. Така каза веднъж за него чичо Ридзик една неделя, когато беше у нас с най-малката си дъщеря Либушка. „Вук, вук“, викаше му тогава Либушка. „Ойо е вук!“ Това име му прилепна и си остана до днес.

— Той е на такава възраст — застъпваше се мама за Йожо, — когато момчетата обичат самотата. Хайде, оставете го на мира!

Защото ако не го оставят на мира, Йожо се разсърдва и не спи с нас в нашата стая, а в короната на стария бук зад хижата. Там, между яките клонаци, си е направил колибка. Преди се криеше в нея само денем, когато искаше да чете татковите приключенски книги. Но сега понякога остава там и да спи.

Когато това се случи за първи път, мама взе фенерчето, отиде под дървото и завика на Йожо да се прибере в къщи. Но той я убеди, че там ще се чувства по-добре. И тя се върна в хижата. Но след малко взе юргана и го понесе в гората. Под бука тя загаси фенерчето и помоли Йожо да слезе и вземе юргана.

— Не ставай глупава, мамо — подаде глава Йожо, — тук си имам елхови клонки, а те миришат чудесно. Ти, мамо, си върви да спиш. Най-много да ми потрябват две филии с масло и бурканче с мармалад.

Стане ли въпрос за ядене, мълчаливият вълк веднага става лаком и бърбори непрекъснато. Той страшно много яде и ако можеше би ял и нощем, докато спи. Но като напук, нищо не му помага. Вече е по-висок от вратата, а е само кожа и кости. Когато тренира бягане на игрището, аз се мъча да чуя дали костите му не тракат. Но не. Само потта се стича по цялото му тяло, от главата чак до гуменките с дупки, изрязани за пръстите. След тренировка Йожо скача в басейна направо с гуменките и подлага глава под фонтана. Тогава се вижда, че освен кожа и кости, той има и мускули. И не само на краката, но и по гърба и по гръдния кош. А Йожо все е недоволен, той иска да стане културист. Сигурно затова яде толкова много. Но този път остана на сухо.

Ние с татко тихо бяхме проследили мама и от самото начало стояхме отстрани в тъмнината. Когато Йожо започна да поръчва нещата, които мама би трябвало да му донесе, татко се намеси и каза:

— Горският дух се прехранва с даровете на природата, които той, разбира се, си приготвя сам. Не си спомням, Вук, някога да е варил мармалад или да е пекъл хляб.

Йожо не гъкна. Мама се промъкваше към нас. В тъмнината юрганът белееше, храстите се закачаха по него и за известно време тя просто не можеше да си пробие път към татко.

— Сигурно имаш поне киселец в склада си, Вук. Той е здравословен и е пълен с витамини. Няма нищо по-добро от естествената храна, Вук. Пък и горските плодове вече зреят.

Мама се добра до нас и шепнешком започна да уговаря татко. Ако можеше, тя с радост би пренесла целия килер в колибката на Йожо. Но татко не отстъпваше.

— Надявам се, Вук, че градежът ти е достатъчно здрав — каза той. — Ако през нощта се изтърсиш отгоре и си строшиш краката, хич не се вясвай пред очите ми.

— Няма — засмя се Йожо.

— Хубаво се наспи — пожела му татко. — В мазето утре те чака тежка работа. Ще докарат газираната вода, а ние с тебе трябва да наредим касите и да разчистим празните шишета. Лека нощ! Надявам се, че през нощта няма да те чуя да виеш от страх.

Той тръгна към хижата и ни подбра пред себе си.

— Не се грижете — промърмори от бука Йожо и се прозина като орангутан, за да видим колко скучно му е с нас.

— Ако завали — извика мама, — прибери се вътре, Йожинко. Няма да заключваме вратата.

— Можеш спокойно да я заключиш! — изкрещя Йожо и започна да се настанява върху елховите клонки, а колибката застана в нощната тишина.

Дълго се въртях под завивките. Представях си всичко, което през нощта можеше да се случи с Йожо.

Защото нищо чудно някоя кукумявка да кацне на колибката и да закука направо в ушите му. А може да дойде сръндак и да отрие рога си в дървото. Ей богу, в тъмнината е трудно да се познае дали това не е някой стар, опасен елен, дива свиня или дори мечка, която забива нокти в бука и се катери към колибката. Или — о, ужас! — от съседното дърво съвсем безшумно може да прескочи рис!

Станах от кревата, завих Габка с още едно одеяло и отворих прозореца. Нощите при нас са студени. Нахвърлях одеялата на себе си и, мисля, до полунощ се ослушвах дали мълчаливият Вук няма да

завие от страх. Дали няма да скръцне вратата и мокрият Йожо да се вмъкне в леглото си. Защото навън заваля и то доста силно.

Когато се събудих, слънцето светеше и хижата бе пълна със звуци. По стълбите тропотеха туристи.

Чувах как татко ги изпраща, как Юла подрънква в столовата с лъжичките и как Габка брои кокошките навън.

Погледнах леглото на Йожо. Не беше докоснато. Както си бях по пижама, прескочих до прозореца.

Йожо тъкмо изнасяше от мазето каса с празни шишета.

— Йожо! — закрепях от радост. — Нищо ли не ти се случи нощес, Вук?!

— Какво да се случи? — остави касата Йожо. После плю на дланите си, вдигна я и я понесе към ледника, където вече бе струпал цяла стена от каси.

Ама че нерви има този човек! Мускулите му не са кой знае какви, но нервите му са по-здрави и от на десет културиста. Любопитен съм какво би направил на мястото на Йожо оня културист с леопардовите плувки. Дали нямаше да се разтрепери като трепетлика, ако потрѣбва да прекара сам цяла нощ в опустялата гора. Това не е като да стоиш на снимката, да показваш мускулите си на хората и да приемаш възхищението им.

На Йожо не се възхищава никой. Само аз, а това за него е все едно никой. Мене брат ми не ме признава, защото не съм герой като него.

Което е вярно, даже за сто крони не бих нощувал сам в гората. Всъщност за сто може би ще се съглася. Но за петдесет, честна дума, никога.

А той може да го направи винаги и то съвсем безплатно.

— Ако искаш, ела с нас — ми каза Йожо веднага след обяда. Страж и Бой вече стояха до него, готови за път. Те мигом усещат, когато някой се гласи за някъде и не се отлепват от него, за да не би случайно да им избяга.

Веднага се присъединих към тях. Йожо рядко ме взима на Седлото, затова и не си взех нищо за из път, страхувах се да не би да размисли или пък да ме задържи мама. Тя е свикнала да съм наоколо, дори и да няма никаква работа. Днес работа няма. За обяд бяха останали малко туристи, защото още сутринта повечето се разпръснаха по излети. Всичко ще се струпа довечера. Така става винаги, когато денят е ясен като рибешко око.

„Рибешкото око“ е таткова измислица. Винаги когато времето е хубаво, той поглежда небето и казва, че прилича на рибешко око. Днес не каза нищо. От сутринта седи в канцеларията с господата от „Турист“. Има ревизия, а тогава винаги е сърдит. Час по час се втурва в кухнята и ругае бюрократите. „Аз съм хижар, а не канцеларски плъх“, вика той на мама. Или: „Пак си зяносала три кила свинско! Ще те уволня и ще си намеря готвачка, която ще прави шницели по сто грама, а не похлупаци за чинии! Мерките ли не познаваш, или какво?!“. За да не го ядоса повече, мама си мълчи и най-много да каже: „Ами не оставяй хората да седят жадни. Хайде, почерпи ги с нещо“. Тогава татко се разярява. „Жена, ти ум имаш ли?!“ — крещи той. „Искаш да си помислят, че ги подкупвам, а?! Те и без това гледат на всеки като на престъпник! Тъкмо тая гадост не мога да понеса. И купищата хартия. Не издържам повече! Наесен се преселваме в равнината. Ще се хвана някъде на работа и ще бъда спокоен. Ще помина и без хижата!“ После затръшва вратата и се връща в канцеларията. Мама кимне с глава, съжали го и каже на Юла: „Ех, веднъж поне да беше го направил. Ами той наистина би поминал и без хижата. Само че без планината не може. Там е цялото ни нещастие“.

Мама веднага би напуснала планината. Защото паднат ли есенните мъгли и дъждове, в хижата ѝ е тъжно и ѝ се ще да е сред хората. Но най-много, защото ние вече израстваме, а училищата са далече. Тя би се преселила веднага, но горката добре знае, че това няма да е лесно.

Всеки път, когато ревизията свърши, татко заминава със Страж и Бой в планината, връща се чак по тъмно и казва: „Ако ме затворят в

някоя канцелария, долу, в равнината, след седмица ще ме изнесат от нея като труп“. И цяла вечер се шегуваше весело, сякаш наистина се е спасил от сигурна смърт. За преселване разбира се, не споменавахе до следващата ревизия.

Татко, значи, не обича ревизиите, но аз, честна дума ги обичам. Поне няма кой да ни измисля работа, щом татко е зает с ревизията, а мама — със сърдития татко. Можем по цял ден да се скитаме, да отидем на Седлото или на Дюмбер, никой няма да забележи.

Само че да отидеш на Седлото с Йожо, хич не е лесно.

Първо, по време на пътя не бива да се говори, защото мъжете ходят из планината, незабелязани от никого. Който не може да мълчи няколко часа, нека ходи на излети със свраките, които бърборят без прекъсване.

Второ, трябва да се изкачваш с равномерна крачка, а не да се надбягваш с Бой по равното, а по нанагорницето да пухтиш, или пък да седнеш да си почиваш. Така ходят градските скапаняци, а на когото не харесва Йожовия стил, може да върви с тях и да плаче като жена при последното, най-стръмно изкачване.

Трето, с Йожо трябва да издържиш цял час на Седлото, защото той не отива там на разходка, а да разгледа горите, в които ще бъде лесничей, и потоците, пълни с риба, на които ще бъде господар. Това му отнема половин час. Петнадесет минути гледа към Банска Щявница, където ходи в горското училище и има съученик на име Петър Бубал. Следващите петнадесет минути, дори повече, гледа към Ружомберок, където живее приятелката му Яна, второто ѝ име не знам, защото той го крие. Общо това прави час — час и нещо под яростните ветрища, които на хребета са студени и през лятото. Който се бои от вятъра, каза веднъж Йожо, да си лежи в кухнята до печката и да мърка на два гласа с котката Жофи.

Вярно, аз още не съм истински мъж като Йожо, но не съм и някаква си жена, дето ще тръгне на излети със свраките или ще мърка с котките край печката. Спокойно мога да не говоря три часа, да крача равномерно и да лежа един час на Седлото, без риза, като Йожо. Не само това, ами щом той се надигне, аз искрено се учудвам и казвам: „Вече време ли е?“.

Правил съм го на два пъти и знам, че затова днес Йожо ме взе със себе си. Почти цялото изкачване до Седлото е много стръмно. Там

където се мяркат петите на Йожо, аз едва достигам с глава. Стига да се подхлъзне и двамата така ще се търколим надолу, че ще се спрем чак при ледника, ако не ни задържат дърветата, което е още по-лошо. Но той не се подхлъзва.

Ние се изкачвахме и Страж подтичваше край Йожо, защото той по обича възрастните. Бой се катереше до мене, защото той пък държи на децата. Но и двамата грешаха. Аз вече не съм дете, а Йожо още не е мъж, макар че си въобразява. Е, голяма работа!

След като се провряхме през клека, Йожо извади от еднодневката четири ябълки и даде по една на всеки. Бой веднага излапа своята и задраска с лапа по еднодневката, за да му дадат друга.

— Стига — каза му Вук. — В планината всички сме равни. Което стига на нас, трябва да стига и на тебе!

И продължихме нататък.

Стръмнината над клека е обрасла с остра, хлъзгава трева и човек трябва да внимава, защото всеки миг може да забие носа си в нея. А паднеш ли, значи да се смъкнеш обратно при клека и пак да се катериш нагоре. Но пък спускането е приказно. Направо по задник. И бързо, като на олимпийски състезания по бобслей.

До върха ни оставаше един хвърлей, когато точно по средата на Седлото забелязахме тесен черен облак. Той изплува зад хребета и колкото повече се показваше, толкова по-широк ставаше. На ясното небе изглеждаше съвсем черен. Кучетата тичаха напред, но изведнъж спряха и почнаха да отстъпват към нас. Слънцето още грееше в гърба ни, но облакът се беше изкачил вече много високо, почти до слънцето. Той се преобръщаше пред очите ни, надуваше се и се разтягаше, станал чудовищно широк — от Дюмбер до Хопок. Вятърът се засили и със страхотна бързина подгони насреща ни ужасната тъмна маса. Бой почна да скимти.

— Назад! — извика Вук. — Бързо назад!

И веднага след това:

— Дръж се до мене! Дюро!

Пие светкавично се обърнахме, но беше късно.

В същия миг черният облак се претърколи през хребета, затули слънцето, настигна ни и ни плени. Не виждахме дори в краката си и не знаехме накъде да бягаме. Навсякъде около нас, над главата и под краката ни шумеше тъмносиня мъгла, сякаш бяхме в гигантски врящ

котел. Валеше дъждът не отгоре, а от всички страни. В тъмнината изобщо не го виждахме и само за миг се измокрихме до кости.

Изведнъж, сред ужасния грохот, долових кучешки лай и виене. После, съвсем близо, гласа на Йожо, който крещеше страшно:

— Дюрко! Къде си?! Дюркооо!

Хвърлих се по посока на гласа. Вук ме повали на земята, тъкмо когато над главите ни изтрещя гръм.

— Ножчето! — крещеше в ухото ми Вук. — Хвърли ножчето.

Бръкнах в подгизналия си джоб, измъкнах ножчето и го запратих далече от себе си. Вдясно, от мрака изскочи огнена мълния и се спусна като страшен змей подир ножчето. Забодох главата си в мократа трева, за да не ми се пукнат тъпанчетата от страхотния трясък. Вук ме прегърна около шията и така лежахме, докато тътенът не започна да се отдалечава. Дори не забелязахме кога Страж и Бой са ни намерили. Едва когато усетихме нещо топло, разбрахме, че кучетата лежат до нас. Бой по погрешка притиснат до Вук, а Страж — до мене.

Щом се набесня, облакът запълзя надолу, към нашата хижа. Както неочаквано беше засенчил слънцето, така внезапно и го откри. Ние ослепяхме напълно и мина доста време, докато отново почнахме да виждаме.

Пръв се надигна Вук. След него и ние тримата. Няколко мига Вук ни оглеждаше, а после се разсмя.

Погледнах го. Той изливаше водата от еднодневката. Мокрите му коси бяха модерно прилепени на челото, а при всяко движение от дупките в гуменките му бликаха красиви водоскоци.

Изстискахме анцузите си и дълго се смяхме на бернардините. Козината им, натежала от вода, ги дърпаше към земята. При всяка крачка те я полюшваха насам-натам, досущ като индианци, които се промъкват с мокри одеяла на гърба си.

После търсихме ножчето, но напразно. Дори не си спомнях къде го бях захвърлил, толкова бях объркал посоките с този облак.

— Имаш късмет — каза Вук, — че не е било привързано. Иначе светкавицата щеше да ти цепне гащите. Хайде, спущаме се.

— Защо? — попитах. — Още не сме видели Ружомберок!

Вук се стъписа, но му мина бързо. Нали дума не бях обелил за Яна.

— Друг път — засмя се той. — А сега бегом към долината, за да не настинете.

Пак се прави на голям. Ние да не настинем!

Вярно, Бой седеше на слънцето като мокра кокошка, трепереше и тракаше със зъби.

— Раз, два, три! — обърна се Вук и затича по тревистия склон. На мокрото можехме да се пързалиме и по гуменки.

Страж се разлая, а после се спусна подире му. Бой ме почака и заедно с него полетяхме надолу ту на крака, ту по задник, навремени по тревата, навремени през гората. Дърветата се мяркаха около нас, а ние сечяхме завоите веднъж наляво, друг път надясно, като зиме на гигантски слалом.

Когато се приземихме на една височинка зад ледника и четиримата пухтяхме — като локомотиви.

После се послушахме дали не ни търсят. В тишината някой тръшна кухненската врата и татко започна да ругае.

Значи ревизията продължаваше.

— Всичко е наред — казах аз.

Препълзяхме зад оградата на кочината към обраслата в репей прерия. Там може да се сушим с часове и никой няма да ни открие.

В долината слънцето продължаваше да грее топличко. Видях облака, вече съвсем избледнял, как се насочва към Млинската долина под Ганел.

Сбогом и добър ти път, мръсно черно!

А когато погледнах озареното от слънце Седло, не можех да повярвам, че там съм преживял най-страшната буря през своя живот.

— Слушай, Вук. Ама беше напечено, а?! — седнах аз сред репейте. Искях да си поприказваме още малко за бурята.

— Е — проточи сънливо той. И нито дума повече.

Какво е това за него! Играчка. Даже ножчето си не загуби.

В неделя след обяд отидохме да огледаме картофите под Шпрнагел. Татко няма да се откаже от това удоволствие, дори да имахме хиляда туристи в хижата. Той няма да се откаже, нито пък ние с Йожо, защото това е най-големият джумбуш през цялата седмица.

Мама не можа да дойде. Тя ни обърна гръб и започна да меси сладкиша за следобедната закуска. Една част опече още сутринта, но групата туристи от Бърно я изяде.

— Тук човек не знае ни празник, ни делник — роптаеше тя и не даде на Жофи дори щипка тесто. Явно, че наистина беше сърдита. А горката Жофи все чакаше, премигваше насреща ѝ и нищо не разбираше. Тя е дежурна при всяко месене. Обожава тестото и изяжда най-малко една трета от суровия сладкиш, толкова силно е приятелството ѝ с мама.

И тъй мама трябваше да остане, а ние тръгнахме.

„Мамино поле“ (така кръсти татко картофената нива) лежи от другата страна на потока, под хълма Шпрнагел. Според мама мястото е равно. През лятото може да е равно, ала през зимата това си е стръмен склон, по който двамата с Вук тренираме спускане.

Едва-що бяхме стъпили на мостчето и татко се разсмя. „Полето ти, майко, се е свило, като че ли някой го е прал“, щеше да каже той, ако мама беше с нас. И наистина — репей, трескот, млечок и всякакви други бурени, които напиреха откъм сечището, бяха смалили нивичката поне с един метър (от всяка страна, разбира се.)

— Я! — викна изведнъж татко. — Бързо елате насам да видим не ме ли лъжат очите!

Дотичахме при него. Татко сочеше към средата на картофената нива.

— Дюро, какво виждаш там?!

— Цвят — казах аз, което си беше истина.

— Ами ти, Вук?

— Също. Даже три.

Действително, ние открихме три бели картофени цветченца, но нищо повече.

— Световен успех в растениевъдството! — крещеше татко. — Тичайте да извикате майка си!

— Защо? — казах аз. — Да откъснем цветовете, в къщи ще си ги сложи във вазата.

Ние дълго се смяхме, но цветовете оставихме както си бяха.

— Мама не се интересува от картофените цветове — измърмори Вук, — а от картофите. И няма за какво да ѝ се смеем!

Мама е израсла на село и все трябва да сади и да окопава нещо. Напразно татко я поучава, че „на хиляда и двеста метра височина природата си има свои закони и позволява да живее само това, което

сама си посади“, но мама не отстъпва от своето. Всяка пролет тя изтръгва до корен бурените от поленцето и засажда картофи.

— Те ще привикнат — казва — и хората не могат току изведнъж да свикнат някъде.

Така или иначе, но от думите на мама излиза, че тези картофи няма да привикнат никога. Нея все нещо я тегли към долината. Казвам го, защото добре зная какво ми разправя, когато останем сами. Знам и как цяло лято се радва, че на задушница ще отиде в Бенюша на гробища.

А пък картофите сади, за да ѝ е по-весело. Защото, честна дума, от тях няма никаква полза. За засаждане отиват два чувала, а лани, когато реколтата беше най-голяма, извади само две кофи. И то такива дребосьци, които се варят необелени. „Това е някакво недоразумение, каза тогава татко, не съм ги виждал да цъфтят. Да не би случайно да е събрала картофите в мазето?“ Затова толкова се чуди като видя белите цветчета. А може би картофите наистина привикват. Само да не ги задушаваша дивите растения. Двамата с Йожо се заловихме да изскубваме най-яките нашественици, за да не се промъкнат случайно към средата и да задушат разцъфналите.

— Догодина ще направя на мама ограда — бушуваше Вук, — ще изплета такъв гъст плет от леска, че през него няма да се промуши и най-жалката трева.

— И аз ще ѝ направя — рекох. — Половината ти — половината аз.

Наистина, не ми беше ясно откъде ще вземем леска, но Вук сигурно знае. Ще вървя с него даже пет километра, все някъде ще намерим леска.

Татко отиде към сечището, за да види малините. Ние с Вук продължихме да работим и в края открихме още два картофени цвята. Бяха напълно прикрити от стар, гаден репей. Ние го изскубнахме и го стъпкахме в пръстта.

— Ще докарам на мама оборски тор от Ридзикови — разгорещи се Вук, като видя колко глинеста е земята.

— И аз ще ѝ докарам — отговорих аз.

Но не ми беше ясно как ще докараме тор. Нито каруца имаме, нито кон, само две ръчни колички. А може би Вук ще впрегне Страж и Бой в тяхната количка? В тази, с която ги учехме да теглят, когато бяха

малки. Съмнявам се, че татко ще позволи да докараме тор с колата. А нищо не му пречи. Джипката вече е стара и ако постелем седалките с амбалажна хартия, може да я натоварим и с тор. Казах това на Вук.

— Не говори глупости — промърмори той.

Вук не обича много да приказва. И сигурно знае как ще докараме тор.

Точно тогава забелязахме, че мама върви по мостчето. Тя бързаше и беше много хубава. В неделя, когато отива при картофите, тя си облича сивата рокля с бяла яка. Косите си вчесва на гладък кок, а не от плитки, както ходи в кухнята. Докато минаваха по моста, Габка се държеше за полата ѝ, защото мостът е направен само от две греди. Аз се развиках и понечих да изтичам насреща им.

— Какво се дереш? — изсъска Йожо. — Искаш да се уплашат и да паднат във водата ли?!

Е, вярно е, гредите са високо над потока и от водата стърчат огромни камъни. Но аз добре знаех защо се ядосва Йожо: да не би аз пръв да кажа на мама за цветовете!

И така, прехапах езика си, а когато тя дойде, показах ѝ само три. Другите оставих за Йожо.

Мама страшно се радваше. Оглеждаше картофите и каза, че до една седмица ще разцъфнат всичките.

— Е, добре, ще ѝ стискам палци.

— Терезка, ела насам — извика татко от сечището, когато видя мама.

— Хайде де, ела тук! Деца, елате и вие!

Отидохме в сечището при татко. На няколко крачки от него той ни заповяда да спрем.

— Винаги съм казвал, че толкова високо в планината, почти под клека, картофите не могат да виреят — рече той тържествено. — Че по-силните растения, привикнали на тукашния суров климат, ще ги задушат. Казвал ли съм го?

Разбира се, че го е казвал. Всяка година по сто пъти.

— Присмивах ли се на мама, че тъпче планината с картофи, както мене с юфка, тоест — напразно. Присмивах ли се?

Присмиваше се, наистина. И още как!

— Майко, свари юфка — засмя се той изведнъж, — довечера ще я изям. Ще ти се подчиня и аз, щом си победила природата.

Той разгърна един голям малинов храст и ни показа широк картофен корен, целият накичен с бели цветенца. На няколко метра от нивата!

— Подценявах бенюшките картофи — викаше татко, — а те били храбри бойци. Сечището ги напада, но и те са тръгнали срещу него. И ето ви последицата!

Ние се разтичахме из сечището и наистина намерихме още много разцъфнали картофи. Мама се смееше, а приказките на татко нямаха край:

— Природата унищожава страхливците, но умее да цени храбрите. Планината прие твоето растение, Терезка! Нивичката ти унищожи, но не можа да се спаси от офанзивата на картофите!

Най-смешното беше, когато татко разправяше как след сто години природовете ще си блъскат главите и ще се чудят откъде са се взели картофи на такава височина и как тази индианска култура си е пробила път дотук, чак от Америка. Защото, без съмнение, след сто години картофите ще плъпнат из целите Ниски Татри. И вече никой няма да си спомня, че преди сто години хижарката Терезка Трангошова ги е засадила под Шпрнагел, само защото ѝ е било мъчно за бенюшките ниви.

Смяхме се, смяхме се, но аз се и позамислих.

— Божичко — хвана се мама за главата, — сладкишът е във фурната!

Тя понечи да се затича към хижата, но татко я хвана за ръката.

— Няма сега да си изпочупиш краката я — тихо каза той. — Като изгори, да изгори. Кухнята ще проветрим, а за закуска ще дадем хляб с масло.

Ето нещо, с което той няма да привикне никога. Стане ли дума за работа и за ред, е строг и всички трябва да го слушаме, дори и мама.

Всички заедно тръгнахме бавно към къщи. Още в прерията усетихме мириса на изгорели сладкиши.

— Първо ще опустоши Ниските Татри с картофи, а после ще изгони с пушека и всички животни — смееше се татко. — На това викам аз: преобразяване на природата.

Не мога да си обясня какво става с нашата котка Жофи. Вече изобщо не ходи на лов. Преминала е изключително на домашна храна, което, разбира се, не означава, че тя не е смел ловец. Ако някой като мене я е наблюдавал в прерията и е видял едночасовата ѝ борба с разлютената змия, ще му стане ясно, че само сериозни причини са я накарали да се откаже от лова.

Пък и да беше само от лова! Цял месец вече тя не се отделя от хижата. Понякога се затичва към гората, но на два метра пред ледника спира, постои с вдигната лапичка, измяучи и се връща обратно. Опитваше се да тръгне и в други посоки — покрай стобора на кочината, през волейболното игрище, но крайт винаги беше един и същ — връщаше се в къщи.

Внимателно огледах околността дали някой не е нарисувал с тебешир вълшебен кръг около хижата, през който бедната Жофи не смее да пристъпи. Не намерих нищо.

— Да не би да е болна — казах на Юла, когато отново чух, че Жофи мърка под печката.

— Не се пречкай — сопна се тя — ето ти парцал, почвай да бършеш вилиците. Хората не искат да ядат кренвиршите с ръце! Веднага се нахвърлят отгоре ти и разправят: повикайте управителя.

— Ами извикай управителя и всичко ще бъде наред — отдръпнах се аз към вратата, като държах ръце зад гърба. В същия миг видях, че Юла оставя парцала, оправя бялата си престилка и злостното изражение на лицето ѝ бързо се променя, така че заприлича на принцеса с бялата коронка на главата си.

— О — проговори тя с променен глас, — заповядайте, аз вече си мислех... Ние си мислехме... От къде се взехте тук посред седмицата?

Бързо се огледах. До кухненската врата стоеше цивилният летец от Братислава, който преди пет седмици бе взел в кутия от обувки три котета на Жофи. Той се хилеше с белите си зъби срещу Юла и тутакси почна да я баламосва с разни измишльотини, как срещнал по маршрута си, точно над нас, огромна марсианска чиния, паркирал своя илюшин на нея, и скочил с парашут, за да види дали Юлинка е все такава хубава.

Щом ме забеляза в кухнята, той ми намигна, тупна ме по рамото и така ме придърпа към себе си, че усетих миризмата на коженото му пилотско яке.

После ги оставих и отидох да чакам летеца пред хижата. Исках да си поприказваме, защото нещо по него ми направи впечатление. Ха-ха-ха!

Габка се беше покатерила на Марманец. За да не ѝ стане мъчно аз се поспрях да се възхитя на смелостта ѝ. За нея Марманец е същото, което е Герлах за алпиниста, а в действителност това е просто един грамаден гранитен камък. И така, аз се възхитих надве-натри от Габка, а после ѝ помогнах да слезе, за да не ми се пречка, когато дойде летецът.

Само че здравата се начаках. Гостите отдавна изядоха кренвиршите с ръце, изпоизлязоха на терасата и тъкмо ругаеха обслужването, когато Юла дотича при тях с бутилки бира (разбира се, без чаши!) и започна да ги кани да се върнат в столовата. По страничните стъпала от кухнята изтича пред хижата летеца и се запъти към мене.

— Погледни — заприказва той, — как ме одраска тая Юлинка!

Ха-ха-ха! Юлинка, а! Нашата Юлинка може да залепи плесница дори на главния инженер от Брезно, но летци не бие. Поне този не би ударила за нищо на света, камо ли да го одраска. Когато мием чашите, тя ми разказва за него, та знам, че по-скоро би го увила във възглавнички и носила на ръце, ако, разбира се, не беше толкова голям. А драскотините забелязах веднага, щом летецът кацна в кухнята ни. Стори ми се, че имат връзка с Жофи и с моето предположение за нея. Когато летецът дойде, направо го запитах:

— Какво правят в Братислава нашите котета, чичо?

Всъщност аз завиждах малко на котенцата. Те си седят в Братислава, а аз през живота си не съм бил там. Но най-много исках да разбера дали предположението ми за Жофи е правилно.

— Е, братле — заизвърта летецът, — те направиха голяма кариера.

Хвърлил ги е в Дунава! — проблесна в главата ми. Свършено е с тях! Нито едно коте до сега не се е измъкнало от такава река!

Вече не завиждах на котетата.

— Какво ви направиха?! — извиках, защото ми домъчня за тях.

— Нима не виждаш какво? — посочи издрасканото си лице пилотът и отвратително продължаваше да се хили с белите си зъби.

— Нищо не е това! — закрещях аз. — Мене Жофи ме е драскала най-малко сто пъти, а пък петелът едва не ми изкълва окото, така че можех да ослепея, а Страж, като малък, ме хапеше, когато си поиска!

Трябваше да ги върнете обратно, щом не можете да се занимавате с животинчета!

— Какво ти стана? — обиди се летецът.

И на всичко отгоре се обижда!

— Ако знаеш какво чудо правеха! — почна да се оправдава той. — Щом се върнех в къщи, първата ми работа беше да ги търся по цял час и повечето пъти не ги намирах. Тогава им приготвих храната, оставях я насред стаята и, ако исках да ядат, трябваше да изляза от къщи. Когато се върнех, паниците бяха празни, а от котетата ни следа. Само по изпокъсаните пердета разбирах, че когато ме няма, те седят на корниза. Веднъж едно от тях прекара три дни в шкафа и чак в неделята, като си обличах шлифера, го измъкнах от ръкава. Погледни как ме ухапа — показва ми той ръката си.

Слушах летеца, слушах го, и цялата работа около Жофи ми ставаше ясна. Все повече съжалявах, че дадохме котенцата на този градски страхливец. И това ми било летец от гражданската авиация!

— А това украшение — знаеш ли от какво е? — посочи той лицето си. — От това, че си позволих да взема собствената си шапка и да я сложа на главата си, докато в нея е благоволило да спи незабелязаното от никого коте. Виж само резултата. Интересно, нали?

Аз се засмях и внимателно огледах лицето на пилота.

Чиста работа! Трайна, дълбока индианска украса!

Сякаш пред очите си виждах сивото, нашарено на ивици котенце, което, политнало надолу, раздира лицето на своя господар с острите си ноктета.

Ех, Жофи, колко ти е умът, щом не си разбрала къде трябва да се отнасят такива деца.

— Накрая ги изловихме с моя приятел и целите издраскани, ги отнесохме в един чувал...

В чувал, страхливци!

— ... в зоологическата градина. Сега хората ги разглеждат в къта за диви котки. Защото, ако искаш да знаеш, това са три чистокръвни диви котка! Лесно ти е да се нахвърляш — хвана ме той за перчема, — ама кажи честно: от къде ги взе?

Онемях от радост, че макар и пленени, нашите котета са живи. Признавам, не е леко да се живее в една стая с три диви котки.

— От къде съм ги взел ли? — нарочно казах по-бавно аз, защото забелязах, че Жофи излиза от кухнята. Почаках я да се разположи на нагрятото стъпало, да притвори очи и да задреме. — Ето там е майка им — посочих.

Летецът гледаше тъпо към Жофи. На слънцето тя искреше като най-чистия сняг, само черните петна по гърба ѝ синееха и проблясваха.

Прикрих лицето си, за да не прочете летецът на него онова, което знаех със сигурност. Все пак той не беше толкова глупав, засмя се и каза:

— Ясно! Значи това е майката. А един хубав ден таткото дебнел в гората от някое дърво, очите му светели като тънки и силни прожектори, безшумно изпъвал остриите си нокти и чакал... И ето, котката заблудена красавица приближава към него. Той измяква с грубия си глас на див хищник, скача меко, върти се около красавицата, омагьосва я, мами я, докато милата Жофи, така или иначе, се озовава в неговото топло леговище...

— Трябва да е станало напролет — прекъснах аз летеца. — Тогава не я виждахме по цели седмици. После дойде и след четири дни изнесе котетата от бараката.

Жофи, Жофи, жалко, че не можеш да говориш! Щях да сложа на коленете си една възглавница, да те настаня отгоре, ти щеше да ми разправяш, а аз всяка вечер щях да пиша книга за джунглата — „Жофи сред дивите котки“.

Майчице, колко пари можехме да спечелим!

А сега ще си останем с пръст в устата.

Там трябва да е било страшно интересно. Неслучайно Жофи всеки ден мяучи под печката. Избира. Между кухнята и гората. Между мързелуването и красотата на свободния живот.

Е, ще видим.

Пристигна розовата шкода БА 22–09. Значи сме първи август. Откакто свят светува и аз се помня, а това са най-малко девет години, тази шкода винаги идва на първи август. Преди беше кафява като шоколад, а сега е розова като гащичките на Габка. Друга такава кола не съм виждал през живота си. Нито друго момче, което така да обича природата както Владко от шкодата.

И сега той изскочи почти в движение, разпери ръце, дълбоко пое въздух и каза:

— Поздравявам ви, гори и планини, от цялата си душа ви поздравявам!

Владко не го каза точно така (знам, че това е някакво стихотворение), каза го по-иначе, но общо взето бе подобно. Красиво. Яд ме е, че главата ми не побира хубави неща. Колкото по-красиво говори някой, толкова по-малко му разбирам. А щом не разбирам нещо, изобщо не мога да го запомня.

Когато Владко беше малък, майка му го учеше да обича природата. По време на разходките тя не го оставяше на мира: „Е, какво ще кажеш на елхичката, Владко?“. „Добро утро, дръвченце“, казваше Владко. Или: „Я помахай на птиченцето“. Владко изваждаше носната си кърпичка и махаше с нея на ястреба. На Дюмбер пожелаваше лека нощ, а на слънцето изпращаше целувки. Съща префърцунена госпожичка!

Разказах за това на Юла.

— Завиждаш му, че е възпитан добре — присмя ми се тя. — И че е по-умен от тебе.

Сигурно беше така. Но не биваше да ми се присмива. Обзалагам се, че ако и аз живеях в Братислава, щях да бъда още по-умен от него. Всъщност не му и завиждах. По-скоро ми изглеждаше глупаво.

Дори не и глупаво. Някак си се срамувах.

Веднъж, когато приказваше на една катеричка високо в короната на дървото, аз му казах:

— Ако искаш да видиш катерицата отблизо, не я викай. Скрий се някъде, не мърдай и не дишай, може и да слезе. Тя, ако искаш да знаеш, има такава опашка, дето хич не си я сънувал!

Владковата майка така мръсно ме изгледа, че предпочетох да изфирясам. А когато се скрих от погледа им, хвърлих към дървото една борова шишарка. Катерицата изприпка до края на клона, прескочи на другото дърво и дим да я няма. Чух как майка му казва: „Сбогувай се с катеричката — красавица“. А Владко вика: „Довиждане, довиждане“.

Мухльо!

Всъщност — нещастник.

После дойде случката с потока. Тъкмо си правех воденица. Това е едно мое развлечение. Винаги когато Йожо не ме вижда, правя воденици на потока. (Той пък ми ги разваля заради рибите.) И така — правех воденицата, когато изведнъж се появи Владко и закрепця с пълно гърло, за да надвие шума: „Добър ден, поточе“.

Знам, че съм глупав, но ми дожаля, а и срам ме хвана, че момчето раздава на ляво и на дясно поздрави, а никой не му отговаря. Аз не обичам да поздравявам почти никого. Идат ли насреща ми туристи, предпочитам да заобиколя през копривата, само и само за да ги избегна. А горкият Владко хаби гласа си, за да извика на потока „Добър ден“.

Та тогава вместо потока му отговорих аз. С отчетлив, ясен вик:

— Добър ден, Владко!

— Не говоря на тебе! — разяри се той. — Чуваш ли? Не на тебе!!
— После сграбчи един камък и тресна с него готовата ми воденична.

Едва успях да се отдръпна. С три скока се намерих на брега. Настигнах Владо, защото той не може да тича. В този миг забелязах, че майка му седи на скалата и вие венец от трескот. Заряхах Владо и изчезнах. Дочух го обаче как реве и се оплаква.

Говедо градско, братиславско. Любител на природата!

Въртях се навън до късно вечерта. Прибрах кокошките, затворих прасенцата и започнах да майсторя под Марманец пейка. Всъщност само изнасях дъските и ги редях до скалата. Тогава бях още слабичък и не можех да забия краката. А не ми достигаше и воля, за да си легна без вечеря. Това реши съдбата ми.

— Ще те науча аз! — завъртя ми един шамар татко, щом влязох в кухнята. — Да гониш с камъни най-добрите ни гости!

Това надминаваше всичко! Смях се. Значи с камъни! Аз?

— Измий си ръцете! — заповяда татко. — Среши се!

Исках да си доям вечерята, но татко не ме изпусна от лапите си. Отидохме в стаята на Владови да искаме прошка. Щом влязохме вътре, аз се заинатих. Знаех, че вече мога да си го позволя. Пред гостите татко не раздава шамари. Заинатих се и не гъквах. Напразно госпожата ми помагаше: „Я да видим, какво ще кажеш на Владко!“.

Нищо няма да кажа, защото съм се заинатил. Сега няма да кажа нищо, дори и да исках. Но аз не исках!

Майка му се върна при куфарите и продължи да опакова багажа. Владко седеше победоносно на леглото, а баща му пушеше до прозореца.

Сбогом тогава! Работата беше сериозна. Татко не знаеше откъде да ме подхване. Започна да ме хваща яд. Бях готов да се напляскам, но да продумам — не можех.

В последната минута една спасителна мисъл озари татко. Той ме познава и затова му е ясно, че ако съм се заинатил и не мога да говоря, то мога поне да се движа. Побутна ме напред и каза:

— Подай ръка на Владко! Мъжете се помиряват с подаване на ръка, а не като женорята с приказки. Хайде, за приятелството ви!

Направих три вдървени крачки и подадох ръка на Владо. А той магарето, дори се колебаеше! Но баща му също го побутна. Явно искаше да се прекрати опаковането на багажа.

Оттогава с Владко сме приятели!

И шоколад ми дадоха отгоре на всичко. Можеха сами да си го изплюскат, клеветници, катунари такива!

После в коридора татко ми зашлеви още един шамар — нещо напълно естествено.

Пък и имаше за какво, даже леко ми се размина.

Ето как започнаха годините на нашето приятелство. Наистина, най-добре се разбирахме с Владко през единадесетте месеца, когато не чувах нищо за него, но въпреки това всеки първи август поглеждах за розовата шкода.

Три дни Владо ми играеше страхотно по нервите. Точно както лани и по-лани. Продължаваше да обича природата. Даже нещо повече — обожаваше я.

Обожаваше значи той природата, а него пък от първата среща започна да го обожават едно куче, за което до сега не съм споменавал, а и сега не знам точно да кажа. Не знам как се казва, нито чие е, нито какво умее. Една сутрин го намерих да скимти от глад пред хижата. Нахранихме го и сега не иска да си отиде. Страж и Бой първи откриха, че песът е тъп като галош и няма смисъл да чакат нещо свястно от него. Затова му позволяват всичко. Дори може да яде заедно с тях от една паница, а това никой по света не би си позволил. Спи сгущен до Страж. Веднъж, когато едно коте се опита да направи същото, за малко не се венча със смъртта. Иначе песът е тих и скромен. Какво друго му остава след като не е нито голям, нито красив, нито умен?

Единствено мама не вярва, че е глупак. Глупците, казва, не са скромни. Е, това не знам.

Когато на първи август кучето видя Владо, сякаш откачи. Още докато Владко поздравяваше планините и горите, то легна в краката му

и сложи носа си на обувките му, което на кучешки език значи, че става пълен роб на този господар.

Когато Владо се пробуди от поздравите и откри кучето в краката си, побледня и не посмя да помръдне. Изсвирих, за да не стане пак лошо и току-виж гостите обърнат шкодата и избягат. Кучето не ме послуша. Тогава Владо събра кураж, заприказва му мило и аз се уплаших, че кучето ще се разтопи от щастие. То се увиваше около краката му, подаваше непохватно лапите си, тъничко скимтеше и се опитваше да лизне ръцете на Владо. Такова нещо не съм виждал през живота си. И изглежда не само аз. Цялата хижа наблюдаваше мълчаливо този изблик, докато Владо започна малко да се възгордява. Толкова бях слисан, че се питах дали кучето не е негово. Глупав въпрос, наистина.

Как би могъл такъв клетник да дойде пеша чак от Братислава?

От този ден кучето не изоставяше Владо дори и нощем. Спеше пред вратата му, защото не го пускаха в стаята. Естествено. То имаше и бълхи. През деня играеха заедно, Владо го учеше най-различни неща и изобщо — правеше с него каквото си ще. Не можех да си представя какво ще стане с кучето, щом си отиде Владо. Сигурно ще тръгне за Братислава по следите на розовата шкода. И някъде по автострадата ще загине от жалка смърт.

Но напразно си блъсках главата, всичко свърши иначе.

Играехме си в прерията. Разбира се, кучетата бяха с пас. Отначало искахме те да бъдат апаши, а ние да ги преследваме, но не се получи нищо. Кучето не го бива за апаш. Тогава се разменихме и апаши станяхме ние. Защото кучетата дори не умеят да се крият. Щом ги подгонехме, те ни изчакваха и край на играта.

Събрахме, значи, кучетата и им обяснихме, че ние сме апаши, а те — стражари. Бернардините разбраха, но оня малък хапльо все се мъкнеше подир Владко. Настъпих го по лапите и му креснах, че ние сме истински апаши и че те трябва също да ни ловят наистина, ако не искат да ги надупчим с патлаците си.

— Мене ме гонї, дръвнико — викнах право в очите на кучето, — щом ти е толкова мил Владо! После можеш да го боготвориш колкото щеш!

След уговорката ние закрепяхме ужасно и побягнахме. Кучетата с лай се спуснаха подире ни. Аз криволичех из прерията, докато

бернардините не ме спипаха. Повалиха ме, притиснаха ме до земята и аз се предадох. Когато най-последе престанаха да пъхтят в ушите ми, чух как Владо хълца и нарежда. Показа ми крака си, на който личаха два реда от остри зъби. Дори не кървеше.

— Ухапа ме мръсникът! — крещеше той злобно.

Кучето стоеше до него, превърнало се в безчувствен камък.

Боже господи, обожавам такива страхопъзльовци — посерковци! Така ги обожавам, че с най-голямо удоволствие бих ги ритнал по задника.

— Хайде, не се лигави — казах мило на Владо. Въпреки че вече не се оплаква, сигурното си е сигурно. — Нали нищо не ти направи. Истинските стражари щяха другояче да те наредят.

От играта вече не излезе нищо. Прибрахме се. Ние тримата си вървахме съвсем обикновено, лигълото Владо накуцваше (!), а кучето беше тъжно като хипопотам, защото господарят му не го забелязваше. Поне не го руга повече. Нито го би.

Все пак Владо не е такава мръсна душица, както ми се струваше, помислих си аз. Кученцето го ядоса малко, но ядът му се изпари бързо.

Ала този път не улучих.

След обяда Владо излезе от столовата, уж на разходка. На два метра подир него вървеше кучето. Въртеше опашка, повдигаше лапи и всячески му се умилкваше отдалече.

При ледника Владо спря и се извърна.

— Е, какво има, шмекер такъв — заговори той сладко към приятеля си, — защо не дойдеш по-близо? Я виж какво ти донесох.

Кучето, много щастливо, притича. Но в същия миг то изскимтя жално, побягна, блъсна се в ледника, падна и ужасно зави. Пъхаше глава в тревата, удряше я с лапи и нареждаше като човек. Мигом бях при него. Видях, че цялата му глава е червена. Не от кръв. От червен пипер! Нашият собствен червен пипер от нашите солнички в столовата!

Ах, пор гаден, смрадлив, виж какво е измислил! Как подло си отмъсти на кучето! Толкова подло, че не биха могли да го измислят и сто змии, събрани на куп.

Изкъпах кучето в басейна и го пуснах да повърви, за да видя дали не е ослепяло. Отначало така ми се стори, но после, когато

сълзите му промиха всичкия пипер, то бавно пристъпи към мене. Разбрах, че вижда доста добре.

Преди вечеря кучето срещна Владо около хижата. Спря се и го загледа от пет метра разстояние. Владо почна да го мами и да му показва празните си ръце.

Мисли си подлецът, че щом той е без характер и другите са като него.

Гледах го от Марманец.

— Ако и сега отиде да му се подмилква — казах на Габка, — така ще го напердаша, магарето, че ще ме помни цял живот.

— Не го пердаши — молеше Габка.

— Ще го напердаша — треперех аз целият.

Но кучето, макар и глупаво, показва характер. Не помръдна, само ужасно тъжно гледаше към Владо. На лапите си можеше да заповяда, но на очите, не. Познаваме това. И го признаваме. Имаше защо да му е мъчно. Не за очите. За предателството и за коварството.

Владо ритна в пясъка и си отиде.

Същата нощ кучето не спа при Страж, а на сутринта не дойде да яде. Не се показва чак до вечерта и тогава ми стана ясно, че повече няма да го видим.

Когато се стъмни и осите заспаха, аз отидох на тавана, взех в един парцал цяло гнездо и през прозореца го хвърлих в стаята на Владо.

Добър вечер, всички! И лека нощ.

Сутринта всички бяха изпожилени.

Но този път Владо дори не гъкна.

Отидох да изтупам одеялата от нашата стая. Разбира се, не доброволно. От възпитателни съображения. За да не изгния от мързел, докато навън вали. Или да не свърша на бесилката, защото мързелът ражда всички земни грехове. Това са все мамини поговорки. Веднъж й казах, че, честна дума, и крадец трябва здравата да поработи, докато незабелязано обере някоя банка, а после пък кой знае колко още се измъчва, докато похарчи спечелените с пот пари! Та затова например кражбата не може да произлиза от мързела. Мама се разсмя, но нищо не се промени. Това, което веднъж е научила в Бенюша, тя ще си го повтаря цял живот, дори да й се присмиват къде-къде по-важни господа от мене.

Тъкмо затова аз не й се присмивам.

А щом тя вярва на пословиците, разбира се, че ще иска да спаси от бесилката собствения си син.

И така, когато вали и не мога да тичам навън, аз лъскам бравите, точа ножовете, чукам галета или мета тавана.

Днес мама измисли одеялата, което не бе най-лошото. Отворих прозореца над кухнята, легнах на най-близкия креват и зачетох татковата книга „И сам воинът е воин“. Чуех ли, че някой излиза на плочника, аз провесвах от прозореца едно одеяло и го изгървах отгоре му, та всички да видят, è, че не мързелувам, а напротив, усърдно воювам срещу бесилката. Това не ми пречеше да чета. Воинът знам почти наизуст и го чета, не защото не знам какво ще стане по-нататък. Знам по-добре и от писателя. Аз го чета за друго: представям си колко тъжен и самотен е бил Голдринг вечер или нощем, когато не е могъл да заспи. Как, навярно, понякога дори е плакал, задето е така страшно сам, напълно сам сред вълците, хиените и гестаповските мъчители и не само че не може да ги застреля, ами трябва мило да разговаря с тях. По цели години не смее никому да каже как се чувства, нито пък може да се напие, та поне веднъж да забрави всичко, както оня учтив немец Лютц. Препрочитам непрекъснато книгата и си мисля, дали бих издържал, ако съм на негово място. Честна дума, не знам. Може би когато стана по-голям. Като Йожо. Той и сега издържа на всичко, има желязна воля и никога, никога не плаче.

Замислих се и не чух стъпките на плочника.

— Дюрко — извика мама, — какво правиш?

— Тупам, мамо — скочих и грабнах сгънатото одеяло от кревата на Йожо. Нещо изпадна от него, тупна на пода, но аз бях вече до прозореца и изтърсвах одеялото.

— Тупай, тупай, синчето ми — похвали ме мамо. — Ама здраво, та после хубаво да спите. Габка ще ти донесе ябълка.

— Няма нужда, мамо — викнах бързо аз.

Не ми е притрябвала Габа с нейното кудкудякане. Доволен съм, че мога да остана самичък малко. Ако не сред фашистите като разузнавача Голдринг, то поне в нашата стая.

Сгънах одеялото, сложих го на кревата и се приготвих отново да се задълбоча в четенето. Тогава съзрях черната тетрадка на пода. Вдигнах я. На корицата нямаше никакъв етикет. Вътре тетрадката бе изписана с познат почерк.

Стори ми се, че е нещо от училище.

Прочетох два реда:

Искам да кръстосвам океанските вълни.

Искам да обичам всички хубави жени.

Ихаа! А аз си мислех, че го е писал брат ми Йожо. Ако се гледа първия ред. Но ако се гледа втория, сигурен съм, че не го е писал той. Вук не обича жените. А красивите направо мрази. Когато татко му нареди да качи куфара на някоя до първия етаж или пък зимно време да ѝ намаже ските, той го прави, но страхотно се мръщи. Знам защо. Веднъж една такава красавица с виолетов клин го подръпна за перчема и се опита да го погали по бузата. Вук се изтръгна от ръцете ѝ и оттогава не поздравява жена, освен ако е някоя бабичка от Прага.

Още веднъж прочетох за жените.

По-нататък следваше:

Искам да погледам нюйоркските сгради,

тъмна глутница сред ледени грамади.

На Екватора да хапна ананаси,

звездни красоти да снимам от дома си.

Пеш през Андите да мина в надпревара,

*от камилски гръб да обозра Сахара,
в азиатски джунгли тигри да улавям.
Значи трябва да спестявам, да спестявам.
Досега спестил съм трийсет крони само
и спестеното не е голямо...*

Смаях се. Значи все пак Йожо го е написал! В края на учебната година той си бе спестил тридесет и две крони от джобните, които татко му пращаше в Щявница.

Съвсем се обърках. Затворих тетрадката и се канех да продължа четенето на воина, когато се сетих, че над думите „не е голямо“ стоеше звездичка. В книгите звездичката показва, че има някакво обяснение. Може би звездичката щеше да ми обясни нещо, което ми изглеждаше невероятно.

Намерих я, заедно с обяснението към нея в долната част на страницата: Края на стихотворението ще преработя, след като видя колко пари ще изкарам през лятото.

И тъй, звездичката ми обясни поне едно нещо: в тетрадката е писал Йожо и никой друг. От първи август той е на работа. Но не ми обясни другото, което никак, ама никак не разбирам. Не за целия свят и за звездните красоти, а онова за жените.

И още нещо издаде звездичката; в тетрадката са написани стихотворения. Значи не записки от училище, както си мислех, нито пък дневник или други тайни. Стихотворенията не са тайна. Можем да ги видим във вестниците, христоматиите, списанията, с една дума почти навсякъде. Стихотворенията се съчиняват, за да ги четат хората.

Прочетох следното:

*Гърми светът.
От кабели безбройни омотано,
овързано от линии въздушни постоянно
обезумяло от бучене на мотори
и от отровни гъби
трепери Земното кълбо.
Напуца своето въртене безопасно.
Ридай светът.*

*Земя, стресни се, носиш ти живот и люде,
кой тук преди зората ще ги буди,
ако от Слънцето далеч заскиташ
и на всемирния котел на дъното замъкнеш
дечицата, цветята и сърните.
Чуй, тихо плачат рибите и пенят се водите.*

По гърба ми пробягнаха тръпки, плъзнаха се надолу по раменете ми и усетих как кожата под запретнатите ми ръкави настръхва. Ако това е стихотворение, то, честна дума, е ужасно. Мислех, че стихотворенията се съчиняват само за хубавите неща. Че са просто като чуруликането на кривочовките, когато прелитат клека. В училище сме учили много стихотворения, но даже не си спомням за какво бяха. Май повечето за родината, партията, армията и други подобни. Също и поздравителни. Аз винаги се съсредоточавах на последните думи от редовете, тия дето си приличат. Назубрех ли тях, после на дъската от паметта ми изскачаха цели редове като риби от вода. Но да се вглеждам за какво става дума, не се досещах и ми беше много трудно.

В стихотворението на Йожо не забелязвах думите, но нещата, за които те говореха, бяха страшни.

И да ви кажа, достраша ме. Щом и рибите плачат, работата е лоша. Защото животните усещат всичко преди човека.

Може пък Йожо просто да си измисля!

Но това за кабелите, самолетите, автомобилите, ракетите и атомните избухвания е наистина! Понякога, ако туристите са по-малко, нас също ни разрешават да гледаме телевизия в столовата. Оттам знам, че е истина.

А може Йожо да е измислил само нещо. Нещо взема от действителността, а нещо си измисля. Та нали всичко в стихотворенията е истина! Съмнявам се например че рибите могат да плачат.

А не бях го прочел и до края!

Върнах се отново при плачещите риби. По-нататък следваше:

*Но викам: Престанете. Стига. Габка
във тишина голяма спи най-сладко.*

*Нареждам и на Слънцето: изгрявай
и Дюро по носа с лъчите си задявай,
задявай всички, да не се успят —
момчетата, ленивците големи —
да се събудят птиците навреме,
с безстрашие света да надарят.*

Скочих от кревата и дълго, много дълго стоях изправен на сред стаята. Странни, необясними мисли се въртяха из главата ми.

Вече не ме беше страх, но ми стана тъжно. Отначало не знаех защо, но после се оказа, че е за Габка и Йожо. За Габка, че е толкова малка и могат да ѝ се случат какви ли не страшни неща. За Йожо пък че е толкова голям и силен, та чак на слънцето заповядва. И всичко заради нас, за да не се случи нещо на Габка, на мене, на всички деца, цветя и животни. Бях много тъжен и едва сдържах сълзите си, защото обикновено Йожо не ни обича кой знае колко, но в това стихотворение ни обичаше. В това стихотворение той ни обичаше най-много от всичко на земята.

Докато четях редовете, аз се чувствах малък, макар че никак не съм малък, наопаки, за годините си даже съм много дълъг. И се възхищавах на Йожо, че не се е уплашил от космическия ужас, ами вика и се нахвърля срещу него, както веднъж, преди години, когато се връщахме по тъмно от училище и ни нападна глутница подивели кучета. Тогава аз плаках от страх и сълзите замръзваха по страните ми, но Йожо се изпречи срещу кучетата, развика се, дори запрати по тях в тъмнината шушоните, а накрая и чантата си. Кучетата видяха, че не се страхуваме, подвиха опашки и ни пуснаха да минем. Все си мисля, че това изобщо не бяха кучета, а вълци. Защото скимтяха и виеха в тъмнината като вълци.

Гледах стихотворението и се усещах така малък, както тогава, през оная зима.

Но в същото време усещах и смелост. Можех да се изпреча срещу всичко, което се опита да нападне на Габка и изобщо на малките деца. Знам защо Йожо е написал, че птиците придават смелост. Птиците не се страхуват от нищо. Пеят, дори ако в долината лежи мъгла, гъста като мляко и никой нищо не вижда. И птиците не

виждат нищо и биха могли да се страхуват, но те не се страхуват, а пеят по-силно от друг път, за да придадат смелост на останалите същества.

Стоях наред стаята и не разбирах как едно момче може едновременно да бъде щастливо и тъжно, уплашено и смело. Бях толкова объркан, че трябваше да кажа гласно името си, за да се убедя, че това тъжно, щастливо, уплашено и смело момче наистина съм аз. Казах гласно и името на брат си. Йозеф Трангош — Вук, поет.

За миг се почувствах много горд.

Но веднага и съвсем скромен, защото аз едва мога да напиша едно просто съчинение, та камо ли пък стихове.

Размърдах се, взех второто и третото одеяло от леглото на Вук и ги изтупах през прозореца. Хем мама да не ми напомня за бесилката, хем да се отблагодаря някак на поета. Ходех из стаята, за да чувам долу как трополя, тупах одеялата и ги сгъвах, но през цялото време бях неспокоен, вече не ми се искаше да послушам тихия дъждовен шепот, да легна на кревата и да мързелувам.

Дотича Габка с една ябълка и пъкна любопитно нос в черната тетрадка.

— Изчезвай, Габо — казах й възпитано аз, — какъв смисъл има да надничаш, като не можеш да четеш?

— Кой, аз ли не мога? — загледа се тя в буквите. — Ето това е Т. А пък до нея е Ъ.

Погледнах и ябълката ми преседна.

Бързо прочетох стихотворението:

*Във дърветата тъга се свива,
влачи се и влачи зло влечуго
и чудовища нападат диво.
Мечът пада от ръцете отмалели
и една камбана бие на умряло.
Тебе все те няма.*

Изтръгнах тетрадката от ръцете на Габка. Оставаше да го прочете и това петгодишно хлапе! Юла няма акъл в главата, сигурно я е научила вече цялата азбука!

— Махай се! Не чуваш ли? — почнах да играя аз като в театъра. — Крампулка те вика. — За щастие, тъкмо тогава Крампулка се разкудкудяка силно. Габка забрави за азбуката и изтича. От всички кокошки по земята тя най-много обича Крампулка.

Стихотворението беше кратко и напълно се различаваше от предишните две. Изненадах се, че все пак Йожко малко се бои, когато ношува сам в гората. Въпреки това винаги остава до сутринта. А аз вече си мислех, че има железни нерви. Като престане да вали, ще погледна в колибата на дървото дали няма някакъв меч. Погребалната камбана си е измислил. Такива неща в планината няма, няма ги и в селото. Там всъщност няма никакви камбани.

Последният ред е за Яна от Ружомберок. Тъкмо четиво за Габа! Веднага щеше да разпита Йожо и щеше да ме натопи мене. Той не позволява да го разпитват за нищо, камо ли за Яна. Ех, хубаво щях да се наредя!

Прелиствах Йожовите стихотворения и ставах все по-неспокоен. Ако той искаше да ги чете всеки, можеше да ги отпечата във вестниците и по-лесно да припечели, отколкото на строежа на пътя. Изведнъж ми хрумна, че ако ме спипа сега, щеше да ми зашлеви няколко плесника, макар че обикновено той с нас не се бие.

Реших да сложа край на тая работа. Ще изтупам леговището на Габа, а после ще скрия тетрадката там, където си беше.

Мъкнех одеялата, а Вук не излизаше от ума ми. Как може да бъде толкова двуличен? Наистина той се учи добре, но въпреки това хората си мислят, че е малко тъп, защото въобще не говори. И не само хората, аз също мислех така. Само мама не е съгласна. Но че е поет, дори и в съня си не би предположила. Това го открих аз.

Не знаех, че и хората се прикриват като животните. Нашият Вук е като скален орел. Стои ли неподвижен, орелът прилича на скучен сив гранит, но стига само да разпери крила и да полети към небето, на всеки му става ясно, че над планината кръжи царят на птиците.

Бих дал милион крони, ако можех да си поприказвам за това с Вук. Разбира се, милион все още нямам, но знам, че дори да имах, нямаше да ми помогне. Той си е такъв. Не го е еня за нищо — освен за Яна.

А тя мръсницата, три седмици вече не му е писала. Ако пристигнеше писмото, поне един ден можеше да се поприказва с

Йожо. Както онзи път на Седлото. Наистина и тогава бог знае колко не приказвахме, но с него винаги е интересно.

Само че оная коза не пише. Момичетата са глупави като гъски и не ме интересуват. Да ги обиждам, не ги обиждам, но ужасно ми досаждат. Не ми досажда само Моника от „Воина“, която помагаше на френските партизани, но нея гестаповците я прегазиха с един автомобил, когато караше велосипеда си по шосето.

Яна не познавам, но на драго сърце бих се срещнал с нея, за да ѝ кажа някои работи.

— Мамо — надвесих се от прозореца и извиках към кухнята, — колко е часът?

— Дванайсет — подаде глава Юла и ми хвърли нещо, завито в хартия.

Хванах го. Суров картоф! После полетя и една кифла, но не я хванах. Крампулка дотича, клъвна я и почна да вика пиленцата. Страж се приближи с бавни крачки, джафна към квачката, разпръсна пиленцата и бързо излапа кифлата.

Ние с Юла се разсмяхме. Тя отдолу, а аз отгоре.

— Значи дванайсет? Сигурна ли си, че не е повече? — попитах още веднъж.

— Дванайсет и пет — поправи се Юла, — гладен ли си вече?

Ами, гладен! Искам да разбера дали случайно Йожо не се навърта вече около къщи. Но щом е дванайсет, още е рано. Той се връща от работа в два.

Взех тетрадката със стихотворенията и се заклех, че само ще надзърна в нея. Ще прочета едно-единствено стихотворение. Тетрадката беше почти пълна, но нещо ме спираше да се ровя повече в нея. Ще прегледам само още едно стихотворение. Последното, след което идат празни листа. Най-новото.

*— Последно слънце. Алена чиния над билото
запрати*

мъглата сива.

*Последният ми ден. С венци зелени клек
накичи неговия тих ковчег.*

Сред самота голяма, искам да отида

*и ще отида.
Сред самота голяма дето малки самотни няма,
където няма да си ти,
дори и ти,
а само аз. Велик, щастлив и мълчалив
какъвто никога не си ме виждал — жив.*

Вцепених се и цяла вечност не можах да помръдна. В главата ми напиреха ужасни мисли.

Всъщност къде е Йожо? Кой знае дали изобщо някой работи на пътя! Та нали от сутринта вали! А днес дори не съм го виждал!

Боже господи? Какво става с него?

Изтичах надолу по стълбите, исках да попитам мама, но по дяволите, можех ли да ѝ кажа такова нещо?!

Втурнах се през пълната столова и изскочих на дъжда. Ръсеше съвсем ситно, но дори и да лееше като из ведро, аз пак бих се впуснал да търся Йожо.

Тичах, а подир мене тичаше и последният ден, подскачаше ковчегът, окичен с клек, търкаляше се кървавият слънчев диск. Йожко, братко! Йожко! Вук!!

Гърдите ми свиреха, мисля, че дори плачех, повтарях с отслабнал глас, че ще я убия, ще убия Яна, ако това се окажеше последният ден на Йожо.

Нещо започна да ме пробужда от едната страна, когато зад завоя изплува участъкът от пътя, по който се работеше.

Нямаше жива душа. Краката ми тежаха, сякаш бяха от олово.

Запътих се към бараката.

В този миг иззад взривената канара се появи Вук! Главата и гърбът му бяха покрити с книжен чувал от захар. Буташе по една дъска колибка, пълна с камъни. Дъската под него се люлееше и отстрани изглеждаше, като че ли танцува отгоре ѝ. Стори ми се, че дори си подсвирква в такт с крачките.

Отначало страшно се зарадвах, но после се стъписах, защото не знаех какво да му кажа.

— Дюро, какво правиш тук? — учуди се той, щом ме съзря.

Мина ми една спасителна мисъл:

— Тренирам бягане!

— В дъжда? — остави количката той. — Полудял ли си?

Друго не можах да измисля.

— Ела си в къщи! — Погледнах го в лицето.

— Глупаво теле — каза Йожо и продължи с количката.

Стоях там наистина като теле. Не исках да се прибирам веднага. На връщане Йожо остави количката и ми заповяда:

— Марш в бараката!

В бараката седяха двама бомбаджии и петима работника. Бяха запалили огън и пушеха. Йожо дойде след мене, съблече брезентовото си яке и ми го хвърли. Изтрих главата си с носна кърпа.

— А бе момче, не се трепи толкова — каза на Йожо един стар работник, — ще се сецнеш и няма да пораснеш като хората, ами ще си останеш дребосък.

Всички се разсмяха. И сега Вук беше най-висок от всичките.

— Или пък искаш да се жениш — дразнеше го друг — и ти трябват пари за жена?

Йожо се изчерви като рак. Изтръпнах, но излишно.

— Аз, чичо, обичам да работя на дъжд — отговори той възпитано.

Я гледай ти!

После ме премери с поглед, та мъжете да видят, че той също има на кого да заповядва и строго изсъска:

— Следващият път ще те хвърля в реката и ще се понесеш към Бистра като дънер!

Зад хижата направихме състезание по скок. С двата крака едновременно да скочиш на стената. Когато стигнахме финала, бяхме останали само петима. Девет души отпаднаха в предишните кръгове, повечето бяха брезненчани, пристигнали с два семейни автобуса. Едно от момчетата имаше съдийска свирка. Стояхме в редица с лице към стената. Момчето изсвири, ние скочихме и всички финалисти се изтърсиха по задник. Ивета, моя втора братовчедка, се разрева.

Мама я чу, надзърна от прозорчето на килера и викна:

— Дюро, ще ти съдера кожата така, че и баща ти няма да те познае! Съсипи си новите панталони и ще тръгнеш на училище с парцалив задник! Човек не вижда от вас ни празник, ни делник... А ти, Иветке, се прибирай! Не си играй с тези мърльовци.

Мама, горката, е лицемер. Нахока ме, както никога досега, а се ядосва за нещо съвсем друго...

Ядосва се, че е дошъл чичо Ярослав с Ивета и не се знае за колко дълго. Сам чух, като ги посрещаме, че той каза неопределено на татко:

— Тилдушка, жена ми, преболедува, та ни праща да ти погостуваме.

— Какво й е? — попита татко.

— Нерви, баджанак — отвърна сериозно чичо. — Нуждае се от малко спокойствие, от почивка. При нейната нежна конструкция...

Аз не обичам леля Тилда, макар че е братовчедка на татко. Маже си косата с подсладена вода и постоянно натяква на всички, че била много нежна. На мене хич не ми изглежда такава, защото сам видях как изяде наведнъж три бифтека, но щом го казва тя, сигурно е истина. Всеки би трябвало да знае дали е нежен, или не е. Не на всеки му е безразлично, както на мене или на Йожо.

Така и леля Тилда е нежна, но аз не я обичам. Този път тя не дойде, защото лани се скара с мама, че не сме давали плодове на Ивета. Мама се разсърди, защото на Ивета даваше и тогава, когато за нас нямаше и ние с Йожо мълчаливо негодувахме. Лани леля Тилда каза: „Това не е среда за моето дете, повече няма да я пусна тук“. Мама извика: „Слава богу“, а татко ги откара.

Но „детето“ е отново тук. И отгоре на всичко — не е само.

— Е, заповядайте — каза татко.

— Що се отнася до жена ти — протегна се чичо и хвана татко за копчето, — Тилдушка ти предава, че вече не ѝ се сърди. „Терезка е простовата жена“, поръча ми тя да кажа, „но има добро сърце. Не се колебаю да ѝ поверя отново най-скъпоценното си съкровище“.

Честна дума, не знам дали татко не трябваше да отговори нещо. Струва ми се, че трябваше.

Тогаво чичо Ярослав погали по главата най-скъпоценното съкровище и каза:

— Върви, душко, да поздравяш леля Терезка.

Ех, ама че нерви има моят баща!

Ивета се затича, влетя в кухнята и скочи на врата на мама. И никак не беше нежно. Съвсем обикновено, досущ като между хора, които се обичат. Мама също я притисна. На нея винаги ѝ домилява, щом види някое слабичко и бледо дете. Мигом забравя всичко. Освен това тя има поговорка, че децата не са виновни за делата на родителите си.

Е, ако и сега се е оплакала на баща си, значи е също като своята майка. Но не ми се вярва. Ивета е ревла и не става за нищо, но обожава мама. У нас винаги наддава поне с три кила. В къщи те ядат само майонеза и кренвирши, само че не какви да е, казваше леля Тилда. Нежни, франкфуртски.

Габка подскачаше около Ивета и щеше да се пръсне от възторг пред бялата ѝ чантичка.

— Олеле — хвана се за главата Ивета, — да не забравя! Лельо Тереза, това ти праща мама.

Тя разкопча чантата и се преструваше, че търси в нея, но разбира се, само за да види Габка гребенчето, огледалото, бродираната кърпичка и малкото биберонче. Да види и да ѝ завиди. Накрая Ивета извади от чантичката напарфюмиран плик и го подаде на мама. На него с големи, завъртени букви, беше написано: „Госпожа Тереза Трангошова“. Вътре имаше прегънат лист, на който пишеше: „За сдобряване и грижите за И“.

Мама се навъси. Даже хартийката миришеше. И то отвратително. Но аз си помислих, че не мразя чак толкова леля Тилда.

Листът беше сгънат още веднъж. Там бе написано: „Още малко търпение“. После още веднъж. Там стоеше: „Вече приближава“. А на последния лист с печатни букви: „ВИЖ!“.

От листа изпадна банкнота от сто крони.

Мама ни изпрати навън, отиде в стаята зад кухнята и хич не бях сигурен дали не плаче.

Направих марка на Ивета. Тя не падна, но все пак от моя страна това бе дивотия. Ядосвах се, че не мога да си отмъстя, ритах наред всички камъни, после отидох под навеса и разсякох един чвор, с който никой не се бе справил досега, а когато ядът ми премина, нещо ми дойде наум.

Пристигне ли тая гадна фукла, ще хвана с чатал някоя змия, няма да гледам дали е пепелянка или е смок, а ще я хвърля жива върху леля Тилда. Нека си изкара акъла, щом си мисли, че може да обижда мама, само защото е от Бенюша и не е свършила четири класа от гимназията като нея. Камила градска, глупава!

После отидох при мама, но тя бе вече в кухнята, слагаше зеленчуци в говеждата супа и се правеше, че все едно нищо не се е случило.

Но аз и на татко ще кажа какво си мисля! Наесен, когато отидем в гората за дърва. Тогава не бързаме, слагаме котелките на пъновете, обядваме и си приказваме. Там дори аз си позволявам всичко.

Сега на голямата маса в кухнята се храним осем души. Две деца (Габка и Ивета), два броя младежи (Йожо и аз), родителите, Юла и чичо Ярослав. Открих го в понеделник, когато валя цял ден. Старите гости си отидоха, нови не дойдоха и затова вечеряхме всички заедно, не като друг път, когато първо яде младежта и се рита под масата.

Дръпнахме масата от стената и чичо Ярослав веднага се настани на почетното място. Бях любопитен дали не е забравил своя фокус.

Когато Юла донесе супата, чичо стана, поклони се на мама като в театър и издекламира:

— Наистина, аз съм най-старият между вас, но все пак мисля, че почетното място принадлежи на нашата домакиня, на скъпата и мила Терезка.

И тръгна да целува ръка на мама. Значи не е забравил!

Мама, разбира се, не му позволи, известно време те весело се дърпаха, после мама го шляпна по приведената глава и каза, както в предишните години:

— Не си толкова стар, Ярослав, още много вода има да изтече, докато ожениш дъщерята.

Е, което си е вярно, чичо Ярослав е твърде стар. А Ивета твърде малка.

Вече мислех, че мама ще забрави най-главното. Но тя не забрави. — А къде работиш сега, Ярко? — попита тя.

Каза „Ярко“, за да смекчи неприятния въпрос. Такава е, ще попита и за неприятното, но винаги някак си меко.

Оказа се, че никъде. Точно както предишните години. Сега обаче чичо се оплаква от лумбаго. Преди беше жлъчката, а още по-преди — нервите.

— Много ли те боли? — интересуваше се мама. — Ама разбира се — веднага си отговори тя. — Ако му няма нищо, човек не може да издържи толкова години без работа, нали, Ярко?

Ние се хранехме и татко мълчаливо огризваше едно ребро. Той не обича чичо Ярослав и аз добре знаех какво си мисли сега: Мрази ли някого, мъжът не се заяжда с него като жена. Или ще цапардоса лентя по мутрата, или ще мълчи. Да го цапардоса не може заради Тилда и затова мълчи.

Аз пък бих цапардосал леля Тилда, а не чичо Ярослав. И страшно удоволствие изпитвам като слушам как мама се заяжда, защото нейното не е заяждане. Тя просто казва какво си мисли, но с това не иска да цапардоса никого, а тъкмо то е хубавото. Знам, че когато чичо Ярослав дойде при нас, тя се ядосва, но знам също, че пригответи ли се да си върви, тя ще го задържи. Поне да се наядат с Ивета, защото в къщи няма да видят готвено цяла година.

Чичо Ярослав знае това и се прави на глупак, само когато предава заръките на скъпата си отвратителна съпруга. (Би ли посмял да не ги предаде!) Но предаде ли заръките, той искрено обича мама.

Щом се нахранихме, чичо се хвана за кръста и почна да обяснява на мама какво нещо е лумбагото, как боли, а понякога направо измъчва човека. Например и сега.

Мама го съжали, донесе дългия сив татков пуловер и предложи на чичо да си го облече. Щял да покрие и болнавия му кръст. Той едва го намъкна на широките си плещи. Изправи се иззад масата, перна главата си в лампата, изопна ръце като криле на пингвин и накрая внимателно, покрай лампата, промуши и главата си. Вчеса с ръка гъстите си, леко посивели коси. Страничното осветление хвърляше матов отблясък върху неговото тъмно лице и здрави зъби.

— Е, Ярослав — изгледа го мама, а Йожо вече предварително се подсмиваше, — бая има да се измъчи това лумбаго, докато умори мъж като тебе.

— Ах, деца мои — изпъна чичо гърдния си кош, — не съм вече това, което бях...

— Съдрал си се от работа — не издържа все пак татко и се заяде с него като жена. После стана. — Отивам да видя какво му е на динамото.

Повече от час електричеството премигваше, ту светеше нормално, ту изведнъж заплашително гаснеше и се виждаше нажежената до червено жичка в крушката. Тогава вече не седяхме край масата, а се разположихме кой където свари. Чичо Ярослав вече не беше в добро настроение. Притихнал, той се опираше с лакът на коляното, а голямата му глава висеше тъжно. Доця ми се да го заговоря за сребърното чукче, мините и рудата. Това е любимата му история. Мама разтребваше масата, чичо стана и взе парцала, макар че водата за съдовете едва бе започнала да се стопля.

— Ярослав, ще пийнеш ли кафе? — попита мама, извади от бюфета мелничката за кафе, взе парцала от чичо и пъкна мелничката в ръцете му, за да има какво да прави. Юла гребна с една малка тенджерка вода от котела и я постави на огъня.

Чичо смля кафето, внимателно държеше мелничката и в един такъв тъжен миг, когато крушката светеше само със слабата си червена жичка, рече, без да се обръща към никого или може би към всички:

— Омръзнах вече на хората, а най-много на себе си.

— Би трябвало да почнеш работа, Ярко — каза мама, но това съвсем не приличаше на конското евангелие за мързела и бесилката.

— Колко пъти почвах вече, Терка! Какво съм виновен, че винаги попадам на началници, които са кретени или мошеници. Имаше дори един престъпник. По разпределение.

— Не трябва да обръщаш внимание на тези неща, Ярослав — подаде му мама кафето. — Началство винаги е имало и ще има.

— Как да не обръщам внимание? — проблясваха злобно очите на чичо. — Вземе ли те на мушка такъв негодник, почва да те подмята като мръсен парцал.

Чичо повиши глас. Бой се сепна, изскимтя под масата и почна да си мърда краката на сън. Дишаше ускорено, като че наистина бягаше, а

това е най-смешното нещо на света.

— Защо ще те вземе на мушка? — каза мама.

— Защо, защо! — разсърди се чичо. — Заради истината! Защото виждаш всичките му машинации и не си мълчиш. Нямах представа на какво е способен такъв простак, види ли някой по-умен от себе си! Веднага свиква заводския или партийния комитет и ако не е лумбагото, ще те изрита като куче.

— Хайде де, заради истината ли? — смая се мама.

— Разбира се, в заповедта за уволнение няма да ти напишат: уволнен, защото е казал истината. А ще напишат: за лоша трудова дисциплина или някоя друга подобна дивотия.

Бой престана да сънува. Чичо продължаваше да държи речи, вече целият разпален. Но мама не се предаваше.

— Не трябва веднага да се отчайваш. Порядъчните хора винаги държат на истината — каза тя.

Майчице! Чичо така подскочи, та чак разля малко от кафето си. После отново седна.

— Порядъчни хора! Къде има сега порядъчни хора?! Всички са подлещи, лъжци и страхливци!

Страж скочи и изръмжа заканително. Изплашени, момичетата затвориха чантата. Йожо се бе прибрал отдавна в нашата стая. На мене не ми се искаше да си отида, слушах чичо, но си мислех, че не е прав с хората. Лично аз познавам доста хора, които не са нито подли, нито нечестни, нито страхливи. Сред момчетата познавам и подлещи, но ми се струва, че те са много по-малко.

Изглежда чичо също забеляза, че този път не е прав.

— Вижда се, Терезка, че не живееш между хора, а между дървета — каза той.

Значи не е забелязал. И за втори път не излезе прав.

Защото, ей богу, мама живее между хора. Между дърветата седи само картофи.

Електричеството постоянно мъждукаше и на два пъти съвсем угасна за около минута.

Под прозореца татко викна на Йожо. Изтичах в коридора.

— Спи вече — казах бързо.

— Тогава ела ти. С какво си се обул?

Намъкнах гумените ботуши, които винаги ме чакат в коридора до вратата.

Отправихме се към водохранилището. Татко казваше, че е прегледал динамото, въглените са наред. Повредата навярно е в резервоара, а не в електростанцията. Електростанция казваме на навеса, построен над динамото, за да го пази от дъжд.

Вървахме нагоре през гората. Ако човек иска водата да върти динамото, тя трябва да пада отвисоко. Татко светеше пред себе си с голямо ловджийско фенерче. Аз вървах по петите му, но въпреки това имах чувството, че нещо отзад ще ме събори. Обичам, ей така, да се страхувам. Понякога нарочно чувам след себе си стъпки или пращане. Представям си как вече ме хваща някое животно или по-скоро призрак. Кръвта застива в жилите ми, но не улавям татко, нито пък ускорявам крачка. Вървя бавно и отмерено. Така тренирам характера си.

Гората беше влажна, мъхът опияняващо миришеше. Вече не валеше. Щом стигнахме при резервоара, татко освети най-напред околната гора. Събудените дървета затанцуваха от движението на фенерчето и уплашени, сякаш побягнаха в тъмнината.

Когато токът угасне, най-често намираме филтриращото решето на резервоара така замърсено, че водата не може да преминава през него. Обикновено резервоарът е закрит с дъски, за да не падат в него листа, защото тук растат и букове.

Обикновено, значи, резервоарът е покрит. Но този път! Дъските намерихме разхвърляни, а крайт на едната белееше, сякаш някой бе отцепил част от нея. Резервоарът беше затрупан с пръст. Наистина, водата вече си бе прокопала каналче, но ситото така се огъваше под натиска на тинята, че едва пропускаше по няколко капки вода.

Дълго наблюдавахме разрушителното дело. После татко започна да ругае.

— Краката ще му потроша на тоя мухлясал старец! Ама аз ще те издебна тебе, свиньо мръсна непотребна!

Мръсната непотребна свиня е старият елен рогач, личен враг на татко. Миналата седмица баща ми се разхождал из гората и той пак му се присмял между дърветата. Вече няколко пъти се изпречва на пътя, когато татко се изкачва с джипката нагоре към хижата. Не се бои ни от мотора, ни от фаровете. Отмества се, чак когато татко го бутне с

радиатора, но стои в края на шосето и нахално наднича под платнения покрив на колата, за да види какво има вътре.

А сега изпотъпка резервоара.

Татко прочеса още веднъж гората със светлинния сноп.

— Покажи се поне, дяволе! — извика той. Беше убеден, че Стареца ни наблюдава отнякъде и се кикоти.

Не носехме лопата, затова трябваше да разчистя пръста с голи ръце. Тогава започнах да ругая и аз. Любопитен съм кой не би ругал, когато ледената вода едва не начупва пръстите му.

На връщане вървахме бавно, не напъряко, а по обиколната пътека. Ръцете ми горяха в джобовете, тук-таме по стръмнините се подхлъзвах. Говорехме си за стария елен. Броди винаги сам, а такъв може да нападне и човек, макар че иначе елените не ядат хора. Той също няма да те изяде, ха-ха — само ще те убие с рогата си. Ако, разбира се, му позволиш.

От лани татко уговаряше чичо Ридзик да му направят хайка, но чичо отлага Стареца за тая есен, за някакви немци. Още напролет му съобщили за тях от горското управление. И не само за тях, а за още куп други чужденци.

Когато пристигнат, ще обиколя с Бой и Страж цялата гора и така ще насъскам и разлая кучетата, че да прогонят всичкия дивеч чак зад микулашкото землище. На немците пък бих пожелал да ги нападне нашият самотен Старец. Само че ще ми бъде мъчно за него. Куршумът си е куршум, той еднакво пробива сърцето, както на страхливия, така и на смелия. Предпочитам да прогоня Стареца.

На татко не казах нищо за плана си. Той едва ли чака чужденците. Есента е мъртъв сезон и ако не са ловците, не бихме имали никакви гости в хижата.

Когато наближихме електростанцията, видяхме, че всички крушки в хижата греят като ясно слънце. В светлината на кухненския прозорец чичо Ярослав си миеше зъбите. Плюеше наоколо бяла пяна, от време на време плискаше с канчето голия си гръб и подскачаше като побъркан.

— Мисли си, че е сред диваци — ядоса се татко, — затова подскача така.

А което си е вярно, във всяка стая имаме водопровод и умивалник.

— Какво беше станало, шефе? — екна гласът на чичо, веднага щом ни съзря.

— Нищо — каза татко. И додаде по-сдържано: — Лека нощ.

Аз останах да разкажа всичко на мама и също отидох да спя.

Но още дълго се въртях в леглото и мислих за стария рогач. Кой знае, може би наистина има разум, щом устройва такива шеги на татко. Ама щях да се пукна от смях, ако той наистина ни е гледал от гората и се е кикотил, докато ние чистим с ръце затрупания резервоар!

Достигна слух, че видели нашия Бой в Микулаш. Нямахме го у дома вече втора седмица. Изчезнаха заедно със Страж, но след четири дни Страж се върна. Тези скитосвания не можеха да се предотвратят напълно, но никога досега не се бе случвало едното куче да се отдели от другото.

Най-напред татко намина при чичо Ридзик, защото той се заканваше, че ако нашите бернардини му плашат дивеча, ще им пусне няколко сачми, без да му мигне окото. Но чичо Ридзик каза, че засега Бой не тежи на съвестта му. Оттогава татко разпитваше за Бой всички хора, които идваха в хижата, докато накрая научи, че е в Микулаш.

Йожо помръкна. Той би отишъл на драго сърце, но сам и през Ружомберок. Започна да скалпва разни планове, докато накрая успя да ядоса татко, което никак не е трудно.

— Ще отида сам! — развика се татко, — къщата е пълна с мързеливци, ако не свърша нещо аз, няма да го свърши никой!

Чичо Ярослав взе думите му присърце, обиди се и предложи да отиде той. Чичо често се обижда, предлага да помогне, но обикновено всичко свършва дотам. Този път номерът не мина.

— И без това имам съобщение за група — каза татко, — жените трудно биха се оправили сами.

И кимна с глава, че в Микулаш може да отидем аз и чичо Ярослав.

С това надеждите на Йожо се разнесоха като дим сред космическите тъмни глъбини. Чух го как се изкачва по стълбата и след миг се заключва в нашата стая.

Ще има ново стихотворение!

*Сред самота голяма пожелах да ида,
защото Ружомберок нямало да видя.*

В кухнята започна трескава подготовка. Чичо Ярослав сложи да се топли тенджерата с вода, за да измие основно краката си преди похода. Пробваше обувки, отначало своите, после татковите, искаше от мама чорапи, сменяше връзки и досаждаше на всички. След като си избра обувки, отиде в килера и почна да рови и да изтърсва раниците. От отворената врата той нареждаше през целия коридор на мама какво

трябва да ни приготви против глада, какво против жаждата, какво за освежаване и какво за калории.

— Дюро, записвай си — крещеше той. — Ти имаш особена задача — аптекката.

— Аптекката ли? — учудих се аз. Разбира се, и дотогава не записвах нищо.

— Да — завика решително чичо, — малка, но комплектна! По малко, но от всичко да има. Само с лейкопласт се запаси стабилно. Нали знаеш, за драскотините.

Ивета уплашено подскачаше около баща си. Татко отдавна бе отишъл в столовата. Мама отначало се смееше, носеше на чичо всичко каквото поиска, но после видя, че цялата ѝ работа стои непипната, изгуби търпение и каза:

— Ама не се плаши, Ярослав, няма да ви оставя да тръгнете гладни. А с тая аптекка ме остави на мира, не отиваш на война.

— Какво? — извърна глава чичо и строго изгледа мама. — Без аптекка културният човек не прави дори крачка!

Той гледаше мама и така осъждаше с поглед нейната некултурност, че чак ме досмеша.

— Хиляди опасности дебнат човек в планината — поучаваше ни той, докато накрая Ивета се разхленчи.

— Татенце, не ходи никъде... няма да те пусна, чуваш ли... ще напиша на мама, чуваш ли... не ходиии...

Той нежно я отстрани.

— Трябва, детето ми — каза и загледа в далечината като в телевизионна пиеса. — Дългът си е дълг, а дългът на мъжа е да не се отклонява от набелязания път, колкото и тежък да е той.

Първото нещо, което направихме сутринта след тръгването, беше, че се отклонихме от набелязания път. Трябваше да стигнем до Деменовската долина през Седлото, а оттам — с автобус в Микулаш. Вечерта чичо Ярослав означил с червен молив трасето ни върху татковата карта и дълго разпитваше за ориентировъчните знаци. Сутринта повтори още веднъж всичко. След дванадесет минути ходене, той се огледа дали случайно не стърчи още коминът на хижата, а от комина татко, седна и каза:

— Умът е даден на човека, за да размишлява с него.

Какво пък, вярно е.

— А не да се бърхти като добиче.

Това не ми беше ясно. Не смятах, че приличам на добиче.

— До Деменовската долина пътят е дълъг и пуст, няма къде чаша бира да изпиеш.

Аха!

— Ще минем през Янска долина.

Няма що, хубава заобикалка!

— Целта на първия ни етап е Партизанската хижа. Ще видим Лива дали вече не те е надраснала.

Хайде де! А няма ли да видим случайно майка й? „Вие не сте обикновена жена, милостива госпожо, а прекрасна амазонка. Жалко е да ви държат като прокълнатата тук, в тази каменна пустош. Един ден ще дойде принцът...“ „От Мартин, нали?“ Смееше се тогава леля Смържова, смееше се и хижарят Смърж, мама и татко също, защото всички бяхме на кръщение у Смържови (не на Лива, не и на Еста, а на малкия Палик) и така здраво се пиеше, че даже на нас, децата, дадоха шоколадов ликьор. После чичо Ярослав се разтанцува и насила искаше да завърти леля Амазонка. По-нататък не знам какво е станало, защото ние занесохме стария грамофон в общата спалня, пускахме си плочи и скачахме по двуетажните кревати. Лива се удари лекичко по главата, но като видя, че нашият Йожо играе без да спира и не я съжалява, дори не заплака. Най-хубаво беше през нощта, когато се прибирахме в къщи. Нощта беше светла, лунна, но въпреки това всички се спяхме и падахме, освен татко. Той не можеше, защото носеше на гърба си Габка. В раницата, да не би случайно да се изтърси, като заспи.

— Но да си остане между нас, Дюрко — надигна се чичо Ярослав.

Е, не казвах ли аз? В края на краищата, това не ме засяга. Още съм почти момче и трябва да слушам възрастните. Ако пък случайно нещо излезе наяве, аз не съм виновен за нищо и готово. Не съм толкова прост, та да разубеждавам чичо, защото в Партизанската хижа е прекрасно. Но не го и уговарях! Аз съм момче и слушам.

— Значи, разбрахме се — потегли чичо. — У дома нито гък!

Не съм малко момче, което ще изпорти всичко. Аз съм мъж, а мъжете умеят да мълчат.

Излязохме на стария път под Седлото, спряхме за малко, а после завихме надясно. Пътят е равен, широк, но тук-там позатрупан от

камъни. Естествено, за какво да го чистят, щом по него не се движи нищо. Поне аз, откакто се помня, не съм виждал тук да минава кола, каруца, ни дори велосипед. Изобщо този път е най-голямата загадка в Ниските Татри. От никъде не е и за никъде не води. Започва изведнъж под малък Гаплик и също така изведнъж свършва по средата на дюмберския склон. Сигурно е паднала страшна работа, докато го построят, защото над пояса от клек склоновете са много стръмни и е трябвало да изсичат пътя направо в тях. Но не си мислете, че участъкът е малък. От Гаплик, под целия Хопок, през Крупово бърдо, Деменовската седловина и Дюмберската канара! Татко мисли, че пътят е военен, оттук казва, през Първата световна война са прекарвали оръдията на позиция. Той е уверен в думите си, защото, според него, такава робска работа са могли да извършат само войници или затворници.

Вървахме важно, като някои големци. Слънцето светеше в лицата ни и леко почна да припича. Чичо сложи тъмни очила и нави три четвъртите си чорапи, та краката му да се пекат равномерно. На мене пък на всяка цена искаше да сложи на главата ми носна кърпа, вързана в краищата с четири възела. Дори я намокри с вода от военната манерка, защото казва, такива източени момчета като мене, лесно слънчасвали.

Аз се разсмях и вързах кърпата на обкованата му валашка^[1]. Той обича да ходи из планината накичен с най-различни работи. На пояса му се люлееше едnodневка, карта в калъф и военна манерка. Липсваше му само знаме. Когато накичих валашката, чичо забрави за слънчасването, вдигна я, вятърът тънко запляска с мократа кърпа, а чичо ревна с пълно гърло, почти като онази, която пее по телевизията „Добро утро, Розалии!“.

— Идат парламентъори! — замахаша той с бялото знаме към Партизанската хижа. — Посрещнете ни любезно, прекрасна госпожо!

Тъмносиньо, без нито едно облаче, небето леко потрепваше на топлия въздух. Назъбеният гребен на Дюмбер гордо се хилеше над сивите гърбове на билата. Краят им не се виждаше. Сякаш това не бяха върхове, а огромно стадо лениви, спящи овце. Уханието от напечения на слънцето клек се издигаше чак до нас. Обърнал лице срещу слънцето, чичо крачеше бодро. Изпод обкованите му войнишки обуца от време на време изскачаха ситни искри.

Гледай ти, как бърза!
— Аха, Партизанската! — сложи той изведнъж ръка над очите си.

Ето, моля ви се! Откри я преди мене.

— Такива парламентьори като нас — изпъна се той и едва не заподскача по каменистия път, — там могат да бъдат приети само добре.

— Ще видим — смеех се аз, — или ще ни приемат добре, или добре ще ни надупчат.

Или едното, или другото.

— Ха-ха! — избухна чичо, — не виждам с какво? Най-много леля Смържова да ни нареже в котела и да ни свари на гулаш.

Напуши ме смях, като си представих как врим в котлите. Аз в един, а чичо Ярослав в друг.

Врим и се усмихваме.

Аз на Лива, а чичо Ярослав на прекрасната госпожа Амазонка.

През това време стигнахме края на затворническия път. Казах на чичо какво мисля за тоя път. И какво си мислех, когато бях малък.

Когато бях малък си мислех, че в далечни времена, когато в планината все още живеели великани, едно от техните деца е изкопало пътя с мотичката си, за да има къде да си вози вързаната с канап великанска количка.

Чичо каза, че и едното и другото може да е вярно. Само че за възникването на пътя той си мислел нещо трето, съвсем различно.

— Сигурен съм, че този път е миньорски. Под Гаплик, някъде в края му, трябва да има стар рудник.

— Ами, какъв ти рудник! — извиках аз. — Никакъв рудник няма там, нали ако имаше щях да зная за него. И да не знаех аз, Йожо непременно щеше да знае.

— Моля те, не ме прекъсвай — поклати глава чичо. — Много често входовете на старите галерии са затрупани или обрасли с гъсти сечища.

Не, не съм много уверен. Но да речем, че е така.

— А къде според тебе са карали рудата, щом пътят не води за никъде? Навярно ястребите са я отнасяли в ноктите си? — казах аз. — Хитро измислено, а?

Бяхме стигнали края на пътя. По-нататък не водеше нищо, дори пътечка. Чичо се замисли.

— Точно за това смятам, че е бил миньорски — каза той. — Пътят не е бил довършен, защото са изгубили рудната жила и са

видели, че няма смисъл да я разработват по-нататък.

Трябва да призная, че обяснението му си го биваше. Е, не беше толкова хубаво като моето с детето на великаните, нито толкова страшно като татковото със затворниците. Само че става ли дума за вярване, ще повярвам на чичо едва като видя рудника под Гаплик, и то не знам дали и тогава напълно. За великаните аз си имам доказателство — нашия Марманец — и въпреки това не вярвам напълно. Татко пък има доказателства във всички книги за войната, би трябвало да му вярвам, само че неговата история не ми харесва. Колко пъти вече можех да попитам за пътя и нашия учител, другаря Габчик, но не искам. Аз обичам да си обяснявам всичко сам. Питам учителите, само когато не мога да измисля съвсем нищо.

— Добре, а сега край на приказките. — Чичо слезе от пътя и се запуска по стръмния склон. — Тревата е хлъзгава, върви след мене, моите обуца няма да поддадат, дори ако ти случайно се спънеш.

— Бъди спокоен! — викнах аз и както си бях по гуменки, леко се затичах надолу по сухата трева, привел тяло към склона, също като през зимата, когато правя със ските християнки. В спускането, братче, имам такъв тренинг, че мога да оставя зад гърба си и сто татрански кози. — Ти върви внимателно — извиках аз тичешком, — ще те чакам при хижата!

И вече летях като стрела през прерията, защото Партизанската хижа лежеше малко под нас, а аз знаех, че полетя ли, не може да ме спре никой, дори самият аз.

---

[1] Валашка — особен вид секира с дълга дръжка. — Бел.пр. ↑

След тържествения обяд жените заставиха чичо Ярослав да си почине в стаичката зад кухнята. И така опрял се върху една възглавница, той седеше на кушетката, леля Амазонка му донесе палачинки, сервитьорът — кафе и никой не искаше да си отиде, защото чичо почна да разправя какво ново има по света. Жените се интересуваха най-много от убийствата, мъжете пък от сигналите на неизвестното космическо тяло и от марсианските чинии, които вече ни посещаваха не една по една, а по няколко наведнъж.

— Ей богу, честно ви казвам — обади се един от мъжете, които изкачваха на гръб хранителните продукти, — не знам какво ще правя, ако една такава чиния вземе да кацне на равното под Кралички баир.

— А аз знам — каза другият, който се беше опрял на вратата. — Ще почакам, докато марсианецът се измъкне отвътре и така ще го цапардосам, че от него ще остане само мокро петно.

Чичо разправяше, че марсианците не са хора като нас, а някакви същества, които треперят като пача, могъщи наистина, когато са в своите машини, но иначе хилави и непригодни за живот. Любопитен съм от къде знае това.

Исках да кажа на носача, че гости от чужда планета не се посрещат с цапардосване, защото не знам дали на него ще му хареса, ако при първата му стъпка на Марс тамошните същества го халосат с нещо, така че от него да остане не баш мокро, а мазно петно. А такова посрещане може да се окаже и неизгодно. Не само за него, но и за цялото земно кълбо. Ние ли да му сърбаме попарата?

Само че докато обмислях всичко това, те почнаха да разнищват въпроса за небесното тяло, което лети към нас от космоса и излъчва загадъчни радиосигнали.

— Пътят му до земята ще продължи още десетки, ако не и стотици години и дори ако после се стигне до сблъскване, нас какво ни засяга — във въздуха ще се разлетят само изгнилите ни кокали — засмя се чичо.

В същия миг те престанаха да се интересуват от това.

Ала не и аз! Аз съм от младото поколение и искам да знам какво ме чака!

Но през това време жените отново извъртяха разговора към убийствата. Отначало съжаляваха жертвите, а сетне — много повече убийците.

— Горкичките, клетите нещастници — едва не плачеше леля Смържова, — за миг им притъмнява пред очите, не знаят какво вършат, а после цял живот лежат по затворите.

Излязох навън. Стори ми се, че вече почнаха да приказват големи глупости. От кухнята дочух още как чичо казваше със сладък глас:

— Вас, госпожа Еленка, трябваше да ви направят съдия. Убийците щяха да оценят вашето добро сърце и оправдателни присъди. И ако един-единствен път осъдехте някого на година условно, всички щяха да се обединят и по приятелски изтънчено да ви пречукат.

Ха-ха-ха! Голяма капия бил този мой чичо!

Излязох навън, слънцето ме погъделичка по носа и тутакси кихнах.

Въздухът в Партизанската хижа прилича малко на въздуха в нашето мазе. Не съвсем, но малко. Сигурно защото цялата хижа е от камък и едната ѝ страна е вкопана в склона така, че от него можеш да стъпиш право на плоската ѝ стряха. През зимата обувките на скиорите не само че изобщо не изсъхват, ами всичко сухо се овлажнява от каменните стени.

Да, но когато по време на Въстанието^[1] немците минирали хижата, тя дори не помръднала. Само от единия ѝ ъгъл отхвъркнали три гранитни камъка.

Това вече е нещо!

В шезлонгите пред хижата се препичаха петима души, бяха навлечени като през зимата, защото тук никога не е горещо.

Отидох да потърся Лива. Откакто дойдохме, още не се беше показала. Дори не дойде да обядва. Обзалагам се, че ни е видяла, когато идваме и точно затова избяга. Тя си е такава дива. В къщи изобщо не помага, а понякога не я виждат по цял ден. Е, нали е помалка от мене.

Качих се на стряхата и се подпрях на комина. Беше целият от камък, висок колкото мене и напълно студен. Но пазеше от вятъра.

От комина се откриваше прекрасна гледка. В синкавата мараня виждах някакъв град, сигурно Брезно. Видях и Лива, която човъркаше нещо на неравната поляна под скалата.

Изтичах при нея, защото знам, че под скалата има малка пещера, в която Лива си е направила скривалище.

— Искаш ли да обядваш? — погледна ме тя и аз се притиснах до скалата, та да има за какво да се хвана, ако ме бутне. Очите на Лива са зелени и почти не се виждат, скрити под черните ѝ мигли. Но косата ѝ не е черна, ами такава шарена, избледняла от слънцето.

— Искаш ли, или не искаш? — ръгна ме тя с една пръчка. Това сигурно беше лъжицата ѝ.

До пещерата стоеше старата кукла на Лива, а пред нея имаше обикновена кухненска чиния, пълна с позасъхнала юфка. Истинска.

— Обядвах вече — изплаших се аз, а после бързо додадох: — Но една закуска не би ми навредила.

— Тогава влез — измъкна се Лива от пещерата, защото двама души трудно биха се вместили в нея.

Когато с приведена глава седнах в креслото от сиви лишеи, тя се поклони и каза:

— Добре дошли! — В една чаша с откъснато ухо тя сложи щипка какао, малко захар, заля ги с вода от шишето, разбърка с пръчката и пак се поклони: — Желая ви добър апетит.

Изсърбах какаото. Лива внимателно се пъкна при мене на другото кресло от лишеи. Главата и голите ѝ колене стърчаха извън пещерата. По цяло лято тя ходи с къси кожени панталони и по фланелка. Вятъра и студа не забелязва, може би защото е почерняла от слънцето като негърче.

— Защо стои навън? — посочих куклата. — Нека влезе и тя.

— Не може — каза Лива, — ще ѝ откраднат диамантите.

— Аха — погледнах навън, за да видя има ли нещо, което да прилича на диаманти.

Куклата бе втренчила поглед в поляната, осеяна с боровинкови храстчета. Боровинки още не се виждаха, нито пък нещо, което да блести.

— Къде са ти диамантите? — излязох аз от пещерата.

— Сега са в земята — изскочи и Лива, — а виждаш ли тези длани?

Наистина! Цялата поляна беше покрита с малки паяжини, които приличаха на длани. Или на фунии. Те израстваха като че от земята и леко разтворени, се залавяха за боровинковите храсти. Бяха страшно много, може би милион. Милион мънички длани!

Никога не бях виждал такова нещо. Все пак, къде са диамантите?

— Сега са се скрили — каза Лива. — Ще се покажат чак през нощта. Сутрин можеш да видиш по три-четири във всяка длан. Но почне ли да препича слънцето, изчезват отново.

— За да не ослепее слънцето от блясъка им ли?

— Ами, от къде на къде. За да не ги видят от долината. Ако брезненчани забележат сиянието на милионите диаманти, ще дойдат и ще си напълнят джобовете с тях, един няма да оставят. Затова денем се крият в земята.

Не можех да се съглася такова богатство да принадлежи на някаква си глупава, нежива кукла.

— Защо пък не? — нахвърли се върху ми Лива. — Бяха мои и аз ѝ ги подарих. Но ми се искаше да седя тук по цели нощи и да ги пазя.

Какво пък, права е.

После от един пешкир направихме палатка за куклата, за да не стои така, под голото небе. Лива го донесла от туристическата спалня.

— Търсят те — каза тя, след като довършихме палатката.

Нека търсят! Напук ще поседя още в пещерата с Лива.

Тя тъкмо бе почнала да свири на малка устна хармонична. Аз казвах песните, а тя ги свиреше като на концерт по желание. „Черната брада“ и „Акорди в пламъка“. Как един съвсем сам човек си свири пред нощта на банджо. Харесваше ни това, че хижата спи, а той свири на елите и на сивите канари. Ех, да имахме и огън пред пещерата, да видите тогава как се пее: *акорди в пламъкаа прибавям*.

Тези нови песни знаем и двамата. Когато татко купуваше грамофонни плочи в Щявница, взе от всички по две. За нас и за тях, така че ги знаем наизуст.

Лива надуваше хармониката, а аз трябваше да пея. А щом трябваше, пеех с дебел глас. Едва когато Лива сама, без подканяне, почна „ах, навърша ли шестнадесет години, другояче ще говорите с мен“, аз нарочно заизвивах тънко, като че съм момиче. На мене ми е все едно дали пея дебело или тънко, само средно не мога. Когато запищях „мъничко момиче аз съм“, Лива я досмеша, повече не можеше да духа и концертът завърши.

От скалата над нас някой сладко се провикна, сякаш нареждаше лисица:

— Гледай ти, какви красиви краченца!

— Иде някакво говедо — казах аз.

Не защото краката ма Лива не бяха хубави (бях забелязал, че цялата е много хубава, нищо че е по-малка от мене), а защото няма за какво всеки глупак да говори такива глупости.

— Защо пък говедо? — обиди се Лива. Изви седешком глава, за да погледне върха на скалата и почна да намига на глупака.

— Не го викай! — ударих с ръка по лишеите.

— Защо? — изпя тя.

Чувах как глупакът се спуща и дращи надолу по скалата. Дори не искаше да я заобиколи, толкова бързаше. Седяхме в пещерата. След миг точно пред очите ни се заклатиха някакви обувки от суров каучук, над тях — груби бели чорапи, а накрая — голи, тънки крака. Погледнах Лива. Тя дебнеше като рис. Краката риташа във въздуха, търсеха някаква опора. Изведнъж Лива се присви, сграбчи единия крак и с все сила смъкна глупака от стената.

Той се плъосна като жаба пред пещерата. Даже якето му беше зелено. Ние се смеехме като умопобъркани и се отдалечавахме тичешком покрай диамантената поляна. Мъжът ругаеше, обсипваше ни с гадости, но от нас нямаше вече и следа.

Ама че лисица е тази Лива! Все пак не ми беше ясно, дали тя искаше, или не искаше господинчото да слезе при нея.

Ех, хубаво щеше да ме нареди татко, ако аз се държах така с някой гостенин.

Когато спряхме да си поемем дъх, видяхме Ливината майка, която идеше към нас.

— Лошо ни се пише — казах.

Но Лива не я беше страх. Тя, струваше ми се, не се страхува от никого. Пъхна ръце в джобовете си и без да бърза, се запъти към майка си.

— Е, деца — погледна леля Смържова към боровинките, изпъстрени с паяжинни длани, — това е лош признак. Зимата ще бъде люта.

Лива се зарадва. Знам защо.

Тя ходи на училище в Брезно и през учебната година живее там. Разбира се, до тях не отива автобус, както до нас, и ако тръгне пеша, сигурно ще стигне за десет часа. Виж ако имаха вертолет, Лива щеше да си ходи в къщи всеки ден. Но тъй като нямат, Лива живее в Брезно, а в къщи си ходи само през ваканциите. Когато зимата е люта и с

виелици, след Коледа тя не може да слезе долу и понякога изклинчва от училище за седмица-две. В края на срока също. Тя, разбира се, кара ски във виелицата и се чувства много добре. Аз нямам такова щастие. Моето щастие трае най-много два-три дни. За три дни при нас, в долината, се набеснява и най-страшната виелица.

Вървахме бавно след леля.

— Изглежда, не се е оплакал — прошепнах на Лива.

— Ама ти какво? Разбира се, че не е — беше сигурна тя.

Видяхме нашият господинчо да се пече в един шезлонг пред хижата. Лива даже успя да му се изплези зад гърба на майка си.

Е, това вече беше много! Защото хората от останалите шезлонги я забелязаха и когато господинчото заприказва за хулиганите, те го подкрепиха.

Ливината майка се обърна и както се беше спряла на вратата, се усмихна на гостите.

— В градовете може и да има хулигани — каза тя, — но в планината няма. В планината всеки е облечен като хулиган, но това още не значи, че е хулиган, нали така, господа?

Ние с Лива се закикотихме, но чак в антрето. Много е мила майка й. Как без да иска се застъпи за нас! И гостите бяха мили. Някак си без да искат, те почнаха да се оглеждат помежду си. Якета, дънки, крещящи ризи, груби пуловери, на вратовете шалчета, на носовете очила, а на главите шапки с пискюлчета!

Точно като хулигани по телевизията.

Те се усмихнаха на Ливината майка, защото и тя бе облякла дънки.

Чичо вече беснееше, че се скитам така безотговорно, а пък дългът ни зове. Той дълго ми опяваше за чувството за дълг, вайкаше се какво ще излезе от мене и всячески се перчеше не само пред леля Смържова, но и пред останалите. Аз не казвах нищо, няма, разбира се, да му развалям удоволствието. Само се страхувах да не би и другите да забележат, че аз отдавна вече съм вътре, а чичо Ярослав все още не се надига от кушетката.

Накрая той стана, надяна обуцата си и почна да маже носа си с дебел слой бял крем пред огледалото.

Едва тогава наистина повярвах, че тръгваме.

[1] Става дума за Словашкото народно въстание, избухнало през есента на 1944 г. — Бел.пр. ↑

— Всяко хубаво нещо си има край — каза чичо Ярослав, когато се запускахме по стръмното към Янската долина.

Точно това ми харесва у него. Нищо не може да го привлече за дълго. Защото, честна дума, и аз съм същият.

В дъното на долината запяхме в такт с крачките. Спускахме се бавно по наклонения скат, от време на време вземахме по някоя калория от едnodневката и краката ни въобще, ама въобще не ни боляха. Върху крема чичо си залепи зелен лист, защото кожата му започна да изгаря от слънцето. Моята не. Аз съм черен през цялото лято и не усещам слънцето. Чичо непрекъснато си тананикаше, но на мене вече ми беше омръзнало. Стигат ми песните на училищните излети. В това отношение нашият учител, другарят Фукач, е строг. Веднага разбира кога само си отваряме устата и ни опъва ушите.

В почивната станция на профсъюзите не искаха да дадат бира на чичо. Тя, казват, била само за почиващите, а на чужди хора не било разрешено да се продава.

— Какъв чужд човек съм аз? — повдигаше рамене чичо. — Ами че аз съм хижар под Дюмбер!

Казвам ви, той се оправя навсякъде!

— Не мога, господине — усукваше го сервитьорката, — не ни е разрешено да продаваме.

— Хайде, момиче, нагости ме — каза уморено чичо. Изглежда наистина бе много жаден.

Луничавото момиче го погледна с кафявите си очи и аз видях, че би дала на чичо и цялата бъчвичка, защото той е доста стар, а до Ян има още час и половина път.

— Ще попитам шефа — изприпка то на високите си токчета.

Чичо потриваше ръце и тържествуваше, че никой не може да му се опре.

— Нямаме — върна се бавно момичето. — Бирата ни се е свършила.

Чичо не наруга момичето, но вън се разбесня като тигър.

— Дори и планината не е събудила човечност у тях — викаше той, — ще се изпият като вълци! Подчиняване на мухлясалите бюрократи, това е всичко, на което са способни! Човек може да издъхне пред вратата им, а те чаша вода няма да му дадат без писмено разрешение!

Наистина беше отвратително. Толкова отвратително, че се срамувахме и ние, и момичето. Хубаво поне, че чичо ругаеше, иначе щях да се чувствам, сякаш са ме изритали по задника. Хвала богу, чичо ругаеше твърде смешно, защото още не съм чувал вълците да се изяждат или пък чичо да моли за чаша вода и хич не ми се струваше, че е на път да издъхне.

— Тая държава не е за хора — удари чичо по една скала с валашката, — това е страна, задушавана от бюрократи!

Е, аз не зная. Но мога да си представя какво щеше да стане, ако всички хижари посрещаха така пътниците. Лично аз не бих стъпил в никаква хижа. Щях да си нося храна в раницата, а вода щях да пия от потоците. Вярно е, че така човек не би стигнал далече, защото колко храна може да се носи на гръб? Даже не знам дали и тридесет килограма.

Вече не бяхме толкова весели.

Налегнаха ни и грижи. Не можехме да си представим как ще намерим Бой в Микулаш.

— Ще застана насред площада и ще му свирна — предложих аз. — Когато у дома му свирна, трябва да ме чуе и от един километър.

— В планината. И в тихото — каза чичо.

Наистина, Микулаш не е планина, а град. А изсвирването навярно не умее да криволичи из улиците. Блъсне се в първия ъгъл, удари се о зида, търкулне се на земята и свършено с него.

— Или пък може да помолим да го извикат по градската радиоуредба, тя се чува навсякъде — хрумна ми друго. — Ако платим в градския съвет, може би председателят ще ме пусне да повикам Бой по микрофона. Той ще ме познае по гласа и веднага ще дотича.

— Дюро, я не дрънкай глупости — каза чичо отегчено. — От градските високоговорители няма да познае гласа ти и твоята собствена майка, та камо ли куче. Никога ли не си чувал как боботят и хриптят?

Как да не съм чувал! Когато се връщам от училище и автобусът спре на пети километър, от селото се чува: „Тулошка Сераф, Тулошка Анна, Тулошка Матей, Тулошка Йозефина да се явят на заседанието на комисията по социално осигуряване“. После пускат туиста „Отронен лист“.

Най-сетне чичо се засмя.

— Това е, за да разбере цялото село, че всяка молба за пенсия се търкаля като отронен лист през Тулошкови — замърмори той. — Към когото са благосклонни светии Тулошкови, него и сам господ в Братислава ще благослови. Но към когото не са благосклонни, горко му трижди, нека трева да пасе или по-добре сам да си напише некролога.

Гледай ти как ядосаха чичо с тази бира!

Отново заговорих за Бой. Дали все пак няма да дойде, ако го повикам по радиопредбата.

— Как ще дойде, глупчо, когато не знае от къде викаш! А и да знаеше, не е чак такъв гений, та да намери градския съвет в Микулаш!

Отдавна бях забелязал, че нашите кучета играят малко по нервите на чичо Ярослав. И сега той почна да измисля какво ще кажем на татко, когато се върнем в къщи без Бой. Но аз още вчера реших, че без Бой няма да се върна. Обичам го, липсва ми, а освен това ме измъчва мисълта, дали някъде лоши хора не го измъчват, като го държат гладен или го бият.

— Като се настаним в хотела — казах на чичо при бюфета в Ян, — ти ще останеш да си починеш, а аз ще обиколя улиците. Където и да е, ще го намеря.

— Ами и аз ще обикалям — разроши ме чичо. — Ти половината и аз половината. — Той издуха бирената пяна и изпи на един дъх цялата халба.

Докато се возехме в автобуса, проверих в еднокдневката, да не би случайно да съм изгубил ремъка и намордника за Бой. Защото в автобуса е забранено да се возят кучета без намордник.

Потънали в грижи, ние се отправихме от автобусната спирка към хотела. Съвсем се отчаях, когато още от автобуса видях колко улици и улички има в Микулаш. Все пак Бой не е копче. Куче, голямо като теле, не може да се изгуби дори сред толкова хора. Освен ако някой го държи затворен. Или ако изобщо не е в Микулаш.

Да можех поне това да науча!

Вървахме по каменния тротоар и всеки миг някой се блъскаше в нас. Беше ми чудно защо хората в Микулаш са толкова зли. Сигурно защото страшно бързат и с най-голямо удоволствие биха стъпвали един другиму по главите. Зарадвах се, когато открих сред тях туристи.

Те влачеха бавно краката си, разглеждаха всичко, пречеха на местните жители и тъкмо с това ги дразнеха.

Вървейки, наблюдавах съсредоточено дългата улица, по която в двете посоки се гонеха автомобили. На едно място, все още далече от нас, между колите се мотаеше малка двуколка, покрита с бяло платно. Автомобилите я задминаваха, свиреха злобно с клаксоните, а когато профучаваха край нас, виждах колко ядосани са шофьорите.

Започнах да наблюдавам по-внимателно натоварената количка. Между другото и затова че тържествено дрънчеше по неравния паваж. Харесваше ми как хич не я е грижа за всички автомобили и спокойно, бавно се придвижва по побеснялата улица. Искях да видя това конче със здрави нерви, но автомобилите непрекъснато го затулваха. Провирах се между хората, докато накрая успях да го забележа през една пролука между колите...

Стори ми се, че цялата улица спря. Най-малкото поне, беше сигурно, че спря Бой с количката, която теглеше. Той повдигна глава, почна да души и залая силно с жалостен глас. Един камион блъсна количката му отзад. Улицата пред него се опразни, колите не можеха да го заобикалят поради насрещното движение. Бой спря движението по главната улица в Микулаш. Тогава от тротоара към него пристъпи мъж в окървавена престилка и го цапна с голямата си ръка по задника. Бой се сепна, а хората почнаха да се смеят.

В този миг аз също се опомних и продължително, силно изсвирих с пръсти. Бой ме съзря, трепна, завъртя опашка и както си беше с количката се втурна право към мен. Напряко през улицата!

Количката затрака ужасно, наклони се на една страна от бясната скорост и изпод платното се изтърси грамаден говежди бут. До него изскърцаха спирачките на един червен фиат, но шофьорът вътре беше весел и се провикваше през прозорчето, че ще прибере месото за гулаш. Мъжът в окървавената престилка скочи от средата на улицата, грабна бута и се спусна с него, като с някаква грамаданска сопа, точно срещу нас.

Прегърнах мръсния Бой около шията. Той ме лижеше, пипаше ме с лапи, скимтеше и лаеше в ухото ми. Като някой побъркан от лудницата.

— Побесня! — викаха хората. — Ще ухапе момчето! Викайте милиция! Трябва да го застрелят!

Страшно се изплаших.

За щастие се намеси чичо Ярослав. Той почна да държи реч за кучешката радост, за вековното приятелство между човека и кучето, за блудния син (не знам кого имаше предвид, Бой или мене), за възвишеното послание на бернардина да спасява хората от жестоките нокти на планината. Хората го слушаха, дори окървавеният момък пусна говеждата сопа и се опря удобно на нея. Чак когато чичо подхвана за безсъвестните хора, похитители на благородни кучета, мъжът метна говеждия бут върху платното и заплашително каза:

— Я стига си плещил, старо. — После се обърна към останалите: — Хора, не слушайте този откачен тип. Открай време кучето си е мое! Много ми е кротко и работно. Разбира се, почнат ли да му подвикват разни хаймани... Хайде, Гарване. — Той го дръпна за поводите, а на мене ми викна: — Изчезвай, уличник такъв, докато ти казвам с добро, защото ей сега ще повикам милицията!

Чичо се ядоса, започна да обяснява кои сме и чие е кучето, но мъжът издърпа Бой на пътя и това магаре се впрегна послушно в количката. Теглеше и се оглеждаше подире ми, полайваше и въртеше опашка, за да му се възхищавам как покорно тегли.

Просто и тъпо магаре! Аз го учех да тегли лека шейничка по искрящия пухкав сняг, мама даже му уши бели поводи от парашутна коприна, та да е красив като елена от приказката за снежната царкиня, а той ще се скъса да ми тича тука, впрегнат в грозната окървавена количка! Няма що, хубави стопани си е намерил в тоя отвратителен,

мръсен град! Месари, дето даже не знаят, че гарванът е черен, а не жълто-бял като нашия Бой!

Наистина, докато вървах след количката (нямаше сила, която можеше да ни пропъди, нито мене, нито чичо Ярослав), престанах да се чудя защо са го нарекли Гарван. Още малко му оставаше до черния цвят, толкова беше мръсен.

Мъжът ни подвикна още два пъти, после измъкна от джоба си нож, клъцна парче лой от говеждия бут и го хвърли на кучето, та хората да видят колко добре се отнася с него. А този негодник излапа лойта! Ще го науча аз в къщи, как може така да се унижава! Да слуша като роб за мръсните отпадъци от месарската количка! Страж не би направил това никога! Ей богу, той няма да се продаде за някакво си плюскане. Ако не може да издържа повече от глад, ще открадне, но никога няма да стане роб на месарите. Страж не е толкова умен като Бой, но не съществува друго куче на земята, което да има такава гордост и достойнство. Бой пък има ум за десет кучета, но воля — почти никаква.

Не можах да изтрия и казах това на чичо. Страшно се ядосах, защото отгоре на всичко Бой блажено се облизваше.

— Не се чуди на кучето — махна с ръка чичо, — и хората не са по-различни. За някой тлъст кокал ще продадат майка си и баща си.

Но Страж не е такъв!

А чичо понякога е непоносим. Невинаги, по понякога страшно. С него просто не можеш да си поприказваш нормално.

— Какво ще правим сега? — попитах. — Имам ножче, мога да прережа ремъците и да избягам с Бой извън града. Там ще те почакаме.

— Стига! — сопна се чичо. — До гуша ми дойдоха тези улични палячовщини.

Дошли му до гуша! Той сам правеше палячовщини. Кой го караше да държи речи за блудния син? Не може да тича, и това си е! Ако бяхме само двамата с Бой, отдавна да сме в Липовски Ян.

Но после се сетих друго: нямаше ли Бой да ме предаде, ако мъжът го примамим обратно с парче говеждо?

Е, мисля, че това не би направил. Все пак послушах чичо и скрих ножчето в джоба си.

— Трябва да се действа дипломатически — наду се чичо.

Стигнахме месарницата. Мъжът спря Бой и по стар навик кучето веднага се просна на прашната улица.

Мръсно прасе!

Чичо Ярослав влезе с достойнство в магазина. Аз скочих към количката и почнах да разпрягам Бой. Той ми помагаше да извадя главата и предните му лапи от противните мазни ремъци. Чух как чичо дипломатически преговаря в магазина с главния месар и как младият мъж мърмори и прекъсва чичо Ярослав.

След като разпегнах Бой, отново ми се прииска да си плюя на петите и да избягам с него. Но чичо Ярослав умее да чете мисли, защото надникна от вратата и ме заплаши:

— Стой тука и да не си помръднал! Не сме престъпници, за да крадем собственото си куче!

— Моето собствено! — изкрещя мъжът.

— Ще видим — каза спокойно чичо. — В тази република има закони. Ние ще докажем своето право!

Бях любопитен как.

Главният месар изпрати помощника си да обезкостява говеждо месо и да сече кости за супа. А чичо извика обратно в магазина. Ние останахме навън. Бой обаче започна да се върти, да ме поглежда с крайчеца на окото си и незабележимо да се примъква към месарницата. Така го сръчках, че желанието му да облизва месарския тезгях се изпари веднага. Наистина, в миг разбра защо го пернах и започна да се прави, че месарят не съществува за него. Но за по-сигурно аз заставах до вратата.

— Да предположим, че кучето е ваше — каза главният месар на чичо. — Може да ви повярваме, а може и да не ви повярваме.

— Да не повярвате! — закърши чичо ръце, но сдържано. — Значи вие си мислите, че заради чуждо куче ще се тътрим до тук през гори и планини, чак от другия край на света?

Изтръпнах. Не вярвах, че така ще докажем правотата си.

— Да речем, че е ваше — продължаваше надменно месарят и все повече ми ходеше по нервите, — със здраве си го вземете, само ще се радвам.

Да! Вижда се колко се радва твойт помощник!

— Залепи се за нас като кърлеж, напразно го пъдехме всеки ден — продължаваше да обижда той.

Ах ти, лакомнико мръсен и гаден! Шибнах Бой зад ушите.

— Хранехме го юнашки, само че на него не могат да му смогнат и братиславските кланици. По цял овен може да изяжда на ден.

— Хайде де, не думайте — обади се чичо, — ами че това е току-що поотраснало кученце, отгледано с мляко и зеленчуци.

Майчице, какви ли не ги измисля чичо! По-добре да не се препира повече, да вземем Бой и да се махаме.

— Хубаво кученце — ухили се месарят. — Мързелив, лаком пес! И без това вече исках да го дам на кучкаря.

На кучкаря! Прегърнах Бой около шията и извиках в магазина:

— Да, мързелив! Мързелив! Е, да тегли колички не е мързелив! Горкичкият! Той е бернардин и трябва да спасява хората, а сега вие сте го развалили, защото той не бива да яде месо! Развалили сте го, никога вече няма да бъде спасител!

И наистина ми беше до плач, въпреки че това за месото не беше чиста истина. Вярно, на бернардините не трябва да се дава месо, но само през първата година от живота им. Не трябва да им се дава месо, за да не се развали техният благороден характер на спасители. Ако от малки се тъпчеха с месо, щяха да подивеят, горският дивеч щеше да им се услади и щяха да станат не спасители, а ловци. И то твърде опасни ловци, които със своята сила и страшни зъби биха се решили да нападнат и едър дивеч. Все пак това, което казах на месаря, не беше съвсем вярно. Не беше вярно, просто защото Бой скоро ще направи две години, вече е голямо куче и в къщи от време на време също си похапваше салам, откраднат от туристите. Но когато там, пред месарницата, аз си представих как Бой намира някой изтощен скиор и трябва да го спаси, побиха ме тръпки. Не се боях, че Бой ще го ухапе за гърлото, това не. Боях се, че ще почне да рови из раницата и джобовете му дали няма месо, а ако не намери нищо, ще зареже спасяването, ще се разсърди и ще си отиде. Защото, честна дума, пред месарницата изглеждаше, че за месо Бой е готов да направи всичко, дори да тегли окървавената количка, но без месо не би помръднал и пръста си.

Ама аз ще му дам да разбере в къщи! Май веднага ще трябва да го вържа на синджира, докато не се изпарят от главата му месарските угощения. Предварително му сложих само ремъка. Отначало му беше

интересно, подръпваше го с лапи и танцуваше на място, но когато сложих намордника на муцуната му, смаяно ме загледа.

— Виждаш ли — казах аз, — можеше да си стоиш в къщи като Страж. Сега нищо хубаво не те чака!

Веднага разбра. Но нищо не го измъчва дълго, той се примири със съдбата си и удобно се излегна на земята.

— Всъщност бихме могли да тръгваме — каза чичо, доволен от изхода на дипломатическите преговори и се приготви за път.

— Е, това няма да бъде толкова просто — отпусна ръце месарят и зае поза, като че ли Юрий Власов се готви да вдигне 220 кг., — щом по закон, по закон. Платете ни петдесет крони за храната и може да си вземете кучето.

— Вие наистина ме изненадвате — призна чичо дипломатично, — но моля ви се — да се придържаме към буквата на закона. Добре, вие сте хранили кучето. Само че всички ние бяхме свидетели как нашето куче мъжки отработва прехраната си. Две седмици то е било ваш работник и по закон му принадлежи заплата. Вие ни начислявате петдесет крони за храната. Моля! За неговия труд ние пък ви начисляваме сто. Възнамерявах да ви ги простя. Но сега, ако не искате да си имате разпавии, изплатете петдесет крони заплата на нашето куче!

Бой слушаше и дори ми се стори, че малко се възгордя. Ха-ха, работник! Не е глупав чичо ми!

— Не говорете глупости, драги господине — сниши присмехулно гласа си месарят. — Нима наистина си мислите, че сме използвали труда на кучето? За превозване на месото ние си имаме коли, сума камиони! Оня келеш — посочи назад към помощника си, — просто си играеше с Гарван. Караха заедно по-малките партиди за ресторанта на гарата.

— Разбира се, драги господине — спореше чичо, — кучето си е куче и не може да помъкне наведнъж месото от десет вола. Само че да погледнем въпроса от друга страна...

Те се пазариха още сума време. Най-последно се разбраха, че никой няма да плаща нищо. През това време месарят обслужваше клиентите, двамата с чичо ми се шегуваха с тях и на мене вече не ми беше интересно. Когато надзърнах вътре, месарят тъкмо предлагаше на чичо да опита новия диетичен пастет.

— Идвам — кимна ми чичо, — почакай навън.

Но докато дойде, мина доста време. Месарят го изпращаше. Даде му за по път половин килограм наденица, а на раздяла каза на Бой:

— Ако пак имаш път през Микулаш, отбий се, Гарван! Ще те нагостя с мляко и зеленчуци!

И той се кикотеше като луд. И чичо се смееше. Подадоха си ръце като две лисици, които взаимно си признават хитрината. Накрая потеглихме. По очите на Бой виждах колко усилия му струва да не се обърне нито веднъж подир месаря. Водеше дяволска борба със себе си, но спечели. Не се обърна. На преструвките той е майстор над майсторите. Наистина, само ако има някаква полза и ако сега нямаше особена полза, то нямаше и вреда, тоест плесница. Тези неща той майсторски умее да пресметне.

Сам не зная как мога да обичам такъв подлец.

Седях в гората, мушнах крака в затопления от слънцето мъх и възприемах всички миризми, но никакви звуци, не долавях и най-малкото движение. Още от сутринта ми беше някак си особено тъжно. Отначало помислих, че съм гладен и взех, че се наядох. После почна да ме дразни суетнята в къщи, отидох в гората и размишлявах кой всъщност ми е направил нещо лошо. Е, случваха се разни работи, но нищо такова, за което би си струвало да се ядосвам. Накрая сред необятното прокълнато мълчание стигнах до мисълта, че съм тъжен просто тъй, без нищо. Омагьосаната гора стоеше мълчалива, нищо не помръдваше, но аз не се затичах към трепетликата, нито пък търсих някакъв самолет по небето, който да разруши прокълнатото мълчание, защото ми беше тъжно и не исках да чувам нищо.

Единствено исках да чуя хармоничката на Лива. Да свири „Акорди в пламъка“. Но нищо друго! Особено „Малкото момиче“. Нея си я слушат глупаците със зелени якета, не ме интересува как ще се говори с Лива, навърши ли шестнадесет години. „Другояче ще говорите с мен!...“ Идеше ми да се напляскам, като се сетя как ревах с писклив глас този куплет. Довечера ще скрия грамофонната плоча под покривката, за да не я пускат повече туристите. Или пък без да искам ще я счупя!

Първото нещо, което си представих щом слънцето ме събуди вчера в пет часа, бяха Ливините диаманти. Излезли са изпод земята и се сушат в дланите на паяжините. Лива ги оглежда, а после ги вижда как отново изчезват в земята.

Габка се размърда под одеялата, стана в просъница и без много-много да си отваря очите, заситни с босите си крачета към другия край на коридора, където се намира известното помещение. Наблюдавах я през отворената врата как върви и в дългата си нощничка, много малка, за да прилича на самодива, но почти толкова хубава с дългите си, вълнисти коси. Тръпнех да не би да настъпи нощничката си, но тя уверено се върна, все още полусънна и тихо затвори вратата. Тогава забеляза, че я гледам.

— Не спиш ли? — попита ме тя с тънко гласче.

— Спя — зашепнах аз, — но сънувам една толкова хубава приказка, че трябва да държа очите си отворени, за да я видя.

Тя се настани на одеялото ми и скри студените си крачета под себе си. Цялата ѝ нощничка бе изпъстрена с джуджета.

— Хайде — каза тя и притвори очи в знак, че ме слуша.

Започнах да броя джуджетата по ръкавите ѝ. Тя изопна нощничката си, за да не пропусна нито едно. Преброихме двадесет и две.

— Първо да ги завием — повдигнах горното одеяло от краката си и покрих с него Габка, — за да не им е студено, нали така? Защото ако настинат, ще трябва да лежат в кревата, а после кой ще изнася сутрин диамантите на въздух?

Габка коленичи под одеялото, навири задниче, подпря си главата с ръце (в такова смешно положение понякога тя дори спи) и унесено почна да гълта всяка моя дума.

Разправях ѝ, както най-добре умеех, приказката за диамантите, за алчните брезненчани и за диамантената царкиня (разбира се, че тя беше Лива), която свири на малка диамантена хармонична. Трябваше три пъти да повторя приказката.

Габка пък ми разкри, че днес Вук няма да ходи на работа — за което се бях досетил вече сам, като видях, че не става. Но аз страшно се зачудих, за да не разваля радостта на Габка от издайничеството. Мене повече ме интересуваше защо няма да ходи на работа.

— Не знаеш ли? — ококори очета Габка.

— Не знам, разбира се. От къде мога да знам, като ме нямаше два дена?

— Днеска ще дойдат! Не знаеш ли?

— Кой ще дойде?

— Ами нали знаеш.

Не знаех. А което беше по-лошо, не знаеше и Габка. Знаеше, че някой ще дойде, но кой, не можеше да каже. С други думи: все едно че не знаеше нищо. Нали в хижата всеки ден идва някой.

— А какво общо има това с Йожо? — ядосах се аз.

— Как какво? — плесна с ръце Габка. — Писаха му!

Ей-ха? Писали на Йожо! Тогава не може да бъде никой друг, освен Яна! Само тя му пише!

Значи затова ни посрещнаха така вяло вчера, когато с чичо Ярослав нахлухме с песен в хижата! Единствена Габка дотича от прерията и запрегръща Бой, но след миг от коридора изскочи Страж и двамата с Бой започнаха да се търкалят и хапят от радост. Всички в хижата бяха под пара, но аз си го обяснявах с препълнената столова,

която жужеше като кошер и с нетърпеливите туристи, които непрекъснато чукаха на кухненското прозорче. Не ми е за първи път и зная, че в такива случаи най-добре е да изчезнеш колкото се може подалеко, иначе ще те впрегнат в работа и няма да се измъкнеш от нея чак до вечерта. Разбира се, това не се отнасяше за чичо Ярослав; той спокойно се разположи в кухнята и току започваше да описва нашия героичен поход. Едва когато за трети път установи, че никой не го слуша, той дойде при мен в стаята. Там двамата се разсъбухме и се измихме.

Чак на сутринта, когато Габка ми разкри кой ще дойде, аз си спомних, че вчера Йожо се мотаеше из кухнята и постоянно шепнеше нещо на мама с гъгнивия си глас. На отиване към нашата стая за малко не се сблъсках с него в коридора. Стояха заедно с татко и Йожо го държеше под ръка. Говореха си, че ще отидат някъде с джипката. После татко потупа Йожо по гърба и изтича в столовата.

Йожо беше захвърлил някъде и калните обувки от коридора. Когато с Габка отидохме да изкъпем Бой, не можах да си намеря ботушите.

Край фонтанчето ние отначало го поляхме с три кофи вода, а после го посипахме с прах за пране. Габка му заповяда да замижи с очи и му насапуниса муцуната, аз пък лапите и опашката. После разпенихме праха по него. Сега Бой е много послушен. Понасяше всичко като овчица, докато не му залютя на очите. Тогава изгуби търпение, изплъзна се от ръцете ни, скочи в басейна и пъкна глава под водата. На нас вече ни беше все едно, защото така или иначе трябваше да измием Бой, смеехме се като го гледахме как се потапя, и даже го насърчавахме да пръска по-силно.

Тогава забелязахме, че откъм хижата се приближава Йожо. Ама ядосан! Бой прескочи бетонната оградка на фонтана, набързо се отръска и избяга. Ние също искахме да изчезнем незабелязани, но беше късно.

— Какво правите тук?! — крясна Йожо почервенял от злоба.

— Ами какво — повдигнах рамене. — Къпем Бой.

— Погледни водата! — целия се тресеше той.

— И-и! — хвана се за главата Габка, — колко е мръсна! Само сапун!

Какво като е мръсна? И Бой беше мръсен, тогава как може водата да бъде чиста!

Това не им обичам на малките деца, че веднага се присъединяват към по-силния. Нашата Габка също. Тя самата сапунисваше Бой, а сега е готова да ме набеждава, за да се подмаже на Йожо.

— Какво си мислиш, тъпанар такъв! — беснееше Йожо. — Какво е фонтанът? Корито за къпане на мръсни кучета или какво?

— Фонтанът е украшение — каза Габка. (Любопитен съм от къде е чула това.) — За да пръска, когато Вук го пусне. И за да плуват в него рибите.

Уплаших се.

— Нали в него няма риби? — почнах да загревам аз.

— Нали няма! — крещеше Йожо. — Нали няма! Нали има! Шестнайсет пъстърви!

— И старата! И старата пъстърва е там! — сочеше Габа. — Такава голяма! Вчера Вук я хвана с мрежата.

Кажете ми сега, не е ли за пребиване? Значи тя знае, но без дума да обели, пуска Бой да замърси водата! Скочих към басейна и потърсих с поглед старата пъстърва. Но басейнът е твърде малък, а Бой — голям и водата бе така замърсена от праха за пране, че в нея не можеше да се различи нищо.

— Дали няма да изпукат? — изплаших се аз.

— Опитай и ти да се налочиш със сапунена вода и ще видиш! — отсече Йожо, събу се и влезе да изпусне водата от басейна.

След един час старата пъстърва пляскаше с опашка по зелениясалото дъно на резервоара. Честно ви казвам, беше повече от половин метър! Йожо изплакна резервоара два пъти и пусна чиста вода на рибите. Да ги види Янчето, хи-хи.

После Габка установи, че къпането малко е помогнало на Бой.

По чистия му, жълто-бял кожух се разхождаха големи кучешки бълхи. Бяха преживели и сапунената пяна, и гмурканията. Тук вече няма да помогне друго, освен газта.

Привечер трябваше да отидем за малини. Това е сигурен признак, че приближава училището. Към края на ваканцията мама вари мармалад и сироп от малини за леля Мохилова, при която Йожо живее в Щявница.

Отиде си и Владо с розовата шкода. Казват, че искали да ме вземат за няколко дни в Братислава, но тъй като бях в Микулаш, заминали без мене. По-добре! Вярно е, искаше ми се да видя Братислава, но Владо вече не го обичам никак. А щом не обичам някого, не искам да разглеждам с него нови и интересни неща. Защото после мога да видя Дунав, замъка и не знам още какви красоти, но вече нищо няма да ми хареса, защото ми го показва човек, когото не обичам. А когато обичам някого, не трябва да ми показва и капката роса в паяжината, за която говори, а аз дори в съня си виждам блестявия диамант върху дланта на джудже.

Аз не съм като мама, която обича всекиго. Или поне не може да се разсърди на никого. И вчера свари мармалад не само за леля Мохилова, но и за леля Тилда от Мартин! Защо?! За обидата със стоте крони ли? Ами че отгоре на всичко оная тъпа гъска ще си помисли, че го прави от благодарност! И следващия път ще изпрати на мама две крони бакшиш, изискано опаковани в дървен сандък!

А мама кога вари мармалада! Нощес! Защото през деня няма време.

Сутринта, докато ѝ помагах да завързва бурканите, аз ѝ казах какво мисля за това.

— Ами нали ги давам за Ивета — стъкми най-после отговора си мама, както винаги все един и същ, — да има, горката, с какво да си намаже филийка хлебец.

Чичо Ярослав пък от вчера досажда на мама. Трябвало от негово име да уговори татко да го вземе на работа в хижата. Е, аз нямам нищо против, ще ходим да търсим старите минни галерии под Гаплик, но какво ще върши чичо в хижата (искам да кажа истинска работа, каквато вършат татко, мама, Юла и Йожо), не мога да си представя. Чичо казва, че през есента би могъл да помага на чуждестранните ловци. Разправя, че господата от чужбина не се задоволявали само с ядене и спане (на нашите ловци това им стигало), а искали след вечеря да си поприказват и с някой интелигентен туземец. А за такова нещо, казва, татко трудно би намерил по-добра работна сила от чичо Ярослав. Какво пък, не си е измислил толкова лош занаят. Но, погледне ли се сериозно, според мен това е празна работа. Дори и чичо да се задоволи, както казва, само с 1200 крони заплата.

Съжалявах мама, като си представих как ще го каже на татко. Само че тя все пак му намери колая:

— Ти, Ярослав, трябва да се осведомиш в „Турист“ — каза тя на чичо. — Ние всички сме негови служители. Наистина, мъжът ми тук е управител, но той не решава приемането на нови работници.

Чичо се замисли.

— А има и друго нещо — продължи мама. — Какво ще прави Иветка без тебе в Мартин?

За леля Тилда изобщо не спомена. Добре че поне сега се въздържа! Но въпреки всичко не трябваше да им вари мармалад през нощта! Нека сами си намерят мармалад за своята Ивета. И без тях мама има предостатъчно работа. Дори много. Кога например може да си поседи като мене на затопления мъх? И да можеше, ще отиде под Шпрнагел да окопава бенюшките картофи или пък ще почне да мие седемдесетте и две прозорчета на верандата.

Майката на Лива не работи в хижата като готвачка. Те си имат готвач. Майката на Лива си облича хубавите дънки и отива в канцеларията да пише отчетите. А когато наесен мъглата ѝ опротивее, тя отива в Пещяни да види Еста в хотелиерското училище. Също и Лива в Брезно, но за кратко.

Сега навярно Лива свири на хармоничната си. Ако беше още тихо, може би щях да я чуя: „Свирия, свирия на банджо, на елите свирия, свирия на сивите скали, акорди в пламъка прибавям“.

Само че това е безсмислица. Не мога да я чуя. Не мога да я чуя и добре го знам сам, а как ми се иска!

Изтегнах се на уханния мъх и гледах небето между клоните на дърветата. Да беше тук поне тетрадката със стихове на Вук. Колко ми се иска да прочета някои от стихотворенията! Не всичките. Но някои бих прочел с голямо удоволствие.

Например:

*Във дърветата тъга се свива,
влачи се и влачи черно влечуго.*

Отдавна бях разбрал, че това черно влечуго е също тъга. Всичко черно е тъжно.

И новото му стихотворение ми се иска да прочета. Дето се зароди, когато не можа да отиде в Ружомберок. Особено него.

Най-хубаво, разбира се, би било да си напиша свои собствени стихотворения. Само че не мога, защото не знам как. Даже ако някога все пак се случи да се науча да пиша стихотворения, ей богу, не бих искал да ми се рови в тях Габка, или който и да е друг.

Така че никога вече няма да чета стихотворенията на Вук. Само в един-единствен случай: ако сам ми ги даде.

Ще рече — никога.

— Днес ще спим при мама и татко на земята — каза Вук. Нашата стая трябва да се освободи.

— А? Ама защо?

Вук не отговори, но аз много добре знаех защо. В действителност всички стаи са заети. А милата Янинка ще пристигне с родителите си! Мога да си представя как мама ликува духом, че нейният Йожинко си е намерил такова порядъчно момиче. Хъм, порядъчно! Когато ѝ се иска — му пише, когато не иска — не пише. Но мама си мисли, че Яна не я пускат да се скита сама из планините. Мама окайва всички родители, чиито дъщери спят в палатки с момчетата.

Веднъж и аз съжалих една (не родителите ѝ, а нея самата), която доста късно дотича при нас в хижата. Носеше едnodневка, беше леко облечена и молеше татко да я подслоним през нощта. Чух как плаче в кухнята и разправя нещо на мама. Но най-отвратителното се случи сутринта, когато пред хижата дойде цялата банда от палатката, момчета и момичета. Отначало аз даже се смях, когато коленичиха и почнаха да се провикват в един глас: „Покажи се, покажи се, света дева орлеанска!“. Но когато тя излезе и също се засмя, те започнаха да я замерят с нейните вещи като с камъни. Тогава побеснях и изтичах да намеря Йожо, за да ги набие. Само че ненадейно им се развика един дангалак от техните. Същият и замина с момичето, защото то тръгна за автобуса да се прибира в къщи.

Знам, че за тях това беше шега, но си мисля, че щом някой се разплаче, трябва да се престане с шегите, защото те вече не са смешни, а скучни и тъжни.

Изглежда и на тях им бе омръзнало. След обяд си стегнаха багажа и заминаха нанякъде.

И все пак не разбирам, защо трябва да се съжбяват техните родители. Ако искате да знаете, когато вечер младежите седят около огъня и пеят до късно през нощта, честна дума, аз им завиждам. И мама самата увещава татко да не ходи да ги пъди.

Но разбира се, Йожовата Янинка е съвсем друга! Мамина глезла с лигавниче. (Габка още има едно!) Такава не може да спи в палатка, тц, тц, тц, току-виж в ушенцето ѝ влязла буболечка! Оле-ле, майчице мила!

Любопитен съм как ще изглежда това чудо.

— Бягай да носиш дюшеци от тавана — не ме оставяше на мира Йожо. — Юлка иска да премести бельото от нашата стая.

Я го гледай ти как заповядва. Юлка била казала! Тя е влюбена страхотно в своя летец, а за Йожо е готова да влезе в огъня, само защото си мисли, че и той е влюбен. Вероятно наистина е влюбен. И ако се съди по стихотворенията, много, до ушите, смъртоносно.

Отидох в стаичката, където спят майка и татко, за да видя дали изобщо ще можем да се сместим тримата на земята. Изглеждаше ми съмнително. Тъкмо измервах пода с крачки и пречех на Ивета да пише (писмо до скъпото мамче, ха-ха), когато телефонът извъня. Вдигнах слушалката.

— Ало! Кой е там? С кого говоря? — викаше насреща ми генералски глас и аз веднага познах, че това е моят съученик от Мито, Дежо Върбик.

— Тук е главният щаб на партизанските войски на генералисимус Юрай Трангош! — изкрещях аз и двамата се закикотихме.

— Как вы паживаете, генералисимус? — продължаваше да се занася Дежо и аз вече се готвех да му отговоря на руски, когато Дежо бързо понижи глас: — Идва татко, имате телеграма, после пак ме извикай!

Телеграмата беше кратка, ама много важна.

— Адрес Йозеф Трангош — диктуваше бащата на Дежо, който беше началник на пощата, — текст: Поради болест не пътуваме, подпис Яра, или Юра, или Яна, подадена в Ружомберок в единадесет нула пет. Записа ли си? Как е татко ти? Поздрави го.

Отговорих телеграфически:

— Записано е, татко е добре, поздравя ще предам, моля, дайте ми Дежо.

Разбира се, нищо не си записах. Такава телеграма ще запомни и един обикновен фокстериер, а това са както е известно, най-глупавите кучета. Но най-добре ще я запомни Йожо. Поради болест! Не ви ли казвах аз?

*Подухна ме ветрецът,
изстина ми носецът.*

Охо, стихотворение! Я да опитаме по-нататък:

*Той, мокър, ме тревожи.
Подай ми кърпа, Йоже.*

Ей, че е глупаво! Глупаво е и че се смее. Поне да ми беше смешно, а не е. Какво смешно има тук? Яна се е разболяла и Вук ще бъде тъжен. Наистина няма нищо смешно.

Малко по-смешно стана, когато Дежо забръцолови по телефона на руски. Как вашие вайници? По руски той има тройка, но да дърдори врели-некипели умее отлично.

— Хватит, таварищ хулиган! — изкрещях аз като за петица, колкото и имам по руски.

— Представи си — каза Дежо по словашки, — вдругиден пристига Квачката. Квачката е другарката учителка Квачкайова. Живее у началника на пощата, но за съжаление не ни преподава. Представи си, трябва да бъдат тук една седмица преди започване на училището.

— А представи си — започнах да му подражавам, — аз тъкмо се колебая дали да не отскоча тая седмица до Братислава. Представи си!

— А пък аз, представи си, до Прага.

— Слушай, мене едни наистина искат да ме вземат в Братислава. С розова шкода, представи си!

— За мене дойдоха едни от Пражкия храм. Със сребърен Ту, представи си!

— Върви тогава, дръвнико!

— След тебе, простако!

А после продължихме да се ругаем още по-красиво, докато Ивета се хвана за ушите и избяга от стаята.

— Въздухът е чист — казах аз нормално.

— Кой беше там?

— Абе, братовчедката.

— Коя?! — хлъцна Дежо.

— Не бой се, не е Зуза.

Миналата година страшно му бе харесала братовчедката ми Зуза от Бенюша. Дежо харесва всяка фуста, защото е женкар. Какво ли не ми е наговорил за момичетата от Мито! Но всичко това е вярно,

колкото и Пращкия храм. Когато миналата година видя Зуза, половин ден беше червен като рак и забрави всички езици. Не само словашкия, но и руския, маладец. А после в училище се фукаше, че през лятото на хижата си имал момиче. Ще рече, нашата Зуза, ха-ха!

— Поздрави я от мене — почна да се перчи отново той.

— Кого? — попитах.

— Братовчедката, разбира се!

— Добре. Тя е на три години!

Нарочно магнах седем години на Ивета.

— Е, какво? — дуеше се Дежо. — Ти не обичаш ли тригодишните деца?

Ама че го измисли, мръсник такъв!

— Слушай, Дюро — понижи глас той и сигурно затули слушалката с длан, — ще донесеш ли?

— Още не знам.

— Как така не знаеш?!

— Ами още нямам.

— А ще имаш ли?

— Не зная. Може би...!

— Слушай... ти просто си го зарязал!

— Не! Само че още не съм намерил.

— Ти какво, приятел ли си, или дрипа?

— Ти си цървул!

— А ти галош.

— Ти пък си чепик!

— А ти гьон!

И всичко почна отново. Ругаехме се колкото можехме и по едно време ми хрумна, дали ако някой, който случайно подслушва линията, би познал, че разговарят двама най-добри приятели. Кой знае, ха-ха-ха?

Когато изчерпахме всички чепици, цървули и галоши, Дежо премина в света на животните, където може да се остане най-дълго. Бяхме едва при чакала и аз тъкмо приготвих хиената, когато в стаята влезе Юла. Бързо обърнах на руски, за да не разбере. Тъй като не знам как е хиена на руски, върнах се към първоначалния разговор:

— Никакви страхове, всичко ще бъде! У нас ещо време сем дня.

— Какое время сем? — продължаваше да се прави на луд Дежо. Но изглежда и неговият баща дойде, защото изведнъж каза: — Значи уговорено, генералисимус?

— Уговорено, хулиган — поставих слушалката.

Юла се ядосваше, че още не съм свалил дюшеците.

— Можеш спокойно да си отнесеш чаршафчетата обратно — казах й аз, — посещенията няма да се състои. Виждаш ли! Който бърза, бавно стига, изобщо не трябва да сваля дюшеци!

Отначало Йожо не ми повярва. Отиде в стаичката, затвори се там, обади се още веднъж в пощата, а после се запъти към гората. Когато мина край Марманец, дето седяхме с Габка на пейката и ядяхме хляб с масло и лук, той нарочно почна да подсвирква. Но аз гледах подире му и видях, че се изкачва през гората като болен сръндак. Когато сръндакът се разболее или го ранят ловци, той не се превива от болка и не хленчи, за да го съжаляват всички животни, а се отделя от стадото и тръгва самичък из гората. Намира си скрито местенце, където никой не го тревожи, ляга, не търси храна, а само кротко лежи и чака последния си час. Понякога се случва и да оздравее. Само че трябва да не е през зимата или в много дъждовно време. И изобщо това се случва твърде рядко. Ако все пак сръндакът има щастие и усети, че последният му час е трябвало да дойде, а не е дошъл, започва по малко да гризе трева около себе си. Когато се изправи на крака, той пасе известно време самичък и като позаякне, се връща отново в стадото, здрав и силен.

Аз не съм такъв герой. Когато веднъж през зимата ме болеше зъб, така ревах, че цяла нощ мама ми слагаше топли компреси.

Оставих на Габка половин глава лук и тръгнах към гората по стъпките на Йожо. Любопитен съм как Винету би проследил Сиукс в такава гора, каквато е нашата зад хижата. На една голяма ивица там няма никакви растения, а само хлъзгав килим от опаднали борови иглички. И ако Сиукс, точно както нашия Йожо, не се бе подхлъзнал нито веднъж и не бе оставил изровена в земята следа, Винету щеше да бъде също така изигран, както бях аз. След като може би половин час притичвах зад дърветата, аз подуших за последен път земята и реших да се върна. Разбира се, по друга диря. Едва като поех обратно, съзрях Йожо на една полянка. Опрял се на лакът край боровинковия храст той лежеше и лениво късаше малките, кръгли плодове.

Реших да изляза от гората.

— Не си ли виждал Бой? — заговорих аз.

— Кого? Бой, хъм, хъм — прикимна Йожо с глава като Фукач, когато отначало се присмива, а после тегли уши. — Днеска не тренираш ли бягане? Или бягаш само в дъжда?

Ей това е! Главата ми ли е от стъкло, или всички хора се изучиха за врачки, та вече и Йожо вижда в най-скришните кътчета на мозъка ми? Майчице! Само това липсва, да открие в моето тайно скривалище собствените си стихотворения. Наистина, само това липсва!

Погледнах го. Той се хилеше, показал черните си зъби и бавно слагаше на черния си език черни боровинки. Чушки знае! Най-много да е забелязал, че се мъкна подир него и го дебна, когато Яна му изиграе някой номер.

И какво от това? Нали нищо не казвам, нито питам, а само се мъкна и дебна. Да не би да е забранено да ходиш след брат си, когато е тъжен? Мисля, че такава забрана не е издал никой. Дори самият Вук.

— Не искаш ли? — забодеше той пръсти в боровинките.

Полегнах от другата страна на храстчето и също се подпрях на лакът. Полянката се намираще доста високо и склонът под нея стръмно се спускаше в дълбоката урва. Върховете на смърчовете едва се подаваха над нея. Корените на старите смърчове са най-различни. Особено ако са наблъскани един до друг, корените им се подават от земята и приличат на сухи, грозни клони, оскубани и не много приятни на вид. Но върховете на дърветата винаги са красиви. Дърветата пред нас дори бяха накичени с млади червеникави шишарки, които лекичко се поклащаха насам-натам и ако случайно отнякъде звъннеше малка сребърна камбанка, несъмнено щеше да се посипе сняг и Коледата щеше да пристигне.

— Знаеш ли, че зимата ще бъде люта? — казах на Вук.

— Не знам.

— Ей богу, ще бъде. Поне тук, при нас.

— А другаде?

— Другаде не знам. В Ружомберок, да кажем, може и да е кишаво.

— И какво? — процеди Вук пак като Фукач.

— Нищо! А тук ще има сняг е-хе-хей...

— Какво искаш да кажеш с това е-хе-хей? — ухили се подигравателно Йожо. Сега пък за разнообразие почна да се подсмива като Дежо Върбик.

— Искам да кажа... — заекнах аз, — ... но ме е страх от Вук, е-хе-хей...

— По-смело, укротителю на микулашките месари! — смееше се той.

— Че на Коледа Яна може да дойде при нас да кара ски! Е-хе-хеййй! — хванах се за главата, сякаш чаках някой шамар.

— Не е лоша идеята, капитане! — каза грубо Вук.

После стана, раздвижи схванатите си крака и като оздравял, силен сръндак се втурна към къщи. Обратно в стадото.

Аз, разбира се, подир него.

Отиде си чичо Ярослав с Ивета, отидоха си и всички гости, които имаха деца. Чичо Ярослав го взеха сутринта една група летовници с техния жълт заводски автобус. Татко се уговори с тях да го откарат и мама трябваше да събере набързо багажа на Ивета. Чичо беше доволен, че няма да плаща за път и недоволен, че вече трябва да заминава. Веднага почна да убеждава шофьора, че вечер моторът тегли по-добре и по пътищата няма такава навалица. Шофьорът се смееше, той, казва, не бил началник на колата и не може да решава, но се досеща защо жените бързат със заминаването: трябва да гладят пионерските връзки на децата утре за школото.

— Къде се е видяло — ядосваше се чичо, докато опаковаше нещата си, — да се бяга от планината още сутринта? И в такъв хубав ден! Нищо не разбират от природа! Да дойдат, да се наядат, да се напият, да се наспят и бегом в къщи, това е единственото, което ги интересува.

И той мърмореше и ругаеше целия свят, всички хора, тъпи некултурни кретени. Мама го подкрепяше, за да не си помисли, че скачаме от радост, когато най-сетне си заминават.

На мене най-много ми харесваше, че чичо толкова бърза да отиде при своята Тилдушка! Толкова бърза, че с най-голямо удоволствие би се пхнал в малинака като Бой, за да го забравят и татко, и всички шофьори на всички заводски автобуси, и би се измъкнал чак някъде през октомври, когато елените почнат да реват, а чуждестранните туристи — да си поръчат към виното след вечеря един интелигентен туземец за събеседник. Тогава чичо би се измъкнал с дълга прошарена брада и би разправял на чужденците истории, измислени в малинака. Честна дума, бих ги чул с удоволствие.

Само че в същия миг чух как автобусът потегля, видях чичо как го догонва с куфар в ръка (Ивета отдавна седеше вътре) и едва смогнах да му махна за довиждане. Жалко. Жалко, че не отидохме да потърсим рудника под Гаплик.

— Жалко за човека — каза и мама, — не е за завиждане да се мотаеш така без работа като него.

— Вълкът козината си мени, но нрава не — махна с ръка татко и тръгна към хижата.

— Кой знае — обърна се и мама. — Може би ако имаше по-добра жена...

— И единият хъйлаз и другият хъйлаз — каза татко нарочно с „ъ“. Хайлаза с „ъ“ за баща ми е страшно мързелив човек, много по-мързелив от хайлаза с „а“. — Ярослав ще прецака и бай Солнок — засмя се татко.

Бай Солнок е един много прочут дядка от Щявница. Прочут е, защото през целия си живот е работил само един ден. Като секретар на някакъв граф. Неговото задължение било да играе с графа карти. Сутринта бай Солнок постъпил на работа, почнал да играе карти, а вечерта бил уволнен. Защо? Защото непрекъснато печелел! С графа трябвало да се играе така, че да печели само той. „Търсете си друг за тая работа, викнал тогава бай Солнок, аз съм почтен картоиграч, а не ваш слуга!“ Грабнал си печалбата и заплатата за един ден и тръшнал вратата. Щяхме да изпопукаме от смях, когато бай Солнок ни разправяше това, а той ни го е разправял най-малко двадесет пъти. Миналата година, когато цяла есен валя, татко го докара от Щявница и три седмици играха с него карти. Татко много обичаше бай Солнок, вечер сам му носеше кашичка в стаята, защото дядката беше почти деветдесетгодишен и нямаше нито един зъб. Татко ходи и на погребението му в Щявница, когато бай Солнок умря през зимата.

Но никога не го нарече хайлаз, като чичо Ярослав. Може би, защото татко го обичаше. А чичо Ярослав, честна дума, не обича.

— И чичо Ярослав ще стане прочут — казах аз, — като издържи цял живот без работа.

— В днешно време това не е никакъв майсторлък — не признаваше татко, — сега всеки може. Ти по-добре гледай училището, то е твоята работа.

Какво пък, аз също бих могъл да издържа без училище. Не зная дали завинаги, но да речем около месец, спокойно бих издържал.

— Ей, че е празно в кухнята — припомни си мама за чичо Ярослав и сложи вода за супа.

Но когато надзърна през прозорчето в столовата, отля половината вода от голямата тенджера. Столовата беше почти празна. Само в шезлонгите на терасата седяха няколко души. Татко дойде от канцеларията, съобщи на мама броя на обедите и тя извади от тенджерата още около два литра. После нарязва котлетите, седна и каза:

— Как мислиш, Юлка, дали мога да отида малко на разходка? Под Шпрнагел, нали знаеш? Да видя картофите.

Юла е също от Бенюша, но картофите не я интересуват. Нея по-скоро я интересуват летците от гражданската авиация.

— Ама, разбира се — засмя се тя, — вървете. Достатъчно е да дойдете, когато почнем да даваме обедите. Аз и без това се чудя какво да правя.

Пак се правеше на по-работна, отколкото е. В действителност тя се радва, защото няма какво да прави. Веднага отива в стаичката си и сяда да брой парите, дали вече ѝ стигат за зестра. Или пък плете доста хубави покривчици.

Мама се преоблече, събра цялото семейство и поеха към Шпрнагел. За оправдание аз измислих, че ще остана и ще помогна на Юла да обели картофите. Те много се изненадаха, но ме оставиха.

Аз не можех да отида. Вярно, съжалявах, защото това бе прощална разходка с Вук, след обяд татко ще го откара в Щявница. Но не можех да отида, защото Шпрнагел е точно в обратна посока на Партизанската хижа. Напълно е възможно Еста и Лива да минат през Млинската долина, но ако случайно тръгнат през нашата, не е прилично цялото ни семейство да избяга пред тях. На какво щеше да прилича? Един път в годината наминават към нас и дори тогава никой не ги посреща!

Сложих картофите до прозореца и наистина помагах на Юла. Приказвахме си за нашите диви котки в зоологическата градина, а после за тези, които ще доведе Жофи. От няколко дни я няма в къщи. Не можа да преодолее гласа на дивото и пак изчезна, кой знае докога.

— Най-добре е — мислеше си Юла, — още сега да напишем в Братислава, за да дойдат и да ги вземат.

— Не се бой — отгатнах аз какво иска да каже, — ще дойдат и без писане. Освен това не знаем кога ще се появят котетата.

Кой знае дали Жофи въобще ще се върне. Дали този път дивите котки няма да я убедят да остане с тях. Ще се радвам, ако го направи. Не знам обаче как ще преживее зимата, щом нямат в бърлогата печка?

— Чу ли по радиото? — повдигна Юла насълзени от лука очи. — Осемдесет души паднали със самолет в морето. Жива душа не се е спасила.

— Не се бой — успокоих я аз, — в Словакия нямаме море. Напразно плачеш, у нас това не може да се случи.

Юла се засмя, изсипа лука, който веднага зацвърча в мазнината и изми на чешмата ръцете си и лицето. После се изправи пред мене и загадъчно се усмихна.

— Голям многознайко си — поклати глава, — голям хитрец се извъди от тебе, Дюро.

— Е, да пиша ли до Братислава? — попитах аз невинно.

— Няма нужда, сама ще напиша — призна си тя най-последно.

После си приказвахме за това как ми изглежда летецът и аз й казах, че добре. Юла се тревожи много да не би някоя кокона да завърти главата на летеца, щом е толкова хубав. За да не се бои, я успокоявах, че според мен той изобщо не е хубав, а откакто го изподраскаха нашите котки, е направо грозен, така че едва ли ще се хареса на някоя.

— Интересно ми е да видя красавицата, която ще си избереш ти — каза Юла.

— Мене жените не ме интересуват — отбих удара аз.

— А Еста от Партизанската хижа според тебе хубава ли е, или не е?

— Не знам, не съм я оглеждал.

— Чувал ли си какви грижи имат с нея? Още не е навършила седемнадесет, а вече си има момче. Келнерът им. Ондрей. Затова я изпратиха цяло лято на практика в Татрите. Да е по-далече от къщи и по-лесно да го забрави.

— Гледай ти! Не знаех. А защо пък трябва да го забрави?

— Защото не е партия за Еста — наду се Юла. — На нея би й подходил доктор или инженер. Но келнер?!

Ама че глупости. Защо й е доктор или инженер, когато тя ще стане хотелиерка?

— Виж, от по-малката ще излезе красавица. Само че от сега е шило, и с нея ще има да берат ядове.

Щом Юла веднъж почне да одумва, вече не може да я спре никой.

— Знаеш ли какво — станах аз, — ще отида за малко към потока.

— Тя не ти ли харесва? — не преставаше Юла, сякаш глуха.

— Ще бъда наблизко, около хижата — казах й аз от коридора. — Ако някой дойде, викни ме.

— Кой ако дойде? — възпираше ме Юла от кухненския прозорец.

— Ами нашите — избягах аз. Точно пък на тебе ще кажа!

Не отидох към потока. Отидох малко над хижата, откъдето през рядката горичка се виждаше Партизанската долина.

Трябваше да се откача от Юла. Не ми се искаше да приказвам повече с нея. Мисли си, че тя е единственото порядъчно момиче на земята, а всички останали са кокони. Едва ли не и горката Лива, от първи септември ученичка в седми клас. Не съм длъжен да слушам такива бръщолевизи! За Юла всяко момиче, което не седи край печката и не плете грозни покривки, е шило. Кой знае какви ядове щели да берат с Лива! Какви ядове ще берат с нея? Какви, а?

Наближаваше пладне, когато на голия склон под Партизанската хижа разпознах четири фигурки. Бяха толкова малки, че ако едната нямаше нещо бяло, едва ли бих ги забелязал на сивия склон. Трябваше непрекъснато да ги държа под око, защото веднъж само погледнах към самолета от татранската линия и вече не можах да ги намеря. Целият се изпотих, докато ги открия малко по-ниско. Да, спущат се към нас! Но ужасно, ужасно бавно. Имам достатъчно време да отскоча за татковия бинокъл.

Светкавично се върнах и още задъхан, насочих бинокъла под Дюмбер. Прешарих почти целия хълм с накъсани скокове, защото ръцете ми трепереха от бягането, а сърцето ми биеше чак в слепоочията. Не намерих никого. Нима е било грешка?

Отпуснах ръце и три пъти поех дълбоко въздух, както Йожо след тренировка. Щом отново повдигнах бинокъла, в стъклото му веднага попадна разлято бяло петно, заобиколено от цветна дъга. Говедо, наругах се наум и завъртях бавно грапавото колелце над носа си. Дъгата постепенно изчезна, петното стана по-ясно, докато се открие бяла риза, облечена на някакъв мъж. Той бавно излизаше от рамката на окуляра и когато остана да се вижда само черният му куфар, в кръга влезе Лива.

Вървеше с наведена глава, но аз я познах по избледнелите коси. Слънцето пламтеше в тях, сякаш бе сложила на главата си коронка от онези нейни диаманти. Възкачваше се тихо, съвсем безшумно, и вече искаше да излезе от кръга, но аз не я пусках. Следвах с поглед искрящите коси и исках да покаже лицето си. Да покаже лицето си и да

погледне към мене. Но тя все вървеше, вървеше и тогава тихичко казах: Лива! Тя повдигна глава и се огледа. Ливка! Казах аз още веднъж. Тогава тя загледа право към мене!

Изтръпнах и свалих бинокъла. В същия миг фигурите изчезнаха. С просто око дори не можех да ги намеря. Присмях се сам на себе си: как можа да ми дойде наум, че ме е чула? Но нали погледна, сякаш съм я повикал...

Намерих още веднъж Смържови. Трета беше майката на Лива, а четвърта Еста. Нея разгледах по-внимателно, но не открих нищо интересно. Само дете не я изпровождаше Ондрей. Насочих бинокъла към каменния комин на партизанската хижа, за да видя дали Ондрей не ѝ маха, прикрит зад него. За съжаление не махаше. Намерих отново мъжа с бялата риза и куфара на гърба. Не беше Ондрей.

Ливка крачеше равномерно и леко, сякаш не усещаше голямата торба на гърба си. Дълго не можах да различа какво е окачено на торбата. Едва когато майка ѝ отиде да оправя нещо отзад, Ливка се обърна с едната си страна към мене и аз видях тъмносинята, плисирана поличка. А над нея на закачалка — бяла блузка. Сигурно за да не се измачкат в торбата. Лива беше облечена с дълъг черен панталон и червена фланелка.

Измислих си една игра: пленявах Лива с бинокъла и почвах да разговарям с нея (нали не можеше да ме чуе).

— Здравей, Лива, как си?

Стори ми се, че присви рамене. Как може да ѝ бъде, когато отива на училище?

— Знаеш ли, аз от сутринта те чакам тук!

Не, не, не така! Поправих се. Ето така:

— Знаеш ли, аз те виждам!

Лива крачи в кръглата рамка, без да ми обръща внимание. Въобще не се интересува, че я гледам. Сложила е ръце под вързопа и леко се прегърбва.

— Тежко ли е, Ливка? Как могат да ти дадат такъв товар?!

Колебаех се дали да не отида да ѝ помогна. Но как? Даже не знам дали би позволила. Доколкото я познавам, едва ли.

— Лива, носиш ли хармоничката?

Тя тръсна глава. Не разбрах носи ли я, или не. Защо пък да не я носи? Нали това не значи, че ще свири с нея в училище?

Изведнъж тя се спря, обърна глава срещу слънцето и повдигна нос, като че души любопитна сърна.

— Лива, Лива, сърничке сива...

Вече всички я изпревариха, а тя все стоеше неподвижно, като статуя. После бръкна в джоба си и вдигна високо ръка. В нея нещо проблесна и заискри, като огромен диамант.

— С какво светиш, Ливка?!

С огледалце! Хванала е слънцето с огледалцето си и го праща в долината! Бързо надникнах в очите на Лива, за да разбера къде гледа.

Към нас! Към нашата хижа. На мене проважда плененото слънце в огледалцето! Може би точно в прозореца на нашата стая.

Втурнах се към къщи.

Лива, постой още мъничко! Ще хвана твоето слънце, ще видиш! И ще ти изпратя обратно сигнали с голямото Юлино огледало! Постой така!

Когато стигнах хижата, татко ме улови и трябваше да отнесем в колата щайгата с мармалада и малиновия сироп. Не бях внимателен и твърде припряно пузнах щайгата върху пода на автомобила. Бурканите издрънчаха. Това вбесява татко. Още по пътя му се стори, че нещо много бързам — блъснах го няколко пъти с щайгата.

— Къде гледаш? — каза строго той. — Отваряй си очите, къде ти е акълът?!

Тези таткови думи означават, че работата ще се повтори. Той иска всичко да се прави бавно и точно, защото според него мъж, който не умеє да се съсредоточи в работата, не става за нищо. Вдигнахме, значи, още веднъж щайгата и аз изтръпнах, че ще се връщаме с нея чак в мазето. Бързо се съсредоточих и леко, тихичко поставих щайгата в колата.

— Е, виждаш ли — остана доволен татко и аз се заковах на място, защото знаех, че докато той оглежда някоя работа с око на познавач, не си струва да се бяга. Нямах да стигна дори до вратата и щеше да ме изкомандва кръгом! Издържах.

— Дюро, донеси едно одеяло — разклати татко щайгата, — трябва да я закрепим още.

Сега знаех, че мога да изтичам. Да тичаш по заповед, това се цени!

Ливиното слънце бе изчезнало от нашата стая. Сигурно вече са слезли в долината и вървят през първата баирчинка. Нищо. След около час са тук.

Взех одеялото, пътьом извадих бинокъла от гумения ботуш и го занесох под одеялото в татковата стая. Когато минавах през кухнята, Юла лукаво ме смушка. Мама бе почнала да разпределя обедите. Все още необлечен, Йожо седеше под Марманец с Габка на коленете. Пръстите му тъжно надничаха от гуменките, но той самият ми се стори весел. Йожо рядко е истински весел, но не ми харесва, че си е избрал затова тъкмо деня, в който ни напуска. Знам, че едва изтрайва да се види с Яна в Щявница, но все пак няма защо да се кикоти.

Привършихме с татко товаренето и отидохме да обядваме. На мене не ми се ядеше, нахраних се набързо и бях готов да се затичам към потока. Мразя тези престорени обеда. Татко разговаря сериозно с Йожо, Габа се катери по него, мама сядат от другата страна на Йоженцето, а за капак Юла им поднася три кафета. На мене, естествено, колело на клечка и отгоре мечка. Аз хич и нямаше да пия кафе, но това, че дори кучетата се притискаха от двете страни на Йожо ми заприлича на глупавата жива картина, която лани два месеца подготвихме с Фукач. Трябваше да играем в Брезно, но всичко отиде по дяволите, защото на последната репетиция ни досмеша и цялата жива картина се сгромоляса на куп. Аз бях отдолу и върху ми се изтърси Дежо Върбик заедно с още трима, за щастие по-лекички. Оставаше върху коленете на нашия Йожо да скочи Жофи, кокошките — на раменете му, а на главата — Крампулка с пиленцата. Аз бих могъл да продавам билети, а Лива, майка ѝ и Еста да бъдат публиката.

Кажете, не е ли по-хубаво набързо да хапнеш някъде навън край Марманец?

В коридора се чува тежки стъпки. След тях три чифта по-леки. Замръзнах на стола. И нашите седяха сковани. По дяволите, хубаво семейство сме ние! Най-напред излапваме всичко, а когато трябва да посрещнем гостите, седим като тъпащи!

За щастие на Юла ѝ хрумна да надникне в коридора. Изпищя, плесна с ръце (!) и шумно почна да приветства Смържови. Мама най-после се надигна и съвсем глупаво се провикна:

— Я гледай, кой ни е дошъл на гости!

Йожо направи гримаса, татко му смигна, после стана, прекоси кухнята с маршова стъпка и излезе в коридора. Не издържах, отлепах се от столчето, совнах се към стаичката, а оттам — навън през прозореца. Страж и Бой, говеда глупави, се втурнаха след мене! Чух как някое от момичетата изпищя, навярно го бяха съборили като префучаха край печката. А после като пощурели телета изскочиха подире ми през прозореца.

В малинака се хвърлих на земята. Плачеше ми се. Когато кучетата дотичаха, залепих една плесница на Бой. Страж изръмжа и ми се озъби. Махайте се от тук, глупаци такива, мръсни месарски дрипи! Не искам да ви виждам!

Разгърнах леко малините. Точно колкото между двете храстчета да се вмести кухненският прозорец и терасата със стъпалата. Реших за нищо на света да не се връщам вътре. Но може би Лива щеше да излезе вън. Сигурно няма да издържи дълго в тази лудница! През отворения прозорец долиташе гълчава и смях. Най-много се смееха леля Смържова и Юла. Юла се смее на мене, довечера ще я убия! Само че тя едва ли ще си признае.

Повиках Лива на ум, за да излезе. Както на хълма, когато ме погледна през бинокъла. След пет минути тя се появи на терасата!

Огледа се и се отправи към Марманец. Бързо разширих мазгала и видях, че под Марманец се излежава Бой. Лива седна на пейката.

Бой лениво се надигна, а Лива го погали.

Изтичах тихо като рис покрай гората и заобиколих кочината. Обраслата в репей прерия прекосих вече спокойно и с каменно, индианско лице се появих от другата страна на Марманец. Лива ми направи място на пейката. Все още галеше Бой. На пръв поглед той изглеждаше чист, за щастие кучешките бълхи не се разхождаха по кожата му. Повдигнах ръка, за да го погаля и аз. Той бързо отметна глава от страх да не го опухам.

— Какво му е! — дръпна се Лива.

При друг случай вече да е изял шамара, но тъй като не исках да избяга, трябваше да кажа възпитано:

— Подивя малко в този Микулаш. Ама нищо, гали си го спокойно.

И сам почнах да галя Бой, колкото можех по-нежно. Лива също сложи тъмнокафявата си ръка на бялата му козина. На кутрето ѝ

блестеше сребърно пръстенче. Галехме Бой и на два пъти докоснах ръката на Лива. Мълчахме.

— Баща ти ще ни вземе с колата — каза най-после Лива.

Много се зарадвах. Аз не се осмелих да предложа това на татко, но знам, че Лива страшно мрази блъсканицата в автобуса. Миналата година пътувахме заедно и видях как поглеждаше хората и ръгаше с лакти всеки, който се докосне до нея. Мама я укоряваше, че прави така, но аз не, защото как Лива можеше да привикне с блъсканицата, когато на Дюмбер никога няма такова нещо?

— Не носиш ли хармоничката? — осмелих се да попитам, тъй като никой не умее да чете мисли.

— Нося я, как да не я нося — тръсна тя глава и примижа страшно смешно. Очите ѝ наистина са съвсем зелени!

— Тогава изсвири нещо — погалих аз Бой.

— Не мога — зашепна тя почти в ухото ми, — в торбата е, на самото дъно. В гуменката.

Смееше си и тихичко разправяше как два пъти майка ѝ изхвърляла хармоничката от торбата и как тя все пак я преметнала.

На Бой му бе омръзнало безкрайното галене и искаше да ни се изплъзне.

Но незабелязано аз така го дръпнах за ухото, че той веднага разбра и седна отново.

— Татко каза, че вече съм голяма и мога да си идвам в къщи и в неделя.

Това е нещо хубаво. Много, много хубаво.

— А иначе само за Коледа ли ще си дойдеш?

— Ами! Ако имам късмет да се разболея, ще си дойда и по-рано. И за по-дълго.

Съмнявам се, че Лива изобщо може да се разболеє.

— А миналата година? — погледна ме тя право в очите. — Миналата година ми излезе късметът да се отровя със салам още през октомври! Бях си в къщи три седмици!

Малко се поуплаших, но Лива се смееше.

По стъпалата слезе Вук, облечен в дълги празнични панталони, сив пуловер и бяла риза. Ей-хаа, истински господин! Само дето беше доста пообрасъл и под носа му стърчаха леко наболи мустачки. Изглеждаше, сякаш не се е измил добре. Но аз видях, че мама вече му

опаковаше нещата за бръснене! Веднага след него излязоха Еста и Габа. Когато Габа ни съзря, пусна ръката на Еста и се затича към нас.

— Нещо ще ти покажа! — крещеше тя на Лива. — Знаеш ли какво има той? — Тя хвана Бой и почна да разгръща козината му. — Гледай! Бълхи!

— Няма бълхи! — извиках ѝ аз. — Не си измисляй!

Исках да я изгоня, но тя се опъваше. Щом усети, че Лива се интересува, реши на всяка цена да ѝ покаже бълхите. Надявах се да не намери нито една. Понякога те се скриват така, че изобщо не могат да се видят. Но тъкмо тогава и тъкмо пред Лива, бълхите почнаха да маршируват по пътеките из жълто-белия кожух на Бой като на военен парад.

— Виждаш ли! — ликуваше Габа. — Не се страхувай, те не ходят по хората, нали Бойсик? Има ли Бойсик бълхи, има ли? — глезеше се с него тя и нарочно прегръщаше Бой, за да докаже на Лива, че няма какво да се страхува от кучешките бълхи.

Смеех се заедно с Лива, но не ми беше до смях. Досега не съм бил Габа, ама днеска сигурно ще я напердаша. Ще я напердаша ведно с нейния мръсен и въшлив Бой!

А така хубаво го галехме!

— Хайде, качвайте се! — нареди татко и мама прегърна Йожо.

Той ѝ позволи, но почервеня целият, потупваше мама по гърба и я целуна по бузата. На мене подаде ръка. Габа пък повдигна, притисна я до себе си и почна да се прави на вълк, уж че ще я изяде. Тя пищеше, вряскаше, но не искаше да слезе долу. Ще я науча аз!

Леля Смържова, Лива и Еста седнаха отзад, а татко зад кормилото. Ние с Вук забутахме джипката. Запали леко. После догонихме колата и Вук се мушна отпред при татко.

— Довиждане, Дюро — подаде ръката си Лива и аз я хванах.

Довиждане, Лива!

Гъстият дим от ауспуха едва не ме задуши. Потичах още малко, но колата скоро се изгуби зад завоя.

Аз гледах към завоя, макар че вече нямаше какво да видя.

Довиждане, Лива!

Довиждане, Лива, сърничке сива...

Има такъв природен закон, според който, ако едно момче не е длъжно, може да стане и в четири часа, но стига да му кажат да върви на училище, трябва вече да го будят и пак не може да стане. С мене е същото. Започнат ли сутрин да ме будят, аз мърморя, ругая и пъхам главата си под възглавницата, но не мога да се надигна. И въобще не се усещам! Та нали ако се усещах, нямаше да кажа на татко „Изпарявай се!“ и „Остави ме на мира!“, и „Махни ми се от главата, болен съм!“. Не бих го казал дори на Юла или на мама, камо ли на татко! Само че като не усещам нищо, аз ругая еднакво всеки, който ме буди, и този път ми излезе скъпо. Татко ме поля с вода и забрани да ме будят.

— Ето ти будилник — каза ми той вечерта, — от утре ще се будиш сам! Голям мъж вече, а няма в себе си капка дисциплина!

— Какъв мъж е, моля ти се — застъпи се мама за мене, — та нали...

Татко я погледна и я гледа толкова дълго, че тя забрави какво искаше да каже.

— Сам ще отида да видя как заранта ще ругае будилника.

Това значеше, че няма да пусне мама да ме буди.

Аз навих будилника и оттогава ставах по различно време, според това, как успях да наглася будилника. Някога звънеше в шест, някога в пет или в четири. Един път звъня точно в полунощ, а друг път изобщо не звъня. Спах до седем и татко не ми разреши да остана в къщи, макар че вече нямаше да хвана автобуса. От горското стопанство заградиха пътя и сега трябва да вървя до спирката почти два километра — по-натам могат да преминат само леки коли, но не и автобусът.

— Няма да бия толкова път пеша — заинатих се аз, — заради глупашкия, повреден будилник!

Мама придума татко, джипката пък беше отново разглобена и така останах в къщи. Половин час татко ме учи как да боравя с будилника. Любопитен съм как ще звъни! После за съжаление заваля и аз трябваше да се уча в нашата стая. Изпратих тайно Габка за ножиците и за списанията от столовата. До обяд си изрязвахме интересни картинки. Но само отвътре, кориците оставяхме цели! Габка искаше красиви жени, разни полусъблечени артистки. Аз пък от четвърти клас събирам животни и съм напълнил с тях три големи тетрадки. И досега не мога да издържа и видя ли някоя хубава маймуна или разярен тигър, непременно трябва да си ги изрежа. Искях и да

почета, но Габка ми додяваше. Страшно е любопитна, всичко иска да знае. Пообясних ѝ нещичко, но после тя почна да търси из всички списания атомни гъби и да ги боде с ножицата. Така унищожи от другата страна едно красиво тъжно куче, на което ушите му стигаха до земята. Ядосах се и повече не ѝ казах нищо.

А навън все вали, и вали.

Изобщо целия септември валя. Освен чичо Ридзик и работниците по пътя при нас не дойде никой. Само веднъж някакви господа, навярно инженери от Брезно. Тогава цяла нощ не можахме да мигнем. Господата изпиха почти целия коняк на татко, скачаха и пяха на висок глас, а накрая счупиха седемнадесет чаши. Когато за първи път се събудих от трясането на вратата, уплаших се и изтичах на долния етаж да видя какво става.

Вратата за столовата беше отворена, но никой не поглеждаше към стъпалата, където стоях аз. И кой щеше да гледа към стъпалата, когато на масата подскачаше една госпожица? С обувки върху бялата покривка! Господа инженерите врецяха като маймуни, госпожицата подскачаше, вдигаше си нозете, отмяташе дългите си светли коси и тръскаше пепелта от цигарата си по главите на господата. Бях ядосан, че ме събудиха, но не можех да не се разсмея като гледах как госпожицата весело сипе пепел по главите на всички. И то по какви глави! Плешиви! Ха-ха-ха! Тя така изопна нагоре крак, че токчето на обувката ѝ изкърти от тавана мазилка и в същия миг момичето падна като подсечено дърво върху главите на господата. Така им се пада! Но докато летеше надолу, тя гледаше много тъпо и въобще не беше красива.

Татко изтича от кухнята, но мама го дръпна обратно.

— Феро, недей да пиеш — чух я аз.

— Не пия — промърмори татко. — Не мога да откажа като ме черпят!

— Що за хора са това, боже мой — въздишаше мама, — я ги зарежа, да вървят по дяволите, работното време отдавна свърши.

— Търговията си е търговия, достатъчно си отспахме този месец. Ами ти, Терка, си лягай. — Татко беше доста весел.

— Няма да си легна — опъваше се мама. — Пфу! Какъв свят! Ще ида и ще им кажа, че затваряме.

— Жена, ти с всичкия ли си?! — ядоса се татко. — Насила искаш да ми докараш беля! Знаеш ли какви хора са тези? — Той зашепна на мама кои са пияниците.

— Не ме интересува — крещеше мама, — държат се по-лошо и от животни!

— Млъкни! — изсъска татко. — Кой дявол ме караше да те взема в търговията! Знаеш ли изобщо какво е търговия! Свари кафе!

Изтичах в тъмното нагоре по стъпалата. Из коридора татко си свиркаше и още от вратата се разсмя, като видя как господата настаняваха госпожицата на стола. Само че после затвори вратата след себе си, а в столовата пуснаха грамофона.

Върнах се в стаята, но не можах да заспя. Щеше ми се да погледна какво правят долу. Опитах се веднъж да го сторя, но намерих вратата затворена. Цяла нощ те пускаха плочи. „Малкото момиче“ сигурно десет пъти. Веднъж и „Акорди в пламъка“. Отначало се зарадвах, че чувам „Акордите“, но по средата на песента ми стана тъжно. Това е песента на Лива, какво има да я пускат разни пияници! Дори и да са не знам какви си господата! Нека си свирят на своята хулиганка, а „Акордите“ да оставят на мира!

Погледнах през прозореца, за да видя що за световно прочути са тези господата. Пред хижата стояха две „Татри“. В светлината на прозорците от столовата разпознах номера БА, значи Братислава. Е, в такъв случай едва ли са обикновени инженери! Започнах да треперя от студ и се мушнах под одеялата.

Бях започнал да се унасям, когато на вратата задраска Бой. Щракна и бравата. Аха, значи и двамата са там. Врати може да отваря само Страж. Пуснах ги вътре. Трябваше да спят долу в коридора, но горкият Бой не понася музиката и особено когато заскрибуцат цигулки, ще не ще почва да вие. И така, аз ги пуснах, но с кучетата не е лесно. На тях не им се спи нощем, като на хората, а искат да играят. Бой се насочи към Габка, за да я събуди. Само това липсваше!

Трябваше да го перна, за да си легне в ъгъла.

Будилникът е мръсна, безчувствена гадина.

Само мама беше станала. Тя ми приготви закуска и много ме съжеляваше, въпреки че ѝ е забранено.

Снощните господа ги нямаше. От татрите бяха останали само следите по размекнатия път. Вече не валеше, но тъмнината беше по-неприятна, отколкото през нощта. По-неприятна, защото през нощта тъмнината е черна и знаеш, че другояче не може да бъде. А когато тежките облаци неподвижно са надвиснали над планината и стигнат чак до хижата, тъмнината през целия ден е тъмносива. Само гората е черна. И в нея се чува как от мокрите дървета падат капки. Надолу по пътя това не ме тревожи. Но когато изляза от училище, чакам автобуса и гледам нагам, където би трябвало да бъде Дюмбер, тревожа се, че не го виждам. Веднъж, когато не го видях три седмици, на спирката в селото ми хрумна, че вероятно съвсем го няма. Че е изчезнал, че в сивите облаци се е изпарил не само Дюмбер, но и останалите върхове заедно с долината и нашата хижа. Че ще се изкача горе и напразно ще викам, ще търся и ще опипвам с ръце мократа земя, за да усетя дали някъде не се издига нагоре, няма да намеря нищо и накрая и аз ще се удавя в сивото море.

Шофьорът на автобуса ми каза:

— Е, Дюро, здравата ще се измъчиш с това училище! Заслужаваш да станеш президент или поне министър. Защо не те пратят да живееш в селото?

Защото не искам! Затова не ме пращат. Когато зимата е студена и автобусът не върви, спя у Ридзикови. По принуда... Дават ми да се завивам с голям пухен юрган, а аз съм свикнал на одеяла. Не ми харесва и да седя по цял ден в претоплената стая. Уроците ми са готови за час, а после мога да се побъркам от скука сред техните момичета.

— Що се отнася до президентството — разприказвахме се ние, — какво ще трябва да правя?

— Ами какво — надвикваше шофьорът раздрънкания мотор, — просто... ще си живееш в замъка.

— Ха-ха, тогава не е за мене. Не съм съгласен! — закрещях аз.

— А на първи май ще ти махаме с ръце.

Това вече беше по-хубаво.

— Пак не искам! — закрещях аз.

— Е, хич не си лесен — смееше се шофьорът.

Ей богу, не съм лесен. Сам не зная какъв искам да стана. Дори затова получих и цафара на съчинението „Какъв искам да стана“. Не можах да измисля нищо и преписах дума по дума от Дежо Върбик. На Габчик му се стори подозрително, че и двамата искаме да станем летци изстребители, а отгоре на всичко и с еднакви изречения. Той не си би главата да разбере кой от нас наистина иска да стане летец изстребител, а завъртя цафари и на двамата. А имахме само три грешки! Вярно, Дежо не ме издаде, но се чувстваше оцетен и постоянно ми го подмята. Казва, че ако бил приятел като мене, щял да има шестица. Не може да забрави динамита, дето обещах да му го донеса през септември. Как да донеса, когато бомбаджиите не ми дадоха? Да открадна? Все ми е едно, аз щях и да открадна, но дявол знае къде го държаха. Знаеха, че се навъртам около него и сигурно нарочно го бяха скътали някъде. Все пак Дежо излишно се сърди. Пищов не намери, а дори да бе намерил, не знаехме как да го заредим, та славно да издумка. Но сестра му се омъжи и без пищов. Наистина, на Дежо не му беше толкова до сестрата, колкото до стрелянето.

Понякога в автобуса се возим само аз и шофьорът. Кондукторката предпочита да остане в селото. Ако денят е мрачен, след петия километър шофьорът запалва всички светлини в автобуса. За да ни бъде по-весело. Какво пък, на мене не ми е тъжно. Но шофьорът е от равнината около Търнава и не обича тесните, тъмни долини.

— Този край е за мечки, а не за хора — мърмори той и казва, че ако нямал три деца, веднага щял да избяга от жена си. Защото тя пък не може да живее в равнината.

Е, аз не бих отказал да видя тази равнина. Но когато слизам от автобуса и шофьорът ми казва „Дюрко, защо не си носиш тояжка“, не мога да не се разсмея, защото виждам, че ме съжалява.

А аз толкова много обичам да си ходя у дома!

Когато си втълпя тези неща за изчезналата планина, бързам малко повече от друг път и от време на време си подсвирквам, за да чуя колкото се може по-скоро Страж. Той усеща всичко преди Бой, залайва с гръмовния си глас и двамата се понасят през глава надолу по пътя като побеснели танкове. Чантата си слагам на гърба на Бой (просто промушвам предните му лапи през каишките), а Страж носи

нещо по-леко, шапката или гуменките (той другояче не носи, освен със зъби).

Пред хижата съзирам Габка (ако вали много силно, стои на прозореца), тя идва при нас и също ѝ се иска да носи нещо, но обикновено за нея не остава нищо.

— Почистваха печката — казва сериозно, — и знаеш ли каква черна стана Юла? Изпусна кюнеца! — Или: — Прасето не иска да яде! Онова по-малкото, с черното ухо. Само да не пукне! — Или: — Обадиха се по телефона! Един чичо ще дойде да поправи телевизора. Ай-ай, бог знае колко ще ни струва!

Докато стигнем хижата, научавам от нея всички новини. Не само това, което сама е видяла, но и това, което е чула от възрастните. Ако стигнем до стълбището, а тя още не е свършила, държи ме за палтото и не ме пуска вътре, докато не издърдори всичко. Да не би да я изпревари някой друг!

В кухнята е тихо и приятно, няма ги непрестанната глъчка и камарите от съдове, като през сезона. Жълтият под е постлан с бенюшки килими и обувките трябва да се изуват. Страж и Бой прекарват времето си навън или в коридора. Пускаме ги под масата само ако са напълно сухи. Бой вече няма бълхи. Станаха жертва на газта. Трябваше да го държим трима, докато татко го мажеше с газ и го увиваше в парцали. Половин ден трябваше да лежи под навеса за дърва, опакован като египетска мумия. Винаги когато някой от нас отиваше да го види, той скимтеше жаловито, но през една пролука между дъските аз открих, че когато е сам, той спокойно си кърти, без да обръща внимание на вонята от газта. Стар мошеник!

Седя си на масата сам като цар. Когато пристигна у дома, нашите вече отдавна са се наобядвали. Но ми оставят достатъчно ядене. От юфката даже по три чинии. Месо, за щастие, има рядко, не като през лятото, когато няма време да се варят тестени яденета. След обяда идват въпросите какво е имало в училище.

— Нищо — казвам.

— Как така нищо! — сърди се татко.

— Ами нищо особено — казвам аз.

Нашите не могат да свикнат, че вече не съм малко дете, за да бърборя като Габа. Ако са ме изпитвали, казвам, ако не са — какво да разправам? Как Габчик (този път по изключение не Фукач) искаше да

перне Дежо Върбик, а не можа? Не можа, защото няма такъв човек, който би успял да удари Дежо Върбик. Не че Дежо бяга, съвсем не, стои като дирек, но когато плесницата се насочва към него, той винаги така ловко се отмества, че тя не го и докосва. Габчик побесня, отведе Дежо в ъгъла и с лявата си ръка го хвана за рамото. Пак не улучи! Дежо приклепна в коленете. Габчик почервения като рак, притисна коленете на Дежо между своите и замахна. Дежо бързо наведе глава към гърдите и Габчик прасна ръката си в стената. Тогава звънецът удари, Габчик излезе тичешком от класната стая и ние можехме да се посмеем до насита. През междучасието пробвахме от спорт, дали някой ще успее да удари Дежо, но той наистина е неуязвим.

Ето това ли да разказвам на татко? Или че в училищния сандък за дърва сложихме две мишки и когато се окотят, ще пускаме малките мишлета едно по едно в учителската стая?

Охо! Аз не съм неуязвим като Дежо Върбик!

После отивам в стаята да си облека анцуга. И там имаме нов килим. Когато го постлаха, ние с Габка се премятахме по него през глава, докато аз не счупих прозореца с крак. На босо. Но само вътрешния. Наистина, потече кръв, но сухожилията останаха цели. Освен това си имаме и клеков храст в грамадна ваза, която иначе краси столовата. Вазата е словашка, изписана, и на нея седи мъж. Всъщност не на вазата, а на глиган. Седи си и се държи за ушите му, защото глиганът пръхти и препуска като подплашен. Погледна ли вазата, винаги ме напушва смях. И художникът сигурно се е посмял, когато е рисувал около побъркания ловец красиви, невинни цветенца.

Е, разбира се, и уча по малко. Щом в стаята дойде татко или мама. Но най-често скиторя навън, даже и в дъжда. Нали сега нося брезентовото яке на Йожо.

Убиха стария рогач! Вече няма да се блещи на татко иззад дърветата, нито да надзърта в колата му. Вече няма да угася електричеството в цялата хижа, защото не може да изпотъпче резервоара. Застреляха го.

А татко, на когото той създаде толкова ядове, не иска да иде да го види. Две години придумваше чичо Ридзик да му устроят хайка, а когато сивото прасе е мъртво, ругае и мърмори, че не иска да има нищо общо с това. Точно както едно време, когато Юла колеше петлетата на Крампулка. Не искаше да има нищо общо, но от месото яде. Аз пазех да не дойде Габка, затова видях как петлетата скачат без глави, целите облени в кръв. На Габка казахме, че ги е грабнал ястребът. Тя си поплака и почна да оглозгва пилешката кълка. Единствен, който изобщо не можа да яде пилешко, бях аз. Когато мама каза на татко да заколи петлетата, той отвърна: „Не мога, имам жалостиво сърце“. После тя му се смееше. Но стомахът ти си го бива. С мене изглежда е обратното. Сърцето ми не е толкоз жалостиво, но стомахът ми е слаб. Издържах да стоя на поста си, защото се боях, че ще дойде Габка. Но да ям не можах.

С рогача се получи същото. Татко непрекъснато съскаше срещу него, но не можеше да го види застрелян. Аз пък исках да го спася, но като не успях, искам поне да го видя за последен път.

Вечерта под одеялото проклинах училището. То бе виновно, че не можех всяка втора сутрин да вземам кучетата, да обикалям с тях гората и да прогонвам с лай дивеча на немците. Една седмица те само чакаха на пусия, не застреляха нищо и аз вече си мислех, че Стареца има достатъчно ум и сам се е укрил в Микулашкото землище. Но на него, нещастника, умът му беше само да си прави шеги с татко, но не и за сериозни неща. Или поне не му стигаше, за да надхитри горския Ридзик.

За Ридзик също си мисля нещо.

В сряда вечер нашите кучета не спаха у дома и аз много се радвах, че сами са тръгнали да скитат и да плашат животните. Не отидох да ги търся, нито позволих на Габка да вика Бой. Нека се понатичат. Искам да видя онзи елен, който няма да се уплаши от гласищата им и не избяга през девет земи в десета!

В четвъртък, на връщане от училище, ме чакаше само Страж, но чак при автобуса. Посрещна ме, но не искаше да носи нищо и

непрекъснато тичаше напред — караше ме да побързам. Подозрително беше, че и Габка не ме посрещна със своите новини. В кухнята научих защо.

Бой лежеше на килима, целият трепереше, скимтеше и показваше на всички дясната си предна лапа. По козината имаше засъхнала кръв, а лапата му беше много отекла.

— Счупена ли е? — разглеждаше я татко. — Но откъде се взима тази кръв?

— Да не го е ухапала змия? — разсъждаваше Юла.

Уплашихме се, но мама каза, че не може да е змия, защото в края на август, на Вартоломей, всички змии се връщат в дупките си. После земята се затваря и ако някоя змия е била непослушна, вече не може да се вмъкне в дупката си, а погива от жалка смърт някъде из храсталаците.

— Може да е била точно такава — казах аз. — Останала е и броди навън.

Само че едва ли е така. Нощите вече са доста мразовити, а когато на змията ѝ е студено, тя отслабва, няма отрова и дори да те ухапе, не е опасна.

— Иди в сайванта да избереш дъсчици — късаше татко превръзки от една стара кърпа.

— Две, нали? — Щом лапата е счупена, трябва да се пристегне между две дъсчици.

— Не, само една — почна да преглежда татко лапата, а Бой виеше с цяло гърло. — Подутината не бива да се притиска с дъсчица. Само ще подложим една отдолу, ще полеем раната с йод и ще я превържем.

Е, много мило, с йод! Дано само не ръфне някого от болка!

— Бягай да вдигнеш телефона — нареди татко, когато се върнах от сайванта.

Не ми се искаше да пусна лапата на Бой. Тъкмо щяхме да я намажем с йод. Но телефонът звънеше, звънеше и не спираше, така че Юла ме замести и аз се втурнах в стаичката.

— Ало!

— Дюро, ти ли си? — изломоти чичо Ридзик. — Кажи, значи на баща си, да затвори тия разбойници някъде в мазето, защото ако още веднъж ги мерна в гората, ще ги застрелям на място! Днес сутринта

пуснах малко сачми под носа на единия. Засега само под носа. Ама от утре край на майтапите! Кажи на баща си. Разбрахме се, нали!

— Да, под носа! — викнах аз и обърнах слушалката така, че да се чуе гласа на Бой. Изглежда вече го поливах с йод.

— Какво става там? — попита горският.

— Натрошили сте крака на Бой с вашите сачми! — изкрещях аз. — Така да знаете!

— Дюро, не си играй с мене! — закрещя и той. — Пуснах му ги под носа! Не съм сляп, видях точно къде удариха. В една скала! Само малко прах се вдигна и скалата се пръсна на всички страни! Не ме ядосвай, момче!

На телефона дойде татко. В кухнята беше тихо, Бой си почиваше и непрекъснато размахваше намазаната с йод лапа. Веднъж дори я помириса, но после я остави на мира. Габка ѝ правеше вятър с учебника ми по история.

Татко се върна от телефона сърдит.

— Слушай, разбойнико! — извика на Бой. — Трябвало е да ти нашарят задника със сол, та веднъж завинаги да запомниш, че няма за какво да се мотаеш из гората! Дай насам!

Той безжалостно опипа лапата му и като разбра, че наистина е одраскана само отгоре, изхвърли дъсчицата през прозореца, а превръзките напъха в печката.

— Ще те науча аз! — ядосваше се татко. — Резнала го лекичко някаква гранитна люспица, а той вдига такава олелия, като че ли умира! Марш навън!

Бой не можеше да разбере внезапната промяна. Дори и не се канеше да става.

— Чуваш ли?! — крещеше татко. — Да те няма!

А за Ридзик си имам едно наум. Кракът на Бой от нищо не е отеكل. Ридзик наистина е способен да удържи на думата си и да застреля нашите кучета. Само защото посплашват малко дивеча и след това елените не го чакат точно там, където води чуждестранните убийци. Нали ако не беше Ридзик, старият самотник никога нямаше да попадне под мушката на немците. Той им го е поднесъл на тепсия! Такава мръсотия нашият Йожо никога не би направил. Който иска да ходи на лов при него, трябва да си търси дивеча сам. И в никакъв

случай няма да покаже на някакви си чужденци тъкмо най-мъдрият рогач в целите Ниски Татри! Това няма да направи в никакъв случай!

Застреляха Стареца доста далече от хижата, някъде около Камзичка долина. Не разбирам какво е правил в нея. Долината е по-надолу от нас, далеко от пътищата, в планината. Ходил съм там няколко пъти. Горското стопанство има ловен заслон. Ключа пазят Ридзикови и в него може да влезе само онзи, когото чичо Ридзик вземе със себе си. Наскоро го боядисаха със зелена и жълта боя, за да се харесва на чужденците. Дори срещнах едно момче от селото, което за десет крони носеше в заслона стара мечешка кожа и препариран глухар от дома на горския. Около глухаря кръжаха молци, а перцата по него едвам се държаха.

Та край тази Камзичка долина падна самотният Старец.

Вечерта ловците не се върнаха у дома. Бяха се уговорили с татко, че когато уловят елена, ще останат да спят в Камзичка, а на другия ден ние трябва да им отнесем всичко, което предварително бяха написали на едно листче. Вече се надявах, че такъв ден изобщо няма да дойде и изведнъж в петък вечерта ги чакаме. Веднага разбрах, че не е на добро.

Сутринта татко ми каза:

— Побързай от училище, ще отидеш в Камзичка долина да отнесеш някои неща. Събота е, ще преспиш там и в неделя ще се върнеш.

Ще отида, защо не. И без това искам да видя горкия плешивец.

Когато се върнах в къщи и видях двете натъпкани раници и торбата с шишетата, казах:

— Е, ако мислите, че мога да ги отнеса, моля, заповядайте! Да ги повдигна не е по силите ми, но ако ме натоварите като муле, колко му е, ще ги нося!

— Я стига си плещил — даваше ми мама да ям. — Ще дойде готвач от Брезно, той ще вземе по-тежките неща. За тебе е само малката раница.

Така значи! Ще видим какво още ще си поръчат. Готвач!

— Вярно! — плесна ръце мама. — Сега трябваше да дойде с автобуса.

Наистина с автобуса пристигна някакъв господин. С шапка, дълго палто и половинки обувки. Сигурно това е готвачът. Пристигнаха и две жени, но те тръгнаха към работниците. През целия

път в автобуса господинът не каза нито дума, а аз не съм свикнал да изчаквам хората. Вървя по-бързо от тях и сега пак изпреварих всички.

— Той ще е — каза татко и отиде да го посрещне.

След малко двамата седнаха в столовата. Готвачът си поотпочина, не поиска да хапне, само изпи една бира и тръгнахме.

Колкото пъти съм виждал нарисуван готвач, той винаги е бил дебел и аз бях почнал да си мисля, че това са просто измишльотини. Но изведнъж от Брезно пристига готвач и то дебел. Да беше от Братислава или от Банска Бистрица, нищо нямаше да кажа, а той е от нашето Брезно — и пак тежи навярно сто килограма.

Товара си носеше добросъвестно. Само килна шапката си назад, за да може ветрецът да охлажда потното му чело. Връзката на едната му обувка се беше развързала, но той не можеше да я види.

— Да не си настъпите връзката — реших се да му кажа аз, защото не ми се струваше нормално да вървим, без да си продумахме.

— Зарежи я — каза той, но доста по-грубо.

Готвачът млъкна, само дето фучеше като десет глигана, които ровят картофена нива. Вървеше с широка мечешка крачка и размахваше като крила полите на разкопчаното си палто.

— Брей, да му се не види, не можеха ли да си приготвят печено на шиш в хижата? — засумтя той. — Поне паралии ли са?

Не знаех. Но колите им си ги бива. Опел и мерцедес.

— Това нищо не ми говори. При тях всяка шушумига има лимузина. Мангизи дали имат. Валута! Щото, господ ми е свидетел, няма да се отърват без нищо.

Имаше право. Не е луд да бие толкова път за нищо и то с балтон!

— Ако ви е горещо — казах — да ви понося палтото.

— Откъде на къде? — учуди се готвачът. — Сега не мога да го съблека! Изпотен ли си, веднага настиваш.

Попитах го дали познава Риачековци от Брезно.

— Как да не ги познавам! — засмя се той така гръмогласно, та чак планините се изкикотиха в отговор. — Самият аз съм Риачек! Най-известният от всички брезненски Риачековци!

— А деца имате ли?

— Разбира се. Двама сина, единият завършва за инженер.

Значи не е той. Риачековци, у които живее Лива, имат момиче, Ливина съученичка.

— А има ли много Риачековци в Брезно?

— Е, има няколко — надува се готвачът, — ама много от тях отидоха да подсилят Братислава.

Не исках да разпитвам повече, но готвачът се замисли и след малко повдигна дебелия си палец:

— Единият е, дето падна във войната. Другият, Само, си е тук. Мартин е директор някъде в Хорехрони, а на брат му, Пальо, винаги му е работило добре ченето, целият град държи в ръцете си. На мене обаче нищо не може да ми се случи, Пальо ми е втори братовчед.

Ние вървахме и готвачът изреждаше все нови и нови Риачековци, докато от двете му ръце останаха само два пръста. Изведнъж той спря, забодде очи в мене и каза:

— А какво общо имаш ти с Риачековци?

— Нищо — застинах аз, — питам просто така.

— Как нищо? — додяваше готвачът. — Разпитваш, а после нищо!

Хиляди пъти съжалих, че подхванах този разговор. Сигурно му изглеждаше подозрително.

Нима мога направо да запитам къде живее Ливка и дали я е виждал? Та после да ми подмята глупости, например както Юла? Или да й каже в Брезно, че съм разпитвал за нея!

Всъщност — какво ще да стане, ако й каже? Понякога сигурно и на нея й е мъчно, а така поне щеше да знае, че тук не сме я забравили. В къщи още не си е идвала. Нямаше късмет да се разболе, а почти всяка събота и неделя валеше. Само днес е горе-долу хубаво.

Завладя ме страшната мисъл, че тъкмо днес Ливка може да си отиде в къщи.

— У Риачекови живее Лива Смържова от Партизанската хижа — изтърсих, без да размишлявам аз. — Затова питах.

— Аха! — засмя се кръглото лице. С нищо не издаде, какво мисли. — Познавам я, познавам. От хижата под Дюмбер. Тихо момиченце. Тихо като планината.

Гледай ти! Как ме изненада този човек! И колко хубаво го каза: „Тихо като планината“.

На пътя ни се изпречи малко голо хълмче. Ненадейно духна леден вятър, повдигна шапката на готвача, описа с нея висока спирала и я запокити на земята. Едва догоних шапката.

Не можах да сдържа смеха си. И Лива е толкова тиха. Като планината.

Зад хълмчето започваше ново възвишение, последното.

— Знаеш ли дали носим подправки? — попита готвачът, когато излязохме на една полянка — Камзичката долина.

Не знам. Какво ме е грижа мене за подправките?

— Най-важното е да има сол, лук и сланина — обмисляше готвачът.

Къде ти, най-важното е да има бутилки! Познавам ги ловците.

Огледах поляната. Къде е еленът? Тук го няма. Само ловците седят по стъпалата на жълтата веранда, един даже лежи, прикрил лицето си с шапката. Когато ни забелязаха, всички наскочаха и подвиквайки шумно, разтовариха багажа от гърбовете ни.

— Отиваме да го донесем — подкани чичо Ридзик ловците. Готвачът си върза престилката и каза, че сам ще отиде на място да избере месото за печене, сърцето и не знам какво още. Аз незабелязано изчезнах в гората. Трябваше да нося един съд за дреболиите. Как не! Хич не ме е еня, помислих си поне така грубо, както каза преди това готвачът.

Домъкнаха елена. Беше той, рогачът. Очите му бяха отворени. Гледаше с тях, като през гъста мъгла. Сърцето му беше голямо и тъжно, простреляно на две места.

Готвачът разрови хубаво жаравата, изнесе от заслона някаква маса и започна сръчно да реже лука. Аз му носех дърва и приклаждах огъня, за да се натрупат въглени. Когато приготви и сланината, той взе един голям нож и разряза сърцето. Отдолу, почти наравно с дъската, нещо скръцна. Готвачът изтри ножа си. Беше оцърбен. Оцърбен от куршум. Двата са преминали, а третият е заседнал в сърцето на Стареца.

— Е-е-е, гутер шисер^[1]! — закрещя готвачът и показа куршума на господата, за да се зарадват, че и трите изстрела са попаднали точно в сърцето.

Аз взех куршума, измих го и го скрих в джоба си.

В заслона свиреше транзистор. След като подготви всичко, готвачът заби по средата на огъня триножник и окачи котлетата. Сега радиото трябваше да засвири акордите, сега, когато слагахме на огъня храброто сърце на елена.

Ловците дойдоха и почерпиха готвача с вино. Наляха и на мене.

— Пийни си, Дюро — подбутваше ми чашата чичо Ридзик. Държеше я така, че трябваше да отскоча, за да не излее виното в обувките ми.

Изпих я. Беше ми студено.

После ловците се захванаха с елена. Така подпряха главата му, че отстрани изглеждаше сякаш е заспал. Когато го приготвиха, те застанаха около него, наловиха се заедно с горския около гърлото му и нещо му пяха. После се снимаха край него, а после само един от тях, този, който го бе застрелял. Дояде ме, че е тъкмо високият, най-младият от всички. На него никак не му се пиеше и изглежда най-много му се щеше да приклажда заедно с мене огъня. Само че ловците не го оставяха на мира, крещяха около него и непрекъснато искаха да го подхвърлят във въздуха.

Вече се стъмни, а сърцето все не омекваше. Чак когато се показа червената месечина, готвачът извика:

— Чиниите, горски, давай чиниите!

Бях гладен и хапнах малко печено месо с хляб. От сърцето дори не вкусих. Нека човекоядците ядат сърцата на разумните същества! И напук си пийнах вино от едно шише край огъня.

След вечеря готвачът изнесе на верандата запалена газена лампа, окачи я на един гвоздей, донесе масата, която беше край огъня и почна да приготвя шиш кебапа за утре. Не от елена, а от свинското, което донесохме. Аз чистех картофите и ги режах на кръгчета. Гледах как в светлината на лампата дъхът ни се превръща на големи облачета пара и непрекъснато си духах на пръстите.

— Майко мила — потропваше готвачът така, че верандата тътнеше, — само да не ни затрупа сняг! — и гаврътна почти половината от шишето.

Накрая месечината се измъкна от примката на дърветата, побледня и надзърна с кръглото си лице към нас.

Господата пееха около огъня, а после почнаха да прескачат жаравата. Всъщност започна чичо Ридзик. Скокът му беше успешен, само петите му тупнаха лекичко на крайните въглени. Това подмами останалите.

— Гледай, гледай! — сръга ме готвачът. — Само ги гледай! — Сложи ръце на кръста си и светнал от радост, зачака някой от ловците да падне в огъня.

Не чака дълго. Вторият от тях скочи също като чичо Ридзик, само че не можа да запази равновесие и бавно седна в жарта. Готвачът се запревива от смях като гледаше как всички гасяха с ръце синкавите пламъчета по панталоните на скачача.

— Защо им е готвач — едва си поемаше дъх той, — като сами ще се опекаат на жар по словашки! Трябва да им вземем петстотин долара надбавка за изключителното преживяване! И още сто, че им свети месечината, голяма като пъпеш! Кога друг път някой фабрикант ще има възможност да си опърли задника на месечина?

И той се смееше, смееше се и пресмяташе колко долара би могло да се вземе от чужденците, ако онзи наистина се бе опекал, а останалите го бяха изяли.

— После ще можем да пропагандираме Словакия като земя на людоедите. Това вече го няма никъде по света! Знаеш ли колко хора биха дошли тук, за да опекаат своите търговски партньори? А също

съпругите и съпрузите си? Щяха да ни затрупат с валута! Ей богу, казвам ти, щяхме да се натъпчем с пари!

Аз се смеех, но готвачът изведнъж стана сериозен:

— Интересно, кой ще ми плати! На шефа му наредиха отгоре, а той заповяда на мен. Всеки обича да заповядва, само че после няма кой да плаща.

— Ами сигурно вашият шеф — казах аз. Предполагам, не си въобразява, че ще плаща татко?

— Той ли? — тресна готвачът по масата с парче свинско. — Той най-много да ми удържи два дни от отпуската, задето съм ходил тук на излет!

— А вие не му се оставяйте!

Наистина, за него това не е никакъв излет. Да мъкне раниците на ловците, а отгоре на всичко да готви и през нощта!

— Нека само се опита! — кълцаше готвачът със сатъра. — За всеки случай от тези ще си взема сам парите. И с мерцедеса ще ме свалят долу!

Какво пък, спокойно могат да го откарат.

В заслона имаше пет двуетажни кревата. Ние с готвача заехме крайния, до вратата.

Качих се да опитам горното легло. Сламеникът и зелената възглавничка бяха натъпкани със сено и целият креват миришеше като в края на учебната година, когато със свидетелство в ръка чаках автобуса не на спирката, а в някоя купа сухо сено край пътя...

Тъкмо исках да скоча на крака, когато за щастие се усетих, че лежа на втория етаж! Заслонът се тресеше и ми трябваше доста време, докато загрее в тъмнината, че това е от хъркането на ловците. Надвесих се от кревата. Под мене готвачът дишаше тихичко и равномерно. Но само той! Останалите бяха пуснали така ужасно банцигите си, че не можах да се сдържа и се разсмях на глас. Тихо се смъкнах от леглото и отворих вратата. Несмазаните панти проскърцаха, някой се размърда, но аз вече бях навън.

За щастие вечерта легнах облечен.

Не знаех колко е часът, но сигурно е било късно, защото месечината се спускаше вече зад планината. Жаравата бе полята с вода, а мъртвият елен лежеше тих и изоставен на полянката. Гледах го и ми се струваше, че всеки миг може да размърда глава, да стане и да

стъпче котлетата на онзи господин, който му бе прострелял сърцето. Или да надникне през прозорчето на хижата и да потърси дали го няма татко, за да му скрои някакъв номер.

Седнах на стъпалото и в същия миг онемях. Гордите рога стърчаха към небето и като в клещи стискаха бялата месечина. Тя не можеше да се откопчи от тях и бавно, покорно се отпусна върху мъртвото чело на елена.

Сърцето ми не е жалостиво, бях спокоен, само дето не можех да преглътна. Нещо ме болеше в гърлото. Искаше ми се тук да е Лива, за да не бъда съвсем сам със Стареца. За да може и тя да го види с бялото сияние на челото.

Зад гърба ми скръцна врата. Излезе главният стрелец, увит в одеяло. Отначало той се изплаши, после се прозя и приседна до мене. Щом забеляза рогата с месечината между тях, той също онемя.

— Ах, ах, шьон^[2] — завъздиша той.

Това ми развали настроението. Не исках да чувам никого.

— Зо айн гич — обади се той отново. — Гич^[3], разбираш ли?

Не разбирам! Но едно ми е ясно: и ти си обикновен дръвник!

Станах, оставих вратата отворена и тихо се покачих на кревата.

---

[1] Добър стрелец (нем.). — Бел.пр. ↑

[2] Хубаво (нем.). — Бел.пр. ↑

[3] Това е очарователно (нем.). — Бел.пр. ↑

От няколко дни татко поправяше колата и когато горе-долу я постегна, ми каза:

— Утре заминавам да докарам майка ти. Скоро Коледа ще почука на вратата, а тук няма жива душа.

Нашата мила майка си позволи ваканция. На задушница отидоха с Габка в Бенюша и оттогава изминаха две седмици, а тях никакви ги няма. Във всяко писмо мама ни нарежда какво трябва и какво не трябва да правим и винаги завършва с думите: „Много ми е мъчно за вас, ще се върна веднага щом уредя работите около нивата“. Татко се смее, че би могла да измисли нещо ново, защото с нивата тя се оправдава повече от десет години. Но после маха с ръка:

— Нека поживее и тя малко между хората.

И започва да готви вечеря. Обикновено галушки^[1] с овче сирене, но толкова старо, че люти като пипер. Защото преди седмица татко пусна в отпуска и Юла. Тя отнесе заръка до мама да се върне в къщи.

— Ама и двете са големи загори тенджери. Сам виждаш, Дюро, колко може да се разчита на жените — казваше татко.

Отначало ни правеше удоволствие да си готвим разни буламачи и да живеем като Робинзон и Петкан с кучетата, вместо с диви кози. Вечер гледахме телевизия и спяхме долу в стаичката. Когато не валеше, премъквахме дърва от гората. Докато татко приготвяше вечерята, аз си учех на лампата. Но когато един ден татко установи, че всичките съдове са мръсни, той изгуби търпение, качи се на джипката и замина за Бенюша.

— Няма да се връщаш с автобуса — обясни ми татко сутринта, когато тръгнах за училище, — ще ни почакаш у Ридзикови.

— Защо?! — разочаровах се аз.

— Защото! — каза татко. — Бутни ме малко.

Моторът му изгасна, но по нанадолнището запали веднага.

А аз толкова се радвах, че следобед ще остана съвсем сам в къщи. Че ще заключа хижата и ще отида в гората с кучетата, като самотен северен ловец. Ще открива следи по пресния сняг и ще вървя по тях до тъмно. Кучетата ще искат да се върнат, но аз ще продължа с равномерна крачка все по-нататък и по-нататък в неизвестността, въоръжен с пушка, бинокъл и ловджийско фенерче. Бой ще трепери от страх, да не би нещо пак да го ръфне за лапата, дори Страж ще притихне и ще върти по петите ми, но аз ще ги окуража, защото който

не се страхува от нищо, придава смелост и на другите. Дочуя ли някакви звуци в гората, ще извикам: „Стой, кой там?“. И ще светна с фенерчето. После ще заповядам на кучетата да легнат, ще се прицеля с пушката, а може и да гръмна, но само ако там няма нищо. По пътя ще намеря елхова шишарка, Страж ще ми донесе клонче и ще си направя ловджийска лула. Ще отчупя върха на шишарката, ще напълня длабката със смола, ще я запаля и, седнал удобно, ще запуша в тъмнината. После ще взема пушката, опряна на дървото, ще я прехвърля през рамо и ще се върна в къщи. Ще се погрижа за стопанството си: на прасетата ще дам царевица, а кокошките ще затворя в курника. Ще отключа хижата, на Жофи ще отрежа парче салам, та да престане да тъгува за дивите котки. После...

— На дъскатааа... Трангош!

Какво... защо? Нали не изпитват!

— Повърхнината на пресечена пирамида. Благоволи да се събудиш и вземеш пирамидата!

Стъписах се и по погрешка взех пресечен конус.

— Няма значение — Фукач беше благосклонен, — пресеченият конус ли ти е по-приятен? Моля, нека бъде пресечен конус.

Но аз се бях объркал и когато загреях, че държа пресечен конус, а говоря за пирамида, отдавна седях на чина си.

— За засечка на пресечените тела: арабска двойка. Или може би предпочиташ римска? — тресеше се от смях Фукач.

— Никаква — изправих се аз. — Аз си знам.

Дежо ме риташе под чина, страхуваше се, че ще разсърдя Фукач и той ще вдигне и него. Обаче този път сгреши, защото Фукач ми разреши да отговоря на още един въпрос. Казах си всичко без грешка.

— Е, това е арабска шестица, плюс предишната двойка, прави общо арабска осмица, делена на две, пиша на Трангош арабска четворка.

Дежо ме риташе отдолу, за да не се разправам по-нататък. Защото не беше справедливо! Щом като си знам, трябва да получа шестица. Но четворката си е четворка, винаги е по-добра от двойката, макар и римска. Реших повече да не го правя на въпрос.

Но Фукач и след това не ме остави на мира. Все му се струваше, че дремя и трябва да ме събужда с въпроси.

— Какво си правил снощи? — накачулиха ме момчетата през междучасието. Бях им разказал всичко за Камзичка долина.

— Ами нали знаете — магнах с ръка аз, — когато човек е сам-самичък в планината и трябва да се грижи за всичко, не може да кърти като заклан.

— Иийй! — сгъсти се купчината около мене.

— Не те ли беше страх?

— Съвсем сам!

— А призраци нямаше ли?

— Не говорете глупости — казах, — призраци няма. Ако ти се стори нещо такова, трябва да идеш и да го видиш.

— Да, лесно ти е да разправяш! Не знам дали щеше да отидеш да ги гледаш през нощта, ако се разхождаха по тавана ти, както у нас!

Кристек живее до гробищата, всеки втори ден идва на училище с някоя нова история за привидения и целият е позеленял и съсипан от страх.

— У нас нищо не се разхождаше по тавана. Но драскаше по вратата. Дишаше тежко, сумтеше и когато излязох с фенерчето в коридора, видях, че кучетата скимтят от страх и напират към кухнята.

— Колко беше часът?! — извика Кристек и позеленя още повече. — Да не би дванадесет?

— Нямаше време да гледам! Смъкнах ловджийската пушка от закачалката.

— Боже господи! — зашептя Кристек. — Не бива да се отваря! Трябва да се вика: Боже опази ни и ни избави от злите сили!

— Отвори ли? — попита ме Дежо. — Стига вече, Кристек, ще умреш от страх.

— Отначало попитах кой е там. После отключих и с пушка, готова за стрелба, излязох на терасата.

— Е, и? — каза Дежо. — Махай се, Кристек, като не можеш да слушаш. Имаше ли някой?

— Никой. Чух само как нещо голямо си пробива път между репеите. Спуснах се надолу по стъпалата, но сега прерията е черна, изгоряла от студовете и нощем в нея не можеш да различиш нищо. Ако първият сняг се беше задържал по репеите, както по останалата земя, на бялото щеше да се вижда по-добре. И мъглата беше много близо. За всеки случай гръмнах веднъж във въздуха.

— Боже господи — хвана се за главата Кристек, — така не бива! С духовете трябва само с добро!

— Слушай, Кристек, ти съвсем си се побъркал покрай това ваше гробище — ядосваше се Дежо. — Мечка ли беше, Дюро?

— Да. Сутринта открих следи по снега. Отначало обикаляла под прозореца ми, а после се качила по стълбите до вратата. Сега мечките спят зимния си сън, но нея сигурно някой я е събудил и тя горката, като не е могла да заспи от глад, тръгнала да търси нещо, за да си залъже стомаха.

— Ето, такива са призраците, привидение глупаво полумъртво. — Дежо смушка Кристек и ние влязохме в клас, защото звънецът удари.

В час по география Дежо дълго майстори нещо под чина. По едно време ме ръгна и ми даде да прочета:

Слушай, търкат, зъбелязах те сутринтъ, кѣто идвѣше
с баца си, вѣмпир тѣкав! Ще ми дѣдеш снимкѣтъ на Зузг и
сме квит.

Какъв глупак съм! Съвсем забравих, че сутринта са могли да ме видят с татко. Обмислях отговора си така, че в него да има колкото може повече „а“ и „б“, които да напиша обратно. Това е наша стара шега. Съставих го така:

Дежо Варбик не е зъбелязъл бѣща ми, Юрѣй
Трънгош нѣистинѣ е видял мечкѣтъ и сме квит.

Дежо завъртя глава.

— Снимката! — прошепна той.

Смигнах му, че ще дам, но същевременно вдигнах пръст, че ще му дам, когато намеря. Значи никога.

На гърба ѝ Дежо щеше да напише: „На любимия ми и единствен Дежо от неговата мила Зузка“ и щеше да я показва навсякъде. Той вече

имаше една такава снимка, но Фукач му я прибра, затова сега търси друга. Ха-ха, не сме вчерашни! С това не искаме да имаме нищо общо.

А да се измислят разни случки не е никакво престъпление. Защо да не разправам, след като ги слушат с такова удоволствие? Нали не ги пиша в книгите!

След училище отидох да изпратя Кристек. Той не можеше да се успокои, че не вярвам в призраци и искаше да ми покаже гробовете, от които излизат. По гробовете нямаше нищо особено, но Кристек твърдеше, че пръстта е разровена. Напълно побъркан! Тя, баба му си няма друга работа, все за духове говори.

— Слушай — казах сериозно на Кристек, — не вярвай на баба си, всичко това са приказки. Няма защо да ѝ го казваш, тя е стара и ще се обиди. Но не ѝ вярвай.

Кристек стоеше озадачено до гроба.

— Де всички страшилища да бяха като тези нещастници — продължих аз и при това съвсем няхах предвид нито мечките, нито вълците.

За моята мечка не си признах нищо. Не го бях измислил по-зле от собствените му призраци. А и Кристек толкова обича да се страхува. Защо да му развалям радостта?

---

[1] Галушки — вид тестено ястие. — Бел.пр. ↑

Леля Ридзикова ми даде сърнешко със сметана.

Сърнешко?!

Изтичах в градината, за да видя къде е Мишо. Те имат едно кротко сърне, което се казва Мишо. Стоеше до оградата и дъвчеше някаква хартия.

Върнах се, започнах да ям от сърнешкото, а леля седна до мене.

— Защо майка ти ви изостави да живеете като безпризорни? — клъвна ме тя.

— Не ни е изоставила! Урежда нещата около нивата.

— Как мислиш, дали щеше да се върне, ако баща ти не я беше докарал насила.

Ама че гнусни приказки!

— Ей богу, на нейно място и аз щях да избягам.

— Мама не е избягала! Има си работа в Бенюша. И постоянно ни мисли, мъчно ѝ е за нас!

— Хъм, хъм — подхилваше се леля Ридзикова и на мене ми се искаше да захвърля някъде сърнешкото. Разбира се, ако вече не го бях изял.

Почнах да викам на ум татко — да дойде по-скоро мама, защото отдавна ми бе домъчняло за нея, а и Габка; дори Йожо виках, въпреки че не може да дойде от Щявница. Не исках повече да бъда самичък, а у Ридзикови не исках да оставам.

Исках да бъдем всички заедно у дома.

Викам ли настойчиво някого, той обикновено идва. Изпробвал съм го вече с Лива. И този път чух пукотевницата на джипката, изтичах на двора и я видях да завива към вратата. Отвътре ми махаха мама и Габка, а аз от радост скочих върху капака на мотора.

— Ще се изгориш, Дюро! — смееше се татко. Джипката беше доста позагряла.

Леля Ридзикова изскочи, с вик, почна да прегръща мама и да я целува по лицето.

Лъжкиня лъжлива! Отначало одумва, а после ще я изяде от радост. Нищо, и без това тя е дебела и чорлава, а мама е красиво сресана, с красива кърпа на главата, лицето ѝ е красиво и ръцете ѝ са красиви, когато ме гали. И Габка е красива. Някак по-голяма с новата червена шапчица и чудесните червени ботушки. Бях много щастлив, когато седнахме в колата и потеглихме нагоре към хижата. Никак не

ми тежеше да притичвам на всеки километър към потока и да наливам вода с тенекията в радиатора. Горката джипка беше гореща като пещ, кашляше и бълваше облаци пара през отворения радиатор. Никак не ми тежеше с омаслен парцал в едната ръка и с парче тел в другата, да пристягам нажежения ауспух, за да намалее пукотевицата.

— Напролет ще изхвърля тая таратайка на боклука — ругаеше татко, но той повтаря същото от десетина години. — Ще я откарам в подбрезовския металургичен завод и направо от шосето ще я засиля на ръждивата купчина старо желязо!

Любопитен съм какво ще разглобява през дъждовните есени!

Щастлив, много щастлив, аз подскачах около джипката, която караше мама у дома. Радвах се, като си представях как още от вратата мама ще захвърли палтото, ще върже престилката си, ще запали огъня и ще сложи да се топли вода за съдовете.

— Не знам какво щяхте да правите без мене — ще каже тя, защото сама вижда, че без нея не бихме могли да живеем.

Татко ще донесе дърва, Габка ще се пъхне под масата при Бой, а аз ще помагам на мама и ще избърша всички съдове. Всички! Дори тенджерите.

За Владо, любителя на природата, обикновено забравям веднага след свършването на ваканцията. Но винаги си спомням за него, когато ледената мъгла полепне по дърветата и по целия свят, дори по репеите. Тогава излизам пред хижата и си представям как Владо би протегнал ръка и би започнал да поздравява белите захарни гори и златното слънце, докато носът му не почервенеет от студа, а аз щях да се смея, защото сред белия свят наоколо все пак сияе и нещо червено.

Вярно, захарното чудо никога не трае дълго. Когато се връщах от училище, времето вече се затопляше, дърветата чернееха, а небето се покриваше с тъмни облаци, които носеха сняг. За два дена натрупа до коленете на Габка. Не можехме да удържим кучетата вътре. Те излетяха от коридора и се търкаляха в снега, луди от радост, че са преживели непоносимо горещото лято и мократа есен, и все пак са дочакали зимата. Често съм си мислил, че нашите бернардини няма откъде да знаят за своите предци, произлезли от алпийските ледници. Там са ги отглеждали монаси, които живеели високо сред планините, в изоставените бернардински манастири и с малка бъчонка ром, окачена на шията, са ги пращали да спасяват пътниците от страшния плен на снега и ледовете. Наистина няма откъде да знаят. Нали са родени в Бърно и зима виждат едва за втори път през живота си. Въпреки това, когато се върнах от училище и бе наваляло почти седемдесет сантиметра, аз ги затворих в коридора, увих Габка с едно одеяло и я зарових в снега. Разбира се, оставих достатъчно свободно място около главата ѝ, за да има въздух и да не се задуши. После пуснах бернардините и те веднага я намериха, макар че бях заличил следите с метла, а пък гъстият сняг веднага ги засипваше. Намериха я, изровиха и я измъкнаха от одеялото, лижеха лицето и ръцете ѝ, и я затопляха с дъха си. Но тъй като тя не се движеше (защото така се уговорихме), Бой легна до нея, а Страж се спусна към хижата. Едва не ми разкъса панталоните, за да ме замъкне на местопроизшествието. След като видях, че отивам, той се върна и за татко, заскимтя в краката на мама, а после побягна пред нас към Габка.

Никой не ги е учил на това. Знаят го от само себе си, знаят го от памтивека.

Докато се връщахме към къщи, нощта вече се спускаше, светла и тиха, каквато е само през зимата.

Спасителите трябваше да останат в коридора, защото бяха много мокри. За първи път нещо ме загриза. В топлата кухня се чувствах така, сякаш бяхме оставили във вратата някой добър човек, само защото със заснежените си обувки ще направи локви по чистите ни килими.

Излязох в коридора. Нека кучетата се поперчат пред някого. Нали познавам Бой; всеки път чака похвала, щом намери гнездо с яйца или пък ми отнесе чантата. Но сега се изненадах. Нито едно от кучетата не се перчеше, изобщо не съзнаваха на какво са способни и какво са направили. Изглеждаше им естествено.

Не можех да ги оставя навън. Изтрих кожусите и лапите им със сух парцал и ги вкарах в кухнята. Те се спуснаха към Габка, подушиха я, опипаха я с лапи и като видяха, че е жива и здрава, легнаха под масата и задрямаха...

Честна дума, такъв искам да бъда. Да правя неща, които не всеки би направил, и да не се хваля. Такъв искам да стана и дори имам известни надежди. Всъщност като си помисля за нашия Вук, виждам, че имам доста голяма надежда. Какво ли не умее той! Страх не познава, пише стихове, може да направи почти всичко, а кой някога го е чувал да се хвали? Никой! Дори и да му се възхищаваш не позволява. А Вук ми е брат. Издънки сме от един корен, няма как да не си приличаме! Така че имам доста голяма надежда. И съм щастлив.

Щастлив съм и че наваля толкова сняг. Вече ми омръзна да трамбовам пътя за училище. Сега спокойно ще се спускам със ските. Никак нямаше да ми пречи, ако снегоринът не разчистеше пътя на автобуса. Щях да отида със ските чак до селото. Обратно разбира се, щеше да е по-трудно, щях да се върна в къщи по тъмно, нещо, което нашите не биха ми разрешили. Щеше да се наложи да спя у Ридзикови под пухения юрган, а това е такава прелест, че от все сърце бих я отстъпил на Аурел Шайбан, същия, който през лятото печеше на огъня живи охлюви. По-добре автобусът да си върви, докдето може. И шофьорът през зимата е по-весел. Черната долина вече не го плаши, храбро кара автобуса по стръмния бял път и се радва на новите външни гуми, с които е обул за зимата всички колела.

— Страшни грайфери, а? — подвиква той непрекъснато. — Я се огледай назад, Дюро! Виждаш ли какви шарки остават?! Истинска бродерия, ха-ха!

Наистина, нито веднъж не забуксувахме. Новите гуми се впиваха в изметения от вятъра снежен път като танкови вериги, дори разнебитената каросерия не дрънчеше като по-рано, моторът весело припяваше с тънък глас и ти се струва, че ако поиска, с тези грайфери нашият автобус може да се изкачи чак на Дюмбер. Сега рядко се возим сами. Горското стопанство почна да сече дърва в една странична долинка, вика се Воловец. Аз не знаех това. За първи път го чух от дърварите, които слязоха на седмия километър и говореха помежду си, че отиват към Воловец. Може би са намерили там някой заблуден вол и самите те да са кръстили долинката. Но воловете не се скитат през зимата. По-скоро там има някакъв стар път, който прилича на вол. Сигурно. Ще ги попитам и ако е така, през лятото ще изпокръстя всички долинки около нас. Някоя например, може да се нарече Кравинец, друга Бойова, трета пък Стражова. След като разбере къде са дивите котки, при които ходи Жофи, ще нарека долината Жофина. И така нататък. Като довърша работата си, ще нарисувам подробна карта с названията, ще я подпиша с името си и ще я пратя в Братислава в института по картография. Само една, най-голямата долина, ще оставя без име, за да могат в Братислава да я нарекат на мен. Трангошка. Ще бъде заслужено, нали?

Освен дървосекачите, сега с автобуса се возят и скиори. Особено в събота. Това не са туристи от града, някакви пременени излетници, а истински скиори. Най-често Юло Мравец от Мито. Той е вече почти шлосер в металургичния завод, но доста често го пускат от работа. Някога се качва на Дюмбер и по два пъти в седмицата. Клинтът му е стар, а пуловерът — от овча вълна, но обувките му са винаги изрядно намазани. А пък ските! Пластмасови и с най-модерните автомати, каквито не съм виждал и у най-скъпо екипираните скиори. Ръцете на Юло са винаги червени от студа, а на главата си носи тънка черна шапчица от стар чорап. Държи у себе си три, най-много десет крони, защото цялата заплата трябва да дава на майка си, а със спестените пари си купува книги по скиорство. Когато кондукторката остане в село, шофьорът го откарва безплатно, а татко го нахранва и го пуска да спи също безплатно. „Станеш ли световен шампион, ще ми изпратиш картичка от олимпиадата“, казва татко, а Юло се смее: „Ще взема Дюро за ученик, господин Трангош“.

Той и сега ме учи в неделните дни. Защото, въпреки че карам много добре ски, едва ли скоро ще догоня Юло. До февруари той все още е юноша, а после преминава към мъжете и ще може да вземе участие в първомайските състезания на Дюмбер. Иска да спечели гигантския слалом и алпийската комбинация, и според мен ще ги спечели.

Този Юло Мравец си продължи миналата неделя чак до понеделник, така че сутринта заедно си сложихме ските и се стрелнахме към автобуса. Аз — на училище, а той — на работа.

Шофьорът пристигна на спирката едновременно с нас и тогава Юло измисли нещо славно.

— Защо да ви пълним автобуса със сняг — заговори той шофьора през прозорчето, — ще се вържем за автобуса, вие ще си карате обикновено, а ние като на влек подир. Със ските, а?

— Хайде, вътре — смееше се шофьорът, — смъквайте дъските и се качвайте, хората чакат.

— Ама, чичо — почнах да го моля и аз, — вземи ни, ние сме добри скиори.

— Добри, недобри, ще се осакатите, а мене ще ме затворят. Качвайте се, защото ще ви оставя тук!

— Вижте — не се предаваше Юло и вече пристягаше на кръста си тънко силоново въже, — този дълъг свободен край ще прекарам под стълбичката и ще го държа с ръка. Ето така. Ако падна, или каквото и да се случи, ще пусна въжето, то лекичко ще се измъкне изпод стълбичката, вие спокойно ще си продължите, а аз или Дюро ще останем на пътя. После ще се спуснем подир вас със ските.

Шофьорът се заинтересува, Юло ми смигна, измъкна отнякъде още едно тънко въже и ми го подхвърли. Бързо се завързах като него. Изглежда предварително бе обмислил плана и приготвил въжетата, дяволът.

— Ей така — показваше Юло, а заедно с него и аз, как ще пуснем въжето, — вие си карайте както обикновено, не сме луди да се оставим да ни повлече по корем. Ще се пуснем и готово. И билети ще си купим, ако трябва.

Шофьорът се разсмя, ясно беше, че разрешава.

— Вървиш ли със собствените си крака, няма защо да плащаш!

— В Швеция това е обикновено — измисляше си Юло, — през зимата всички младежи пътуват така. Казват му „скийоринг“. Смятам, че не искате да останете по-долу от шведите, нали?

— Ваша си работа — седна шофьорът зад кормилото, — но ако някой си сплеска физиономията, нека иде да се оплаква на шведите, аз нямам нищо общо с това!

Хванахме въжетата, отупахме полепения по ските сняг, за да не ни спира и в очакване заехме свободна стойка.

— Краката леко раздалечени — даваше последни наставления Юло — и приклезнали, за да можеш да пружинираш.

Моторът запали с пукот, ауспухът ни забули с дим, шофьорът извика „тръгваме“ и кратко изсвири.

— Внимание! — викна Юло. — Тежестта назад!

Исках да го послушам, но в този миг автобусът потегли, въжетата се опънаха и затрептяха като струни, някаква страшна сила ме сграбчи през кръста и ме тресна на земята.

— Пускай! — кресна Юло.

Но аз не пуснах въжетото. Известно време се плъзгах на едната си страна, после по задник, докато накрая, преди автобусът да е набрал скорост, успях да се вдигна и здраво да стъпя на ските. После беше чудесно. Славно! „Скийоринг“ е най-хубавото нещо на света! Носиш се без ни най-малко усилие през долината, вятърът ти свири покрай ушите, ту приклеknеш на ските, ту летиш изправен, и ти се иска цял живот да пътуваш само на „скийоринг“. Преди всеки завой шофьорът изсвирваше, ние придърпвахме въжетото и скъсявахме разстоянието до автобуса, за да вземем завоя заедно с него. Защото ако оставехме въжетото дълго, можеше да пресечем някой по-остър завой направо през потока, което щеше да е хубав, но доста леден номер.

На третия километър Юло започна да прави разни магариини. Известно време се пързеляше само на едната ска, после — на другата, танцуваше индиански танц и изпълняваше различни фигури, досущ балерина върху лед. Аз не се осмелявах, пък и не бих могъл, защото бях премалаял от смях. Пред селото пътят е почти прав, вече не трябваше да внимаваме за завоите и точно това се оказа съдбоносно. Не забелязахме една голяма купчина фъшкии на сред шосето. Всъщност забелязахме я, но съвсем наблизно — когато се сринахме върху димящото препятствие. Въжетата излетяха от ръцете ни и милият стар автобус полека-лека се стопи в далечината, като оная лодка на младостта от нашата стара грамофонна плоча.

За училище закъснях и Фукач едва не ми изби един зъб, когато ме перна с тръстиковата пръчка по шапката. Вярно, сам си бях виновен. Спомних си славния финал на „скийоринга“ и повече не можех да стоя мирно. Затова Фукач ме улучи лошо.

Сдобих се от едно момче с ремък и осем звънчета от конски такъми. Отдавна търсех да закача нещо такова на вратовете на Бой и Страж, за да звънкат, когато возят Габка с шейната. Ремъка разрязах наполовина, четири звънчета привързах за шията на Бой, а четири на Страж. Е, не бяха възхитени от накита. Бой се уплаши, побягна и колкото по-силно бягаше, толкова по-силно звъняха звънчетата. Не виждаше, пустият му глупак, че непоносимото дрънчене иде от неговия собствен гердан и от него не може да избяга, дори да му пораснат крила. Страж пък веднага схвана каква е работата и искаше ли да му е тихо, заставаше неподвижно. Само от време на време разтърсваше глава, за да се убеди, че това страшно нещо на врата му още не е изчезнало.

Свалих нашийниците им и ги притъкмих на шейната. Съвсем отзад, така че хем да звънят, хем да не плашат кучетата. Иначе лесно биха могли да се блъснат с Габка в някое дърво, защото нашата шейна е планинска, със ски наместо плазове и с нея може да се препуска навсякъде, а не само по утъпканите пътища.

Миналата година научих кучетата да теглят. Тогава бяха още глупави и тръгваха само ако държах парче салам пред носа им. При това, когато Бой понечеше да тегли, тъкмо тогава Страж сядаше, а когато пък Страж опъваше ремъците, сядаше Бой. После ги обучавах поотделно и работата потръгна. Бой беше по-старателен и затова с мама му ушихме бели царски такъми. Сега и двамата са поумнели, обичат да бягат с шейничката из гората и щом видят, че се готвим за разходка, сами пъхат глава в хамутите.

Особено много обичат да возят Габка и аз никак не им се чудя. Сложи ли си заешкото кожухче и червената шапчица, обшита по краищата с лисича опашка, тя изглежда като принцеса от далечния север. Валенките ѝ са бели, отпред с червени розички, рунтавите ѝ ръкавички са също червени. Отдолу е с анцуг, но той много-много не се вижда. Щом седне на шейната, хване поводите и подвигне, кучетата едва не пощръкляват от радост. Аз тичам подир тях със ските, но те често се изгубват от погледа ми и само по глъчката, която вдигат, се догаждам накъде летят. Нали затова прикачих звънчетата на шейната. Сега вече не могат да ми се скрият, колкото и безшумно да се плъзгат из гората.

Ала звънчетата ми трябваха и за още нещо. Да огласят с песента си въздуха, когато учениците се връщат за коледната ваканция, а ние ги посрещаме при автобуса и откарваме куфарите им.

Наистина не само куфарите. И сака на една позната вече седмодасничка от брезненското училище.

С Габка вече си харесахме три елхички за Коледа. Едната мъничка, за стаята на родителите ни. Другата, доста по-голяма, за нашата стая. Третата е висока, стига чак до тавана и ще стои в столовата. По нея не се окачват никакви бонбони и шоколади, а само големи стъклени топки, свещи и дълги сребърни гирлянди. Това дръвче е винаги най-красивото, но нашето пък е най-практичното, макар и не толкова хубаво. И как може да бъде хубаво, когато след три дни от шоколадите и бонбоните по него остават да висят само конци?

Яд ме е, че не мога сам да отсека елхичките. Повиках татко да отидем да ги донесем, но той не се съгласи. Дръвчетата са Йожова работа и ако го изпреварим, сигурно щеше да се сърди.

Обикновено аз не подготвям подаръци за никого. Не че нямам пари. Бих могъл да спестя нещо. Когато купувам разни работи от магазина, мама ми оставя дребните, а освен това знам и други почтени начини за спечелване на пари. Но дори да имах и тридесет крони, пак не мога да измисля подаръците. Най-много да речем някоя кукла за Габка, но това пък ми е неприятно да купувам. След училище отиваме в магазина цяла тумба, няма да стана за посмешище заради някаква глупава кукла.

А тази година измислих нещо, за което никой не би се сетил. Освен ако, разбира се, не намери също такъв връх от елха, какъвто намерих аз. Ако отреже после клонките по равно от двете му страни и види, също като мене, че може да стои на масата, може би също щеше да му хрумне, че като подравни стъблото и издълбае в него дупка, ще се получи чудесен свещник, ухаещ на смола. Обелих короната и с нажежена тел издълбах в бялото дърво всевъзможни украшения. Мисля, че свещникът е много хубав и не ми струваше нищо, само две крони и двадесет халера за червената свещичка в него. Това ще бъде за родителите. На Габка и Юла купих за по няколко халера огледалца, само че огледалцата не са главното. Главното са рамките, които им направих. От бяло дърво, украсени също с нажежена тел. Най-много се измъчих, докато издълбая имената: Габриела и Юлия. С всичките си

пари, които бях спестил, купих на Вук ножче, но от тези, дето имат всичко, дори и тирбушон. Бяха получили само пет и аз взех последното. Когато го купувах, всички момчета ми завиждаха.

Любопитен съм с какво ще ме изненадат в къщи. Дали не се трепах напразно. Едва ли. Имам предчувствие, че дядо Мраз ще ми донесе бамбукови щеки. Ако пък към тях се прибавеха и едни алпинки, каквито през лятото не можеше да се намерят дори в Бистрица, щях да бъда напълно доволен. Нали и без това трябва да ме обуют. Не мога през пролетта да тръгна бос на училище. Само да не ми купят някакви глупави, обикновени обуца. Та алпинките могат да изкарат и по две години! Необходимо е само да се купят малко по-големи. Ей богу, ще кажа на мама, въпреки че не обичам да си изпросвам нещата. Нося каквото ми купят. Но ми се иска да имам алпинки. И дънки. И пуловер, като на Вук.

Хубав празник е Коледа. Получаваш най-различни работи, пекат се сладкиши и се излива шоколад във формички, няма училище, учениците се връщат в къщи, а и хижата се напълва със скиори.

Бой трябва само да се радва, че не го убих, когато научих, че говедото му недно пак е развалило всичко.

Предпоследният ден от училището не дойде да ме посрещне. Още отдалече открих защо: беше вързан със синджир! Откакто се помня и откак свят светува, подобно нещо не се е случвало на ни едно наше куче!

Майчице мила, какво ли е направил този път?! Не мога да си представя такова престъпление, за което татко би вързал бернардина спасител със синджир, а мама и Габка да се съгласят!

По стъпалата изтича Габка. Бой задрънча със синджира и се помъчи да я достигне. Дори не го забеляза. Когато той упорито продължи да подскача, тя се обърна, замахна и с все сила го удари с малката си ръчичка.

Какво значи това?! Какво му се е случило?

Забързах срещу Габка. Тя се затича сърдита към мене и изглеждаше, че всеки миг е готова да се разплаче.

— Свиня мръсна, блатска — крещеше тя, — гаден пес... знаеш ли какво е направил?!

— Какво?!

— Сърна — заекваше тя, — изяде сърна!

— Я не дрънкай! — застинах аз. — Каква сърна?!

— Жива! В гората...

Отдъхнах си. Това е безсмислица! Глупост. Никой не може да улови сърна без пушка, освен някой вълк или рис. Да не говорим пък за такава флегма като Бой.

— Кой го върза със синджира? — попитах спокойно.

— Ами татко! — постепенно идваше на себе си Габка. — Знаеш ли как го би? Страшно! Хванал го...

— Къде го е хванал?!

— Как изравя месото от снега и го яде.

— Какво месо? От какъв сняг?

— Нали ти казвам! — обиди се Габка. — Месо от сърна! Цял заден крак!

— Какви ги плециш?! — викнах аз. — Веднъж казваш от сърна, после пък от снега.

— Да, от сърна! — плачеше Габка. — Да, от снега!

Оставих я и изтичах вътре, за да потърся татко. Едно ми беше ясно: татко не е вързал Бой за нищо.

В кухнята научих страшната истина.

От два дни Юла забелязала, че Бой не яде от общата паница. Само леко побутне храната и изчезва навън. Тя го наблюдавала от кухненския прозорец как се прокрадва към края на гората, зад стобора на кочината и как се облизва, когато се връща обратно. Сутринта тръгнала след него, но Бой я усетил, невинно заобиколил кочината и се върнал при паницата. Само че Юла не му дала да яде. После обърнала внимание на татко. След половин час гладният Бой отново се отправил към гората и паднал право в ръцете на баща ми, който го чакал зад кочината. Понеже вятърът духал насреща, Бой не подушил татко, ловко разровил снега, разположил се край месото и се приготвил да се наяде на спокойствие. Казват, че когато татко го сграбчил за кожуха, за пръв път в живота си той се озъбил насреща му. Страж се зъби често и срещу всеки, само не срещу татко. Но Бой никога и срещу никого не е ръмжал, камо ли да се озъби, а изведнъж се осмелява, и то срещу татко!

Подивял е! Сто на сто е подивял мръсникът му неден месарски! Плъх ненаситен!

Изтичах на терасата, за да погледна Бой на синджира. Гледаше кротко и нещастно. Веднага щом ме забеляза, той заскимтя жалостно, за да го освободя. Така ти се пада, пес кървав! Не чакай спасение от мене!

Загадка ще си остане откъде Бой е намерил сърната. Дали наистина я е уловил, или я е намерил някъде застреляна от браконieri. Не можахме да проследим от коя страна я е домъкнал, а после майсторски заровил в снежния килер. Сега вали почти всеки ден.

— Може и да не е била цяла — казах. — Нали в действителност е намерен само един сърнешки бут.

— Няма значение — промърмори татко, пристъпи към Бой, даде му да помирише сърнешкото, а после здравата го нашиба с ремъка. Прави това на всеки час, дори по-често. — Ще видим — вика, — дали ще ти избия от главата тези месарски мераци! Защото иначе, прощавай се със света, чакал такъв! Тука хиени не ми трябват! Или пак ще станеш благородно куче, или ще те застрелям в каменоломната!

Уплаших се, защото не можех да повярвам, че Бой е успял сам да убие сърната. Зная, че бернардинът не бива да яде много месо, но какво пък ако го е намерил! Това още не значи, че е непоправим и заслужава куршум!

— Виждаш ли — казах му аз, когато татко си отиде, — защо ти трябваше? Плюй на месото, защото иначе с тебе е свършено. Страшно си ядосал стопанина си! Не бива да се нахвърляш лакомо на всичко, което намериш.

Взех бута и пристъпих към него — исках да го помирише, за да разбере по-добре какво му говоря. Но Бой толкова се бе наплашил от сърнешкото, че се пъкна под стъпалата и от там ме загледа с нажалени очи. Малко оставаше от тях да потекат сълзи.

Мисля, че вече едва ли ще опита сърнешкото. Но го пердашиха още много пъти. Това нищо не можеше да му помогне. Изглежда татко се боеше, че е способен да разкъса и изнемоцял човек. Аз не вярвам! Познавам Бой и зная, че е изпечен мошеник, но да извърши престъпление не е способен. Никога! Ако трябва да помогне на човек, му помага до последен дъх. Това е най-силното в него, въпреки различните му грозни слабости, като например месото.

Докато пердашеха Бой, Страж лаеше в коридора и виеше, сякаш ремъкът танцуваше по собствения му кожух. Изтичваше и навън, но не

се осмеляваше да приближи до татко. Интересно е, че през цялото време Страж се е хранил редовно от паницата. Или Бой е крил сърнешкото месо и от него, или Страж не го е ял доброволно, защото има характер. Мисля, че по-скоро второто. Няма такова скривалище, което Бой да измисли, а Страж да не го открие, разбира се, ако иска.

Все пак Бой е ужасен негодник! Пердахът няма да му навреди. Малко съжаление още не значи, че имам нещо против.

Напротив, съгласен съм! Дори само защото развали Коледата. Утре и вдругиден трябваше да посрещаме учениците на автобусната спирка. Песента на шейната щеше да оглася заснежените дървета. Вук щеше да се смее, момичетата щяха да се възхищават на моя обучен впряг, а сега — единият от жребците скимти на синджира. Ще го пребия!

Ама къде ти, ще го пребивам. И без мене му стига. По-добре ще е ако измоля от татко да ми позволи да го отвържа поне, докато докараме багажа. Като се върнем, естествено, ще отиде пак на синджира.

Само че татко едва ли ще позволи. Ще се прекъсне възпитанието. Бой трябва да остане на синджира до Нова година. И да спи навън. В кучешката колибка. Много добре разбирам татко. По Коледа суматохата е голяма, не остава време да се наглеждат и кучетата. Ами ако ловуването му се е усладило наистина и при първата възможност офейка в гората?

Е, няма що, хубаво що се изложим пред хората. Бернардинът, благородният спасител, на синджир! Това не се вижда всеки ден!

Пробивахме си път през гъста млада гора. Не се виждаше и на метър. Не знаех, че около нас има такива гъсти горички. А всъщност горичката може и да не е толкова гъста, просто във виелицата всичко се е сгъстило, дори самият въздух. Дишаше се тежко, в очите ни се забиваха едри парцали мокър сняг. Бяхме станали целите вир-вода и едва не се задушавихме от горещината. Досега не бях виждал такава виелица: бясна и топла.

Изгубих Вук и Страж. Сърцето ми щеше да се пръсне, спрях и отчаяно завиках на всички страни в ужасния вятър. Все едно виках в мокър пухен юрган. Едва чувах собствения си глас. Вече се съмнявах дали изобщо издавам звук. Ударих се с новите бамбукови щеки. Те иззвънтяха, но звънът им беше глух, задушен от мокрия сняг. Няма да ме чуят! Никой няма да ме чуе, а аз не знам накъде да вървя!

Обърнах се с гръб към виелицата. Така можех да си поема въздух. Отново изпратих сигнал. Може пък изсвирването да проникне по-далече. Или високият глас. Реших да изчакам на едно място. Когато човек се заблуди, не бива да тича насам-натам като заек. Най-бързо ще го намерят, ако стои там, където са го изгубили. Гъстият въздух беше необичайно топъл, не можех да замръзна, дори да чакам до довечера.

Вече съжалявах, че помъкнах Йожо на излет. Но след като напразно чаках Лива на спирката, исках да видя как се чувства в Партизанската хижа. Виелицата ни улови някъде на сред долината. Искахме да се върнем по краткия път, но времето се влошаваше толкова бързо, че след малко изгубихме посоката. Сигурно сме съвсем наблизо до нашата хижа.

Наблизо, да! Само че в коя посока? Познавам добре околността, но все пак, не познавам всяко жалко дръвче. Например по тези четири мръсника, които ме шибат с мокрите си клони изобщо не мога да се упътя. А по-нататък не се вижда нищо.

Ех, трябваше да си седим в къщи! Да караме ски по баирчето зад хижата и туристите да ахат, гледайки лудешкия ни слалом. Там няма по-добри от нас. И как би могло да има, когато сме кръстосали хълма най-малко хиляда пъти? А появи ли се виелица, хоп в хижата.

На сутринта пресметнах, че утре или вдругиден ще пристигне дългоочакваната Яна и аз няма да имам вече никаква полза от Вук. Затова подмавих Йожо към Партизанската хижа. Въпреки че добре чух как татко предупреждава туристите да не отиват далече, защото

барометърът пада, а съществува и опасност от лавини поради непрекъснатото топене на снега. Подозирах, че това е хижарски трик на татко, за да задържи гостите и да се похарчат повече обеда.

— Страж! — извиках аз. — Мръсник такъв! Що за бернардин си щом не можеш да намериш стопанина си!? — Аз ругаех вече, колкото да се намирам на работа.

А може би точно това помогна! Близо, съвсем наблизно чух грубия лай на Страж. И веднага след него гласа на Вук.

— Здравсти, корабокрушенец — след миг викаше в ухото ми той, — подай си щеката, ще те взема на буксир!

На челото, под килнатата нагоре козирка, се бяха залепили мокрите му коси, по веждите, миглите и лицето му се стичаха сребърни капки. Черното яке беше мокро не само по широките му плещи, но и по гърдите. Ако аз бях Яна, нашият Вук също щеше да ми хареса!

После виелицата не беше толкова страшна. Не че престана или се поуспири, не. Но когато сте трима, вече нищо не е толкова страшно, както ако се мъкнеш сам.

След половин час усетихме дим от човешко жилище. Не можахме да сдържим смеха си, като видяхме от коя страна приближаваме към нашата хижа. Не откъм Партизанската, а точно от обратната страна — откъм Шпрнагел! Ха-ха-ха!

У дома вече бяха вдигнали тревога. След като баща ми разбрал, че никой от туристите не е останал сред бурята, отишъл да съобщи на мама броя на обедите, а те били шестдесет. Тогава Юла изтичала в нашата стая, защото трябвало да беля картофи. Оказало се, че тези, от които няма и следа, сме тъкмо аз и Вук. Мама страшно се уплашила (от това никога няма да се отучи) и сякаш я чувам как е извикала:

— Погледнете в сайванта дали ските им са там!

Разбира се, и от ските ни нямало следа. Мама, казват, не можела дори да готви от страх. Малко се поуспокоила едва когато станало ясно, че и Страж го няма. Чак тогава почнала да пече сладкиша.

На връщане намерихме татко пред хижата. Нахлупил овчия си калпак, той се силеше да духне в ловния рог на Ридзик. Дори на два пъти успя, но от рога излизаше само едно такова блеене, сякаш някоя овца наподобява рев на елен. То трябваше да бъде звуковият сигнал, по който да се упътим! Наистина, татко отдавна иска от „Турист“ да му

направят камбанария, каквато имат на Партизанската хижа. Във виелица или в голяма мъгла от време на време бият камбаната, за да дадат сигнал на заблудилите се. Над камбаната е сложена силна крушка, която в лошо време свети като фар на остров. Светлината прониква много добре през мъглата и се вижда отдалече. Така вече са спасили не един човешки живот. А на татко от Турист написаха: „Романтичното ви желание изисква твърде значителни средства. Считаме камбанарията за излишна, с другарски поздрав!“. Татко ни прочете писмото и го накъса на дребни парченца.

А сега, горкият, искаше да ни спаси с волския рог, на който дори не умее да свири.

Щом изплувахме от виелицата и се приближихме, той хвана рога за тънкия му край и неочаквано ме прасна с него. Значи аз съм виновен, че не може да свири!

— Ум ли нямате, или какво? — Ние се бяхме преоблекли, а той все още не преставаше да крещи. — Тръгват си и хич няма да кажат, абе, майко, татко, отиваме там и там!

— Вярно, вярно — потвърждаваше Габа и ни гледаше изпод вежди.

— След два часа се стъмва, майка им тука може да умира от страх, а на тях им е все едно. Ще ви дам аз едни приключения! Къде всъщност се скитаете?

— Бяхме наблизно, около къщи — каза Вук.

Аз предпочитам да мълча.

— Около къщи! Цели шест часа! — беснееше татко.

От всички най-изненадани бяхме ние, когато у дома разбрахме, че вече е два часа следобед. Не можехме да повярваме, че блуждаенето ни из виелицата е траяло толкова дълго. Часовник нямаме, на Вук му го обещаваат тази година за матурата, а на мене още не ми и обещаваат. Слънцето, разбира се, не виждахме, така че нямахме никакво понятие за времето. По слънцето можем да определим времето почти до минута. Например сега, през декември: когато слънцето е един метър над Гаплик — часът е три. По слънцето е лесно, а казват, че може да се познае и по звездите, но няма такъв умник, който да може да определя часа по виелицата. По виелицата може да се познае единствено дали е ден, или нощ. А такава възможност, хвала богу, нямахме.

Беше ни страшно хубаво, когато облечени в сухи дрехи, двамата с Вук почнахме да сваляме дюшеци от тавана и да си приготвяме леговище в стаята на родителите ни. Габка ще спи с Яна в нашата стая.

— Този път е сто на сто сигурно — сияеше Вук. — А ти можеш да заглавикаш Габа, за да не досажда на Яна още от първия ден. Тя общо взето е мило дете, но нали знаеш колко нахална става щом се залепи за някого.

Знам, как да не знам. Но се съмнявам дали човек може да я опази така, че да не му скрои някой номер, като на мене пред Лива. С нея не можеш да си сигурен. Навярно и сега ще измисли нещо, въпреки че Бой вече няма бълхи, а освен това е безвреден — на синджира.

На Бъдни вечер татко го пусна вътре, но чак в девет часа, след вечерята, когато с остатъците от коледната трапеза храним всички живи твари в къщи. И на кокошките Юла отнася трохички, за да снасят яйца, и на прасетата, за да се угояват и да направят до януари дебела сланина. Бой беше щастлив и добър, даже не виеше, когато пеехме коледни песни. На мене ми се искаше да погледам телевизия (работи едва от два дни), но столовата беше пълна с хора, те седяха около дръвчето, осветено от електрическите свещи и пееха. Дори не бяха включили телевизора. На нашите дръвчета горят обикновени, восъчни свещи, които леко димят, обгарят игличките и цялата стая така мирише на бор, че да ти се доплаче, а мама, честна дума, наистина проронва няколко сълзички, когато запеем на два гласа „Овчари стадо пасяха“. Щом татко загаси лампата, в светлината на свещичките Вук тайно целуна ръката на мама, аз го забелязах и ми стана мъчно, че не седя поблизо до нея. Избрах си поне една свещ на дръвчето, гледах я как гори и си представях, че може би точно в този миг Лива също гледа някоя подобна свещ и си мисли за мен. Сигурно. Нали и те, също като нас, не могат да седнат на вечеря, докато не обслужат гостите. А сигурно и техните гости не си поръчват после нищо, за да могат домакините да се навечерят спокойно, за да могат поне веднъж на празника да поседят заедно, да помълчат и да си спомнят за тези, които им са скъпи. Както Лива за мене. Кой знае дали Смържови украсяват върховете на своите дръвчета. Ние не. Всяко дръвче има най-отгоре нещо като кичурче и то пречи да се постави шареното стъклоно острие, а мама пък не позволява да режем връхчетата, защото до една година казва, някой от семейството щял да умре. Татко се смее, но не

ги реже. И на мене повече ми харесват елхичките с обикновени, зелени връхчета. Само на дръвчето в столовата има тържествен връх със звънчета. Това вече не се отнася до нашето семейство. Гостите не знаят за връхчетата и биха се учудили, ако дръвчето не завършва с някаква украса.

— Отивам да погледна в столовата — стана татко, — да не измрат хората от жажда.

Той също не издържа дълго в семейния кръг.

— Ставай, Бой — извика татко от кухнята. — Трябва да се връщаш в каторгата си.

Ние се надяхахме, че ще го забрави. Но къде ти, татко да забрави! Мама почна да го моли, но Бой покорно се надигна и тръгна в тъмното към синджира. Изглежда наистина се е променил. Гризе го съвестта и сам иска да изтърпи справедливото наказание.

Истината е, че ние още повече го съжалявахме заради покорството му. За магията на коледната вечер, която така мълниеносно се стопи пред него, нещастника.

Тогава с Йожо решихме, че ще измъкнем Бой от татко, когато тръгнем с шейната да посрещаме Яна. Ще пристигне сама, един ден преди Нова година, вече е сигурно. Йожо помоли мама и тя писа в Ружомберок да пуснат Яна без страх при нас, ние ще я пазим. Отговориха, че познават Йожо (ами?, а от къде?!) и на драго сърце ще поверят за няколко дни Яна в ръцете на неговите уважаеми родители. (Хайде честито, вече си имаме и годеница.) Йожо е поканен у тях за Великден. (Това пък какво значи? Вук изобщо няма да се връща в къщи, така ли?!)

Дадох на Йожо да разбере, че никак не съм възхитен от решението му. Не ми обърна внимание, дори не се разсърди, както преди. Опрял глава, с лакът на коляното си, той тихичко подсвиркваше и ме следеше с поглед. После неочаквано сграбчи водната чаша от масата и ми я хвърли. Мигновено улових чашата, хвърлих му я обратно, той отново на мене, а аз на него.

Това е една стара наша мъжка игра на изненада, остра наблюдателност и тиха бързина. Играе се с чаша, шише или чиния, с една дума с нещо, което би се счувило, ако падне на земята. До сега нито веднъж не сме счупвали нещо.

Подхвърляхме си доста дълго чашата и аз вече се готвех да избягам през вратата, но чашата литна подире ми. Едва я улових.

— Йожо, искаш ли да се ожениш? — попитах го аз с чаша в ръка.

— Когато те отгледам, сополанко! — разсмя се той и заповяда: — Хвърляй!

Но аз не хвърлих повече.

— Слушай, братко — наподобих Йожо баща ни, — твоята грижа е шейната и Габа. Едва на второ място слагам приличното ти поведение. Не защото ще ти бъде много лесно, див си доста. Но защото Яна е най-милото момиче на света и с нея никак не е трудно да се отнасяш възпитано и внимателно.

Виж го ти! Намерил се кой да ме учи! Значи аз съм див, а?! А той не е! Според мене тъкмо той е истински луд. Ха-ха-ха!

Какво пък, добре. Щом шейната, нека е шейната. Звънчета има. Ако женихът си поръча, ще я накича и с панделки.

Само че не зная какво ще стане с Бой, след като днес горският рог, а донякъде и ние, разсърдихме татко. Ядосан ли е той, дори не слуша какво искаме, а направо забранява. Главно на мене. На Йожо вече по-рядко.

Наистина до утре може да му мине сто пъти.

През целия ден се тренирах в безразличие и когато автобусът спря, бях въоръжен срещу всякакви изненади с каменно индианско лице. Нищо няма да ме трогне, казвах си, дори прегръдки и целувки, като в глупав филм, на който свиркаме. Това си е Йожова работа. Мене ме интересува само доколкото съм водач на кучетата му. И точка!

Скиорите бавно слизаха, автобусът почти се изпразни, а Вук стоеше като пън, когато от вратата все пак изскочи едно момиче. То се смееше и портичката между предните му два зъба се показваше. Като видя, че Вук още не може да се окопити, момичето загреба сняг с ръцете си и го запрати в слияното му лице.

За миг изгубих каменната си маска. Но само за миг.

— Здравсти, Бабец — опомни се най-после Вук, — вече си мислех, че няма да дойдеш. Къде се беше завряла?... Добре дошла у нас!

Те стояха един срещу друг като истукани, а аз почнах да товаря в шейната черната кожена чанта и трите чифта ски. Подадох си ръка и сетне не знаеха какво да правят, защото аз наистина се трепех за всичко.

— Дюро! — извика Вук, сякаш току-що бе открил Америка. — Я се представи! Янинка, това е брат ми.

Е как човек да не го цапардоса. Като не знае какво да прави, първата му работа е да ме натопи. Но аз си отмъстих.

— Водач на кучета Трангош Юрай — застанах мирно. А когато Яна ми подаде ръка, смирено я целунах! Като в цирка.

Беше глупаво. Но и смешно! Те се разсмяха и аз се върнах на мястото си — при кучетата. Яна мигом ме последва.

Известно време тя разглеждаше впряга ми, а после протегна ръка.

— Здравей, Страж!

И това действително беше Страж! Изненадан, той й подаде лапа. Бой като маймуна — също. Изглежда Вук толкова й беше разправял за нашите кучета, че тя веднага позна Страж по черните рамки около очите му.

Не зная, но излезе чудесно.

Вървахме нагоре пеша. Мокрият сняг жвакаше под краката ни.

— Ако не караме ски, поне ще се спускаме с лодка — каза Яна. (Тя е като гущерче. Само плесне с опашка и вече се блещи от другата

ти страна.)

— Да не би да си мислиш, че ще се пързаяме тук — възрази Вук. — По-нагоре снегът е хубав. Ще видим, Бабец, колко те бива!

Ей богу и аз съм любопитен.

Кречех покрай впряга, зад мене шейната пееше, а те гълъбчетата се мъкнеха подире ѝ. Охо! Освен обикновеното си зрение, аз имам още едно и с него виждам всичко, особено гърбом. Мислех си, че ще ме измамат с детски циркове. Номерът беше следният: Вук събори Яна и напълни врата ѝ със сняг.

— Така посрещаме ние гостите! — крещеше той.

Глупости. Откакто се помня никого не сме посрещали така. Яна скочи, изтри лицето си и през цялото време се смееше, а Вук собственоръчно изчисти снега от косите ѝ. Косите на Яна са светли,

неподстригани. Като на първобитен човек. Само че хубав, не като в учебника по история. Тя не носи шапка, а такава една синкава кърпа, сгъната като панделка и вързана под косите ѝ. Нашите момичета не се решат така, но не бих казал, че е грозно. Трудно можеш да видиш очите ѝ. Вук навярно ги вижда, но аз не. Пред мене Яна не се спира ни за минутка.

Известно време отзад беше подозрително тихо, а след това Йожо завика:

— Почакай, Дюро! Спри за малко.

— Не, неее — противеше се Яна, но толкова престорено, че никой не би ѝ повярвал.

— Чантата ще нося аз — започна да командва Йожо, — а на нейно място ще седне Яна. Тя никога не се е возила на такава шейна.

— Не съм ли тежка за тях? — безпокоеше се Яна, но вече се настаняваше в шейната.

— Почакай — казах и разместих ските, за да ѝ е по-удобно.

— Не, не — повтаряше тя вече седнала, — няма да могат да ме изтеглят.

— Нищо им няма — магнах с ръка аз. Но на кучетата, които любопитно поглеждаха, казах наум: спукана ви е работата. Защото шейната така почна да въздиша, сякаш в нея бяха седнали най-малко четири Габи.

Изкачването вече не беше голямо, но щом жребците опънаха поводите, не можах да потегля, а само ровеха на място. Осемте им лапи изстрелваха назад мокри снежни снаряди, сякаш е открила стрелба батарея от ракетната артилерия. Снарядите улучваха Яна и тя щеше да се пръсне от смях. Вук опря ръце на гърба ѝ, започна да бута и шейната потегли. Ние насърчавахме впряга с викове, за да не би, не дай боже, да спре отново.

Но нашите жребци са известни с това, че наберат ли скорост, трудно може да ги спре някой. Особено щастлив беше Бой. Най-последно тичаше на свобода, лаеше от радост и увеличаваше след себе си Страж. Шейната летеше като стрела, Яна пицеше, а ние се втурнахме подире им.

Когато влетяхме в завоя, от тях нямаше и следа.

Вук се намръщи, но аз се смеех, смеех се и не можех да се спра, защото почнах да си представям как нашите ще опулят очи, когато под

прозореца им зазвъни шейната, а Бой и Страж известят с мощен лай за пристигането на нейно височество принцеса Яна от Ружомберок. Без свита и без кочияш!

Настигнах Вук, хванах едната дръжка на Янината чанта и двамата забързахме към къщи.

— Ще падне право в лапите на Габа — не можах да се въздържа аз.

После се затичахме, та чак в далака ме пробождаше.

В къщи намерихме точно обратното на онова, което си представях. Яна, само по чорапи, седеше в стаичката срещу татко и мама. Беше тъй обърквана, че още от вратата видях колко големи и сини са очите ѝ, може би затова не можах да я позная. Мама я черпеше със сладки, но Яна бог знае откога държеше в ръка една кифличка и чоплеше от нея трошица по трошица. Стори ми се, че ако отхапе повече, тозчас ще се задуши и тръпнех от страх да не го направи, защото мама я канеше много настойчиво.

Татко седеше като на тръни и казваше „така, така“ и „как са родителите?“. Беше доста странно, защото обикновено татко обича да се шегува с момичетата и затова те го обожават.

Но най-странно се държеше Габка. Беше се вмъкнала между стената и кухненския бюфет, където обикновено стои голяма дървена солница. Само отдалече, през вратата, оглеждаше Яна.

Вук влезе в стаичката направо със скиорските си обуца. Когато ни видя, Яна се зарадва. Но, да се чудиш, Вук също се стъписа. После преодоля смущението си, пристъпи към Яна, хвана я за ръката и каза с чужд глас:

— Мамо, това е Яна.

Тогава татко се усмихна:

— Вече се запознахме. Ама и вие сте знаменити кавалери! Да оставите хубавото момиче на такива лудетини като Страж и Бой.

Яна така се изчерви, че аз се уплаших да не се разплаче. Доядя ме на татко. Беше ми ясно, че обичам Яна, макар да я познавах отскоро и съвсем не се чудех на Вук. Сърдех се на татко, че разиграва тази комедия с „хубавото момиче“, сърдех се и на себе си за цирка с целуването на ръка.

— Ама беше хубаво — каза тя страшно мило. — Откъде намират такава сила? И колко е мил Бой! Непрекъснато искаше да ме ближе,

като че ли ме познава. — И тя погледна Вук.

Ясно, Бой! Вече ѝ се подмазва, мошеникът. После, разбира се, всеки ще го обича!

Татко почна да разправя, че сега Бой не е свободно куче, а каторжник. Издрънка и защо?!

Яна се ужаси, но зад гърба на татко аз ѝ пошепнах да не му вярва. Тя се зарадва.

Но все се оглеждаше за Габка. Сигурно ѝ беше неприятно, че не иска да дойде при нея.

Незабелязано се изнизах към кухнята.

— Какво стоиш като пукал? — дръпнах Габка за анцуга. — Я ела при нас!

— Брей! — разсърди се тя. — Ти ела тук!

Наведох се към нея.

— Това кой е? — прошепна Габка и облещи очи.

— Как кой, Яна! Дето пише на Вук от Ружомберок!

Майчице, ама че интересни са тези деца! Кой знае как си е представяла Яна! Може би като приятелка, с която да си играе. Някакво малко момиченце. А сега се чувства излъгана.

Или пък се е обидила, че не са я запознали с Яна. Тя е страшно обидчива, особено когато възрастните не ѝ обръщат много внимание. Веднага се надува и гледа като борсук.

И този пък не можах да я измъкна иззад бюфета.

Едва когато Вук отведе Яна в нашата стая, за да си разопакова нещата, Габка не издържа и се втурна след тях. Стаята е нейно царство. Не можеше да понесе някой друг да отведе Яна в нея.

Щом Габа отиде, отидох и аз. И добре направих. После ни беше толкова хубаво, че до вечерята не се показахме долу. Мама ни донесе пълна чиния със сладкиши, а Юла — чай. Това беше нашата закуска и никой не трябваше да слиза в кухнята, за да бели картофи или да бърше съдове. Само Яна се безпокоеше дали не е нужно да помогне с нещо долу.

— От къде на къде! — казваше ѝ Вук. — Седни удобно, Бабец. Сложи си краката на леглото, сигурно си уморена. Виждаш ли, ние нямаме пухени юргани, а само одеяла.

— Хвала богу! — казах и описах как се спи под пухения юрган в дома на горския. Измислих си един страшен сън, който ми се бил

присънил под него. Как дюмберските скали оживели и ме подгонили, мърморейки нещо под нос. Въртели страшно опулените си зъркели и тичали подир мене на крачета, тънки като конец. Естествено — аз съм се спънал, камъните — естествено — ме затрупали, а когато изпотен съм се събудил, естествено, това не били камъните, а пухеният юрган.

Вук се смееше, естествено не ми вярваше нито дума, но беше доволен. И Яна се смееше, а очите ѝ пак не се виждаха. Тогава открих, че очите ѝ се виждат само когато се страхува или гледа Вук.

Донесохме радиото от кухнята и Яна ни показва един нов танц. Младежите, казва, не се нареждат по двойки, а в редица един след друг. Не е трудно. Само подскачаш и изхвърляш краката встрани. Бързо го научихме. Отначало опита само Габка, а аз се дръпнах, но когато и Вук застана в редицата, отидох. Трябваше да се държим за кръста. Пред мене беше Габка и аз я държах за раменете — инак не можех да скачам изправен. Мене ме беше хванала Яна, а нея, Вук. Аз няма да танцувам никога, но играта ми хареса.

Татко дойде горе да погледне какво е това тропотене. Щом ни видя, той не се развика както друг път, а се улови пред Габка и подскочи няколко пъти като мечок. Беше такава гледка, че изпокапахме от смях.

Когато си тръгваше, татко забеляза сгушилия се под елхичката Бой. Изтръпнах, защото той отдавна трябваше да бъде на синджира. Но татко беше в добро настроение, завъртя глава и излезе. Очевидно в чест на Яна му бе простил остатъка от каторгата.

По радиото обявиха аржентинското танго „Прободе ме кама“. Заглавието му страшно ни хареса и ние едва дочакахме да почне. Акордеонът и китарата засвириха отривисто песента, накъсваха мелодията, сякаш наистина аржентинецът се прокрадваше в тъмното и пробощдаше някого с кама. Аз скочих, замях се из стаята в такт с музиката и правех резки движения с гърба и раменете, като че отбягвах камата на аржентинеца. Останалите ме гледаха и когато песента свърши, дълго се превивахме от смях.

После Вук изпълни солов туист. Той не умее други танци, но на туиста е бог. Отмяташе се назад почти до земята, после огъваше дългите си крака, а когато се обръщаше, изнасяше бавно като хищник единия си крак встрани.

Габка искаше да покаже фокуси с Бой. Намалихме радиото, защото макар че не виеше от приличие, музиката ужасно го измъчва. Най-смешното беше, когато след изпълнението Габка легна върху него и подпря главата си с лакът, както бе видяла да прави укротителката на тигри в едно илюстрирано списание.

Ръкопляскахме ѝ, защото тя държи на тези неща. Но после Габка се развихри и искаше да отиде в сайванта и да донесе Крампулка. Вук ми смигна, което значеше, че трябва да вляза в ролята си. Заприказвах Габка и лека-полека насочих вниманието ѝ към коледното дръвче. Но доста се поизпотих. Тя се отказа от Крампулка, чак когато ѝ пошепнах да почерпи Яна с нещо от дръвчето. Пропълзя под него и съвсем отзад улови последното шоколадче.

— Заповядай — подаде го на Яна, но още по пътя бе почнала да разгъва станиола.

— Благодаря, Габке — поклони ѝ се Яна. Отчупи си едно парченце, а останалото даде на Габа. Тя не дочака втора покана и шоколадчето бързо се стопи в устата ѝ.

Яна няма сестра, а двама единадесетгодишни братя, но за сметка на това близнаци. Казва, че седели на един чин, и ако Павол не знае, вместо него отговаря Петер. Ако пък Петер не може да реши задачата, става Павол и учителите не усещат нищо, защото никой не може да ги различи, толкова си приличали.

— Добре би било да имам такъв брат — казах, — главно за училище.

— А пък аз такава сестра — смееше се Яна, — особено по математика. — Тя погледна към Вук и се ухили.

Права е, никой не би се отказал от такъв брат или сестра, поне докато свърши училище. А каква полза имам аз например от Йожо? Съвсем малка. Вече четвърта година не живее у дома, а в Щявница. Но дори и да живееше, не може да отговаря в училище вместо мене. За всичко трябва сам да си блъскам главата.

Дойде Юла и ни повика за вечеря. Видях как оглежда прическата на Яна.

„Ха де, почни пак!“, помислих си аз. Според нея всяко момиче, чиито коси не са зализани, е шило...

— Харесва ли ти? — попита ме тя, докато слизахме по стълбите.

— На мене ли? Ужасно! А на тебе?

— Важното е, че Йожо я харесва — сви рамене тя.

Значи на нея не ѝ харесваше много. Сега Юла е сърдита. Летецът не дойде за празниците. А когато е сърдита, целият свят ѝ е крив.

— Всъщност мисля, че е страшна — исках да я нервирам аз.

— Ама разбира се — изплъзна се тя.

Излишни усилия! Докато не се появи летецът, работата няма да се оправи.

— Непременно ще дойде за Нова година — рекох, когато наближихме кухнята.

— Мислиш ли? — засия тя. Настигна Яна и почна да хвали белия ѝ пуловер. Той пък никак не ми харесваше. Не беше спортен, а един такъв, женски.

Дано летецът дойде по-скоро. Защото ако не дойде, Яна ще бъде шило и уличница. Само че аз няма да слушам приказките ѝ. Този път ще се обадя. Няма да мълча като за Лива, нито пък ще избягам.

На масата мама напомни, че Яна трябва да изпрати на родителите си телеграма, с която да съобщи за благополучното си пристигане. Тя, разбира се, не искаше. Вук стана да донесе един лист, но тогава татко, който много обича да се изхвърля, взе телефона. Набра пощата, а от Яна поиска само адреса.

— Дъщеря ви Янинка пристигна благополучно стоп сърдечни поздрави и честита Нова година пожелават Трангошови — диктуваше той на чичо Върбик.

През цялото време Яна хихикаше, но Вук се трогна дълбоко. Ето, значи, какъв чудесен човек е баща му. Не се скъпи за думите и не се колебае да изпълни телеграмата с какви ли не ненужни неща. Пък да струва колкото ще!

А чудесният татко така се трогна от самия себе си, че вече не можеше да се спре във вършенето на добри дела.

— Слушайте, деца, разбира се, по-големите — каза той след вечеря, — вървете да поседите малко при младежта в столовата.

Едва не припаднах. В столовата, и след вечеря! След вечеря на нас не ни се позволява дори да надзърнем в столовата! Можем да ходим там само през деня, като помощен персонал при големи напливи. И то рядко. При големите напливи аз обикновено бърша съдовете, а Вук тича до мазето. Да седнем на маса и през ум не би ни минало!

Скочих от столчето, за да не би татко да размисли. В столовата имаше няколко познати младежи от Подбрезова, между които и Юло Мравец. Още не бях говорил с него. Скочих, значи — и направих грешка. Габа се разрева, искаше да дойде с нас. Тя не може да проумее, че вече се числя между по-големите деца. Все си мисли, че съм ѝ равен.

— Не се разправяй с нея — прошепна ми татко, — после ще изчезнеш незабелязано. Ясно ли е?

Това беше третото добро дело на татко. Всъщност с Бой — четвъртото. А Нова година тепърва иде.

Престорих се на безразличен и седнах, за да излъжа Габа. Вук и Яна отидоха. През прозорчето видях как компанията от Подбрезова им прави място на пейката до стената. Седяха нагъсто около една маса зад дръвчето, за да не заемат масите на градските скиори и да не пречат на татковата търговия. Хората трябва да имат достатъчно място, за да могат да харчат повече. Юло Мравец и приятелите му нямат пари. Тях ги интересуват единствено ските, в хижата не си поръчват нищо, или най-много чай и малинов сок. Разбира се, татко обича повече богатите туристи, но винаги приютява бедните младежи, дава им подслон през нощта, па макар и на сламеници. И сега им беше отделил място зад дръвчето. Казал бе на Юло да си донесат една пейка от верандата, защото нямаше да се сместят на четирите столчета. Така зад дръвчето се бе образувало най-хубавото и най-веселото кътче в цялата столова.

Виждах Яна как седи на пейката, притисната до Вук, а от другата ѝ страна непрекъснато се надига Юло Мравец, за да изтърси някоя щуротия. Отначало Яна се притесняваше, поглеждаше уплашено към Вук, но след малко и тя се смееше на глас като другите. На глас, но прилично. А това никак не е лесно, разбеснее ли се такава хала като Юло Мравец „Скийоринг“!

Измина повече от половин час, докато вниманието на Габка се притъпи. Измъкнах се незабелязано и бегом в столовата!

Намърдах се в края на пейката. Младежкото кътче беше притихнало, тъкмо довършваха обсъждането на утрешния излет.

— Спасителите твърдят — казваше Юло Мравец, — че на северните склонове снегът е по-хубав. (Спасители според Юло са членовете на Планинската служба.) — Разправят, че тук било опасно.

— Придават си важност — намеси се Лайо (фамилията му не знам), — все плашат хората, за да почувстват, че и те са нещо. Лавини и „козирки“, страшни фъртуни и мъгли, това им дай на тях.

— И тежкият сняг също. Казват му „счупи-глава“.

Разсмяхме се.

— А бе снегът си е тежък. Като пранги.

Всички погледнаха към Анча, сестрата на Юло и един през друг почнаха да разправят как следобед, като правела „християнка“ под Дюмбер, едната ѝ ска отхвъркнала. Юло я намерил в гората, забодена в снега.

Стърчеше към небето и вятърът свиреше на нея серенада за куците скиори.

Глупости. Виелицата спря през нощта, а днес вън беше тихо като в стая.

Яна слушаше, а когато стана дума за „християнките“ на Анча тя се присви и се ухили на Вук. Той я потупа по гърба и аз не разбрах дали това означаваше, че Яна умее да прави „християнки“, или пък че не умее, но не бива да се страхува, защото Вук ще се погрижи за всичко. Е, второто щеше да бъде пагубна грешка. Вук може да се погрижи за не знам какво, но да прави вместо Яна „християнки“ не може. В никакъв случай.

В компанията от Подбрезова имаше още две момичета и ако се съди по думите им, те също не бяха бог знае какви скиорки. Но нали никой не се е родил научен, а пък толкова майстори все ще се справят с три процъпулничета. Анча Мравцова не влизаше в бройката. А може би и Яна. Нали не съм я виждал как кара!

— Само че тръгваме в осем, Йожо — разпореждаше се Юло Мравец, — знам една екстра долинка, на около два часа оттук.

— Коя? — заинтересува се Йожо.

— Това е изненада. Северна е.

— Защо северна? И ти ли подвиваш опашка пред спасителите?
— каза Лайо.

Кой знае какво има против Планинската служба.

— Честна дума, не ми се ще да се мъкна на другата страна на Дюмбер — мърмореше Анча.

— Кой казва на другата страна? И тук си имаме северен склон. Оная долинка е под Кози рид, ако искате да знаете. И ще бъде само

наша. Ще я отгъпчем и ще се спускаме, докато се стъмни.

— И ще се печем — каза Яна.

— Да, но на огъня — смееха се момчетата.

— Ама пък тази година зимата е една никаква. Добре поне че падна толкова сняг. Само не дай си боже да се заледи.

— Ако не погледнеш календара, ще речеш, че е дошъл март.

— Спасителите сигурно не са го погледнали — не мирясваше Лайо. — Мислят си, че е пролет и плашат с лавини.

— Ех, как ми се иска да видя лавина — изпищя едно от момичетата.

— Аз пък не искам — каза Юло Мравец.

Той е скиор, а не някакъв любопитен глупак.

— Ще стана рано — говореше Вук на Яна, — и ще намажа ските. На тебе ще ти дам тюленови ремъци, за да се изкачваш по-лесно. Съгласна ли си?

Яна се усмихваше щастливо. Радвах се, че ѝ харесва у нас. Много, много се радвах.

— Леле-мале, каква веселба ще му дръпна утре вечер — скочи неочаквано Юло Мравец, — и ще танцувам с кметицата на Ружомберок!

Щяхме да изпокапем от смях. Най-много се смееше Яна, кметицата на Ружомберок.

— А в полунощ ще си сложа ските и ще се спусна ей така, по долни гащи, пардон — обърна се той към Яна, — за да не си хабя клина!

Започнахме да си измисляме маски за първото новогодишно спускане. Всяка Нова година, щом удари дванадесет часа, ние грабваме ските, втурваме се зад хижата и политаме от хълма, облечени в най-различни дрехи. Татко запалва петстотинватовата крушка, хората ни гледат от прозорците, ние врещим и свирим на каквото ни падне и всеки се стреми да завърши спускането си колкото може по-смешно. И тук най-добър е Юло Мравец. Преминава по целия хълм на една ска, прегъва се, а накрая се плъосва като жаба, та чак да се чудиш как е могъл така да си преплете краката. Прибираме се мокри до кости и премалели от смях.

— Хайде, а сега да спите — дойде при нас татко.

— Още мааалко — захленчихме ние, но напразно.

— Опразни плаца — изкомандва той, — към кревата, ходом марш!

— Слушам! — скочи Юло Мравец.

Напуснахме столовата под строй, а гостите гледаха и ни завиждаха. Че сме толкова много, че сме весели и че това не ни струваше дори крона.

Ех, колко хубаво ще бъде утре!

Яна се изкачи по стълбите, а Вук спря долу. Останалите нахълтаха в туристическата спалня. Почаках Вук, но той продължаваше да стои, гледаше към стълбите и аз бавно си тръгнах. Вук не помръдна.

— Върви, Бабец — каза тихичко той. — Лека нощ. Преброй овцете, за да заспиш по-бързо.

— Лека нощ, Йожко... у вас е толкова хубаво — въздъхна Яна.

Стъпалата изскърцаха и Вук дойде при мене.

— Чудо момче си, Юрай — блъсна ме той във вратата.

Чак пък чудо. Само едно не ми беше ясно: дали Вук още ми е брат, или е вече на Яна.

Ама че смешна загадка!

Пълнех солничките от столовата и заравнявах червения пипер с нож, когато някой заудря с щека по прозореца на кухнята.

— Да не си се побъркала?! — надникнах аз, мислейки, че е Габа. Беше отишла с мама при прасетата. Или Юла. И тя беше вън.

Но под прозореца стоеше непознат скиор.

— Къде е баща ти? — извика той. — Бързо!

Не знам къде е баща ми. Сутринта не ме пусна на Кози рид, така че не ме е грижа за него! Другите си карат ски, а аз да се трепя цяла ваканция и то на връх Нова година.

— Момче, чуваш ли?! — повтори скиорът. — Баща си извикай!

Тогава забелязах, че очите му са страшни и че не сваля ските си. Изтичах и се сблъсках с татко на стълбите. Беше ходил на тавана за колбаси.

— Излез бързо! — извиках аз, защото почнах да се страхувам от мъжа под прозореца. И от това, което щеше да каже на татко.

Излязохме с татко на терасата.

— Господине — каза човекът и втренчи поглед в очите на татко. — Господине, лавина!

Татко не можа да каже нито дума.

— Има хора под нея! — извика мъжът.

Ръцете на татко увиснаха.

— Кой? — попита той със слаб, приглушен глас.

— Не знаем. Казват, били туристи от хижата.

— А синът ми? — най-послед татко събра смелост и попита.

Защо пита?! Защо? Нали ясно чу, че са туристи! Вук не е турист, а син! Яна също не е турист, тя е наша. Значи не е нито Вук, нито Яна! Защо пита?

— Нищо не знаем, господине! — Мъжът гледеше старите половинки на татко. — Паднала е и трябва да се помага! Хора са затрупани!

Обърнах се и побягнах за обувката на татко.

— Бързайте! Всички, които сте тук! Къде има лопати?

Изнесох от сайванта четири лопати. Повече нямахме. Мъжът поиска ремък, свърза лопатите и ги преметна през рамо. Видях как ръцете на татко треперят, докато нанизваше връзките на обувката си.

— Трябва да се телефонира! — сети се мъжът, погледна татко и после смъкна ските и лопатите. — Къде е телефонът?

— В стаичката зад кухнята.

— Кажи на ония в столовата — отпрати ме татко с привидно спокоен глас. — А на майка си върви да кажеш, че ще се върнем веднага.

В столовата седяха четирима скиори. Те наскачаха, грабнаха ските си и тръгнаха с нас.

Вървахме бързо, начело с татко. Беше най-възрастен от всички ни, дишаше тежко, пот заливаше лицето му, но той не я бършеше, вървеше, вървеше и не спираше, като страшна машина. Повече не попита за нищо. От джобовете му стърчаха запечатани бутилки коняк, за които се бях върнал.

Четиримата от време на време питаха нещо непознатия.

— Кога падна? — Или: — Може и да не е затрупала никого. Колко пъти падат и нищо не се случва.

— Преди около половин час — отговори скиорът. А на другия въпрос: — Дано излезете прави. Само че аз видях всичко от срещуположния склон.

Пред нас изплува южният склон на Дюмбер. Беше гладък, недокоснат. На такова разстояние следите от ски не се забелязват, но лавината — лавината оставя огромна следа! Вече на два пъти съм я виждал точно тук.

— Няма нищо — каза с надежда татко, след като огледа лавиноопасния склон.

— Може да сте се излъгали — обади се един от четиримата.

Непознатият не отговори.

А аз отново започнах да се страхувам. Ръцете и краката ми натезаха, защото предчувствах какво ще каже мъжът и ми се искаше да се върна, да избягам, за да съм далече, когато го каже и да не чуя нищо.

— Под Кози рид е, господине. След малко ще видите.

Татко спря. Сложи ръце на гърдите си и когато дотичах при него, видях как мокрото му лице побледнява. Подпря се с длан на рамото ми.

Не е вярно, виках в себе си аз, не е вярно! Не е възможно! Но знаех, че е вярно, че е възможно, плачех без глас и се молах дано да не е вярно, дано не се е случило нищо лошо, да не се е случило нищо лошо поне на нас, на нашия Йожо, на нашата Яна. И на никой друг. Но

главно на нашите. Никому! Молех се изплашен, че не желая зло на другите. На никой, на никой да не се е случило нищо лошо и на нашите също...

Татко вече не можеше и отпред тичах аз. Пътят извиваше надясно. Отново ми се прииска да се обърна и да избягам. Но щом погледнах татко, затичах с нови сили напред.

Пред очите ми се откри картината на нещастieto.

Следата от лавината тъмнееше по цялата ширина на Кози рид! Под скалистия гребен, почти на една трета от склона, снегът беше бял, недокоснат. Но след това! Сякаш някой с огромен нож бе пресякъл успоредно на гребена снежните плоскости и заповядал: оттук! Отначало пластовете се размърдали бавно, по цялата ширина на склона, но щом стигнали мястото, където той преминава в долинка, снегът по краищата им се блъснал в страните на долинката, започнал да се пресипва към средата, да стеснява лавината и да я прави по-висока. Когато връхлетяла на пояса от клек, лавината била вече тежка и се носела с голяма скорост, трошала неподатливото дърво, изтръгвала камъни и отнасяла всичко със себе си, като страшна река. Вече нищо не можело да я спре, само Дюмбер. Посипала долинката под Кози рид и излетяла по насрещния склон. Със страхотната си маса от сняг, камъни и клек тя преградила главната долина.

— Този тътен — хвана се за главата непознатият, — не мога да забравя този ужасен тътнеж! И после призрачната тишина!... Господине — искаше да каже той нещо на татко. — Господине...

Но татко вече не спираше и не го слушаше, не спирах нито аз, нито някой от групата.

На лавината работеха хора. Тичах и отчаяно се оглеждах за Вук, но не можех да го открия. Видях Лайо и Анча Мравцова, Лива и всички Смържови, само Вук, нашия Вук го нямаше!

Встрани от лавината, проснат на снега лежеше висок младеж. За бога! Дойдоха от Планинската служба и почнаха да го настаняват на шейната. Познах овчия пуловер. Юло Мравец! Когато го караха покрай нас, той извърна изподрасканото си лице и закри очите си с лакът. Гърдите му, препасани с ремъци, се повдигаха тежко.

— Юло! — затрепери гласът на татко. — Юло, а моят...

Задният от Планинската служба понечи да спре, а поводитите, с които придържаше шейната се обтегнаха, но предният теглеше и Юло

ни отмина, закрил с ръка извърнатото си лице.

Намериха всички, само Вук го нямаше. Наши и чужди прокопаваха лавината, с лопати, с кирки и с голи ръце дълбаеха в нея разузнавателни тунели.

— Кой е отдолу? Кой?

Татко се спря при първия мъж.

— Хора мили — сграбчи го той за ръкава, — хора, къде е синът ми?

— Не стойте, момчета — викна задъхано мъжът, — човек има под снега!

— Но синът ми... — повтаряше татко и безпомощно оглеждаше лавината от единия до другия край.

Непознатият мъж се изправи и се взря по-внимателно в татко.

— Синът ли? — каза той. — Не. Казват, че е затрупано момиче.

Тогава забелязах Вук в един дълбок, в най-дълбокия тунел. Беше коленичил и с голи ръце пробиваше път към средата на лавината.

— Йожо! — изкрещях аз, втурнах се към татко и после отново назад. — Татко, Йожко!

Той не ни забеляза, едва при повторното повикване вдигна мократа си глава, погледна с невиждащи очи и пресипнало заповтаря:

— Тука беше. Знам. Тука беше. Видях я. Само бързо, по-бързо! Тя е тук.

И ровеше, ровеше с разранените си ръце, а тунелът се стесняваше, засипваше се от двете страни, защото на тази дълбочина вече трябваше лопата и силен, отпочинал мъж. Вук беше напълно изтощен.

— Излез навън — молех го аз, — пусни ме долу. Ела, Йожко!

— Не мога — хриптеше той и не спираше дори за миг да рови, — не мога. Знам къде е. Трябва да се бърза.

Единият от четиримата скочи в тунела на Вук с лопата.

— Пусни ме — хвана той Йожо за раменете, — с тези голи ръце нищо не можеш да направиш. Снегът трябва да се изхвърля!

Но Вук не го пусна. Беше като оглушал.

— Излизай! — кресна му мъжът и го дръпна назад. — Че ще те загрея с лопатата.

Той успя да се промъкне пред Вук и когато изхвърли първата лопата, погледна към него. Вук седеше, отпуснал глава на коленете си.

— Отдъхни си — каза му мъжът. — Ако е тук, ще стигна по-бързо до нея, отколкото ти с тези голи ръце. Като се изморя, ще ме смениш. Хайде, горе главата! Почивай!

Вук послушно вдигна глава и бавно се изправи. Чак тогава забеляза татко.

— Татко — брадичката му се разтрепери, — татко... Янинка!

После изведнъж почна да вика:

— Търсете! Копайте! Какво стоите?

Тичаше и търсеше място къде да започне нов тунел. Татко изтръгна лопатата ми и я подаде на Вук, за да не копае отново с голите си, натъртени ръце.

— Аз вярвам, сине — каза привидно спокойно той, но гласът му го издаде, — вярвам, убеден съм, че ще я намерим и всичко ще бъде наред.

Вук стоеше, поглъщаше всяка негова дума и полека-лека идваше на себе си.

— Знам — твърдо говореше татко, — чувствам, че ще я намерим навреме. Погледни само колко сме!

Вук повдигна очи и се огледа наоколо, сякаш току-що се беше пробудил от сън. Отначало забеляза хората, които работеха, и това го успокои. Бяха около тридесет. Но след като измери с поглед лавината — обширна и висока най-малко десет метра, той изглежда разбра, че и два пъти повече хора не могат да я претърсят цялата. Скочи, хвърли настрани ръкавиците ми, които почти бе нахлузил на изранените си ръце, и бясно почна да копае на ново място.

Не знае! Не знае, горкият, и той не знае къде е. Та нали ако знаеше, щеше да се върне в своя тунел и нямаше да копае все така мълчаливо и упорито на съвсем друго място.

Работехме всички, кой с лопата, кой с ръце. От самото начало един от Планинската служба се опитваше да сложи ред в работата по спасяването и накрая успя. Вече никой не притичваше насам-натам, всеки работеше на мястото си, а по средата, където лавината беше най-висока, четирима души забиваха в снега дълги железни прътове. Всеки от тях имаше определена ивица, за да се търси наред. Забиваше пръта, завърташе го, измъкваше го и оглеждаше куката дали не се е закачило по нея парче плат от клин или яке. Черните, дванадесетметрови остриета заплашително излитаха срещу облачното небе и аз престанах

да вярвам, че ще намерим Яна, защото изтече час и половина, а от нея нямаше и следа. Ни щека, ни шал, ни ръкавица. Започнах да се съмнявам дали изобщо някога е била тук. И да е била, сигурно се крие някъде, но някъде на съвсем друго място, а не тук, под този сняг, под тази камара, която изглеждаше така огромна, когато погледнах към хората, пръснати като мравки и така смешно малка, когато погледнех към Дюмбер. Не, Яна не може да е там, долу! Къде ти Яна, палавото гущерче! Не може да не е плеснало с опашница и да не е скочило встрани от тази гнусотия, някъде нагоре по склона, в калния гъсталак. Сигурно е там, но си е изкълчила глезена и не може да дойде и да ни каже: „Какво правите? Какво правите?“.

— Не стой! — кресна Вук, — че ще те...!

Хвърлих се на колене и забих ръце в снега, защото се изплаших от Вук, толкова страшен беше. Лицето му сякаш изведнъж бе станало

кожа и кости. А очите му пламтяха от ярост.

Не е там! Защото и да беше, вече беше късно. Знам, че в лавина човек може да издържи няколко часа, защото е рохкава и пропуска малко въздух, но аз не вярвам. Виждам съм скиор, когото изровиха след два часа, сърцето му биеше и въпреки това не успя да го съживи дори лекарят.

Мъжът от Планинската служба дойде при татко.

— Трябва някой да телефонира още веднъж! — неспокойно оглеждаше той склона на Дюмбер. — Вече трябваше да се появят с уреда.

— Не аз — клатеше глава татко, — аз... ще остана с децата. Изпратете друг. По-бърз.

Командирът извика Лайо.

— Не — каза татко. — Възрастен. Жена ми няма да е в състояние...

Тръгна пак онзи скиор, който дойде да ни съобщи. Скочи на ските и изчезна.

— А ти — погледна ме татко, — да беше отишъл... при майка си. Но аз не се помръдвах от Вук.

Татко въздъхна. И той не вярваше вече.

Поне да бяха дошли с уреда... Не съм го виждал, но знам, че като се обиколи с него лавината, той показва къде да се търси затрупаният човек. Мисля, че работи на принципа на магнита. Нали всеки скиор има метални части по ските си! Или пък с радар. Няма значение, само да е тук. Да ни покаже къде да търсим Яна, живата Яна, с големите сини очи. Сега непременно се виждат, винаги се виждат, когато се бои или гледа Вук. Сега Яна се бои, тръпне, дали навреме ще стигнем до нея, а ние копаем, но в грешна посока, тя може би ни чува и плаче, че не можем да я намерим.

Времето летеше дяволски бързо и аз видях, че хората вече не работят така усърдно. Повъртаха се, приказваха, замислено поклащаха глави.

Командирът забеляза това.

— Копайте! — развика се той, обикаляше хората и ги насърчаваше.

— Лесно е да се заповядва! — замърмори един. — Ама който заповядва, трябва да се грижи и за манджата. Вече приближава обяд! —

гадно се ухили той и зачака и другите да се засмеят.

Командирът пристъпи към него и изтръгна лопатата от ръцете му.

— Можете да си вървите! — каза, почервенял, от злоба.

— Ще си вървя! — обърна се мъжът и си тръгна. — И без това вече е безсмислено. Хора, не бъдете глупави! След два часа!!

Той взе ските си и се запъти към Партизанската хижа.

Момичето, което ужасено го слушаше наблизко, избухна в плач. Другите около него отново почнаха да копаят яростно и решително към средата на лавината.

Защо към средата?! Нали може да е в самия край! Но може и да е в средата. И защо всички се струпват в голямата долина? Може да е тъкмо в страничната. Може, може, може! Може в средата, може на края, може долу, може по-горе! Всичко е възможно, но нищо не е сигурно. Сигурно е само, че Яна я няма, няма го и радара, който да я открие.

Вече не можех да си мисля, че седи някъде встрани с изкълчен глезен. Вече си мислех за другата, страшна възможност.

Но ако изобщо не можех да разбера някого, то беше Лива. Не защото не дойде при нас. Не можех да я разбера, когато тя също престана да работи, сложи ските си и почна да се спуска по склона на Дюмбер. Точно насреща ни. Спускаше се, после пак се изкачваше право нагоре, като издълбаваше със ските си правилно оформено клонче, надолу отново описваше красива вълнообразна линия и всеки път завършваше слалома си с рязка „християнка“, точно там, където лавината се опираше о недокоснатия склон на Дюмбер.

„Лива!“ исках да извикам, „Лива, какво правиш!“

Но тя не ме забелязваше. Без отдих се изкачваше и се спускаше, винаги по нова следа — на един метър от предишната, докато изрисува почти целия склон с еднакви „клончета“ и еднакви вълнообразни линии. Сякаш нямаше нищо по-важно на света от равните бразди между нейните „клончета“ и вълнообразни линии.

Спри, Лива!

Не спираше. Продължаваше да се спуска и изкачва като навита играчка. Какво ѝ е станало?!

Вече не се решавах да погледна към склона. Дяволски се страхувах, че когато завърши шарките, тя ще извади хармоничката от

джоба си, отначало ще духне в нея лекичко, а после ще засвири над цялата долина, над цялата лавина „Ах, навърша ли шестнадесет години“ и аз ще трябва да отида при нея и да я ударя с все сила, за да престане.

Повече не повдигнах глава, а гледах само в снега пред себе си. Какъв е страшен, тежък и мокър, не бял, а съвсем сив под тъжното небе. И скалите, през лятото сиви, сега са напълно черни. И клонките на клека са черни, жълтеят само там, където са пречупени и миришат на смола, сякаш нищо не се е случило.

Хайде, Лива! Защо не свириш? Докога ще чакам?

Татко вече не владееше нервите си. Стои над Вук, приведен в тунела, и плаче. Без сълзи, но зная, че плаче.

Вук не плаче. Вук изхвърля снега, копае като машина. И слабее, чезне, стопява се в трептящата влажна мъгла.

— Стига! Повече не мога! Вече не издържам. Нещо трябва да стане!

— Идат! — викнаха изведнъж няколко души, а след тях и всички останали. — Идат!!

Повдигнах глава и видях четирима мъже с раници, които с лудешки шус пресичаха склона на Дюмбер. И Ливините „клончета“ и вълнообразни линии! Цялата ѝ художествена украса!

Командирът нареди всички да напуснат лавината. Вук се заинати и не искаше да помръдне от тунела. Но когато разбра, че трябва да се махнем, за да не смущаваме работата на уреда, той сам отиде встрани.

Бързо се върнах и отнесох лопатата му.

Стояхме мълчаливо и чакахме командирът да извика „Момчета, при мен! Тука!“, а ние да се хвърлим към него и да търсим този път сигурно, точно. Но заповедта не идваше. Вече измина страшно много време, може би половин час. (Не, повече не! Не може да е повече! Не трябва!), а тихата групичка мъже продължаваше бавно и съсредоточено да се движи по лавината. На три пъти те спираха, връщаха се и още веднъж преминаваха подозрителното място, но после отново тръгваха по-нататък и не ни викаха.

Докато бяхме на лавината, аз се боях да не би с тежестта си да притискам Яна. Да не би заради нас да диша още по-трудно. Та нали и без нас, тридесетте, снегът е доста тежък. Но когато всички се отдръпнахме, съжалих Яна за ужасната самота, в която остава, и за

страха, който усеща, щом не чува кирките и лопатите, ни каквото и да било движение. Защото, казват, снегът пропускал звуците. А докато чува нещо, човек се надява. Но когато не чува нищо, дори и най-слабия звук, какво може да си помисли? Нищо друго, освен че всички са го изоставили и са си отишли.

Бързо, хора! Бързо ни викайте!

Я колко сме! Толкова мъже няма ще оставим едно момиче! Нима ще го оставим да загине, там долу!

И другите се тревожеха. Наистина те стояха на своите места, но от време на време свиваха като фуния ръце на устата си и викаха:

— Какво става?

— Няма ли нещо?

— Да не е повреден апаратът?

— Абе да търсим без него!

— И с него, и без него!

— Ние от единия край, а вие от другия!

Командирът вдигна ръка и всички утихнаха.

Групичката стоеше на едно място, после се върна, отново премина обратно и още веднъж напреко.

— Осем! — извика командирът.

Затичаха много повече хора, но той отдели само осем души. Вук също беше между тях, въпреки че лесно би се намерил някой по-силен, по-отпочинал мъж. Планинската служба бързо означаи точките, от които трябваше да почне копаенето, посоката и наклона на тунелите. Всички те звездобразно се насочваха към едно място. Беше там, където страничната долинка се съединяваше с главната. И не по средата, а доста вдясно, само на няколко метра от склона.

В нас проблесна нова надежда. Означеното място беше на дясното крило на лавината, дълбочината там не може да е голяма! Нито тежестта да е толкова страшна.

— Смяна на всеки пет минути! — викаше командирът. — Почвайте!

Смениха се всички, но Вук остана. Хората го гледаха със съжаление как работи без почивка и не само че не изостава, ами си пробива път към средата малко по-бързо от останалите.

Дотича скиорът, който за втори път бе ходил у нас да телефонира. Съгледа татко и запъхтян му каза:

— Господин Трангош, би трябвало... трябва някой от вас да се върне в къщи. Все пак — две уплашени жени с малко дете...

Татко нареди на мене.

Не исках да отида! Няма! Няма да отида сега, когато всеки миг мога да видя Яна, да ѝ помогна, да изтичам до някъде, да я нося, да се радвам заедно с Вук!

Няма да отида! Защо винаги аз?! За някакви си петдесет минути в къщи няма да се случи нищо и аз няма да се помръдна от Яна, докато не я видя жива.

— Изчезвай! — пристъпи татко толкова заплашително към мене, че аз се отдръпнах.

— Ще почакам още малко — посочих с ръка там, където копаеха, — само малко! Поне ще мога да кажа на мама...

— Какво? Какво да кажеш? — гледаше измъчено татко; очите му се бяха присвили помежду увисналите клепачи и хлътнали в дълбоки бръчки. — Какво има да се казва? — повтаряше той. — Какво може да направим? Тръгвай. Майка ти има нужда от тебе.

Прикрепих ските си.

— Нали си мъж — каза още той. — Наглеждай я. Тук вече не можеш да помогнеш...

Страшно, страшно ме уплашиха татковите думи.

— Ние тук сме достатъчно — добави той. — Скоро и ние ще си дойдем. Всички... Пригответи каквото трябва. Нали си мъж...

Отблъснах се и полетях надолу по мократа следа.

Мъж си! Мъж ли съм? Тогава защо ушите ми бучат от умора? Защо тичам по равното без почивка, щом не искам да си отида в къщи, а сега и обратно не искам да се върна? Защо ми се струва, че долината бучи с див тътен, щом знам, че е тиха, ужасно тиха? Защо ми се струва, че плача откакто останах сам?

Мъж съм!

Но как да наглеждам мама?

И най-важното: какво трябва да приготвя? Какво е това, дето трябва да го приготвя?!

Как така да не знам, нали съм мъж!

Смъкнах ските и бавно влязох в кухнята.

Беше празна. Само будилникът надвикваше тишината с тенекиеното си тиктакане.

Будилникът. А стрелките му сочеха два и половина.

До вечерта не откриха Яна.

Около девет часа доведоха насила Вук.

Оттогава стоеше в стаичката, гледаше в тъмнината и не проронваше дума. Беше облечен с мокрото яке, само обувката си събу още вечерта, когато видя, че Габка развързва връзките им. Татко му сложи един стол до прозореца, а Юла донесе чай.

— Йожко, пийни си малко — молеше го тя, — поне глътка, Йожко.

Юла посъветва татко да му налят в чая ром. Така, казва, щяла да поотслабне мъката, заседнала в душата му.

— Да може да поплаче — наля тя още една чашка ром в чая, — да може да пророни поне няколко сълзи, сърцето му ще се очисти от най-черната скръб.

И отново, за кой ли път, уговаряше Вук с чаша в ръка. Най-последой се обърна, погледна Юлка и на една глътка изпи целия чай. За първи път от сутринта слагаше нещо в устата си.

Отидох да попитам Юлка какво ще стане, ако мъката, заседнала във Вук, не се очисти.

— Сърцето му може да окамене — каза, — но той е млад, още е момче, ще му олекне като се изплаче.

— Няма да се изплаче — уплаших се аз, защото си спомних колко тъжен беше Вук, когато Яна не дойде през лятото, но дори тогава не плака, а отиде самичък в гората.

— Не се страхувай — каза замислено Юла, — плачът е дар, даден единствено на човека. Но само истинският човек може да плаче.

— Какво, плачът е дар?!

— Да — кимна тя, — голям дар. Помага на човека да преживее всичко. И да продължава да е жив дори след такива нещастия.

Никога не съм чувал Юла да говори така неясно. Исках да науча нещо повече, но тя не каза друго, а аз не знаех как да я разпитвам по-нататък. Само едно нещо ми дойде наум, докато гледах спокойното лице.

— Не ти ли е мъчно за Яна?! — извиках.

— Тихо, Дюрко — кимна тя към стаичката. — Страшно ми е мъчно за Яна. Но много повече за Вук. А най-много — за майка й и за баща й.

Представих си как утре ще дойдат родителите на Яна. Вече им изпратихме телеграма. Утре ще дойдат!...

— Това ще бъде най-страшното — прошепна Юла и аз нищо, нищо, нищичко не можех да кажа.

В кухнята пак дойде пияният турист. Не знам как се казва, но го познавам, често ходи на Дюмбер.

Хората седяха в столовата и чакаха Нова година. Мисля, че никой не спеше. От нас само Габка. Юла я сложи в своя креват. И от гостите едва ли някой спеше. За вечеря Юла сготви зеле с наденици, а после само поднасяше студеното ядене на всеки, който беше гладен. Татко не наливаше ни вино, ни други напитки в малките маши. Остави всички шишета на масичката до телевизора, на телевизора постави голям поднос с чаши, така че всеки да си взима каквото му трябва и сам да си записва сметката. Сега никой няма да вземе да ни излъже! И да ни излъже — махна с ръка татко — нека му тежи на съвестта. Хората седяха, попейваха си, но никой не пееше и не пускаше музика.

А онзи мъж, един от четиримата, които тръгнаха за лавината заедно с нас, час по час влизаше в кухнята и всеки път все по-пиян минаваше в стаичката, а след това помежду ни отиваше до кревата, където лежеше мама, както си беше облечена от сутринта, без да си свали дори престилката.

— Чуйте ме, майко — прилякваше той до кревата, — не плачете. Чувате ли ме?

Не плачете, казваше, а по страните му се стичаха сълзи.

— Не бива да се измъчвате заради това писмо.

Вече знаеше с какво не може да се примири мама — задето сама писа на Янините родители, че кани Яна, задето е трябвало да внимава за нея, а не е внимавала. Бедната ни мама си е вгълпила, че тя е виновна за всичко, че ако не беше тя, Яна щеше да живее. Когато в два и половина се върнах, мама припадна, а аз и Юла трябваше да я свестяваме с оцетни компреси. Оттогава лежи изтощена от плач и не иска да доживее утрешния ден, за да не поглежда в очите родителите на Яна.

— Тъй й било писано, майко! Вие сте само оръдие на съдбата — хвана я за ръка гостът. — Чувате ли ме? — наведе се съвсем близо до лицето й, — трябвало е да напишете писмото! И да не сте го написали,

съдбата щеше да я настигне другаде. Никой не може да промени това, което е написано в книгата на съдбата! Никой на тоя свят!

Погали мама по лицето и бавно се изправи на крака. Помогнах му. Беше доста пиян, но аз знаех, че това, което казва, помага малко на мама, то помагаше и на нас, останалите, и може би действително всичко беше така, както казваше той.

Разбира се, мама не може да е виновна за смъртта на Яна. Нито Вук! Той просто я обичаше, а това не е никакво престъпление! Не е престъпление и това, че искаше да ѝ покаже къде живее, че искаше да ѝ покаже горите, сред които е израсъл и сред които искаше да живее с Яна, като стане лесничей. Познавам Вук и съм убеден, че всичко, което прави, го прави истински, и че истински много обичаше Яна.

Като стана, гостът се обърна към нас. Вдигна ръка и тържествено каза:

— Природата е силна. Тя дава живота, тя го взема. Днес е взела от вас. Покорете ѝ се! Имала е право. Никой друг няма право да взема живота, но природата — винаги! И би трябвало малко да поспите. Поне вие, момчета.

Погледнах го ужасен. Да поспим? Вук?!

— Знам аз — поклащаше той тежката си глава, — знам. Всичко знам.

Хвана се за вратата и излезе в кухнята.

В стаята пак настъпи тишина. И аз отново почнах да мисля за Яна. Дори да не исках, не можех, бях безпомощен, всички мои мисли се устремяваха в студената нощ — там под лавината.

Не можех да не мисля за Яна, когато слагах цепеници в печката, за да бъде топло до сутринта. Не можех да не мисля за нея, когато Юла ми даваше чай. Не можех да не мисля за нея, когато с ужас си представих, че ще легнем да спим под топлите одеяла...

Насилих се да мисля за Юло Мравец. Планинската служба го откара с шейна до селото, а оттам — с линейка в болницата. Натрошен е, но все пак живее! Юла ми разправяше, че когато го карали покрай нас, мама изтичала при него, а той почнал да вика, че не е виновен за нищо. От вълнение му станало толкова зле, че по устните му избила кръв. Юла искала да му налее в устата ром, за да не усеща така силно болката, но той стиснал зъби и извърнал глава. Зная, Юло мрази

алкохола. Изпотените спасители пийнали и бързо, но внимателно, продължили пътя си.

Кой знае какво му е на него, горкия. Освен от болките, навярно и той се измъчва като мама. Че е измислил Козия рид. Но кой можеше да предположи? Кой можеше да знае какво ги чака там?! Нали никой, нито татко, нито Смържови не си спомнят да е падала някога лавина под Кози рид. По склона на Дюмбер падаха често, от Ганел също. Лани там една огромна лавина изпочупи гората и до сега си личи откъде е минала. Но под Кози рид лавини никога не е имало.

И все пак, все пак, по-добре да бяха отишли другаде. По-добре Юло никога да не бе се досещал за Кози рид.

Как изобщо се е сетил за него? Та нали е само едно такова мъничко странично баирче, а не някакъв голям хребет, като Ганел или Баран. И е по-стръмно, и е голо, изложено на вятъра, да се чудиш как се е задържал по него толкова сняг.

Неколцина от подбрезовската група си заминаха вечерта, защото Анча плачеше и искаше да отиде при брат си. Упрекваше се, че не си е заминала веднага с него, но нали тогава всички вярваха, че колкото повече души работим, толкова по-бързо ще спасим Яна. Самият Юло ѝ заповяда да остане. Анча го послуша и замина едва вечерта с двете момичета и едно момче.

Другите момчета останаха и тъжно седяха на сламениците в общата спалня. В столовата тяхното кътче зад дръвчето остана празно. Как можеха да седнат там, когато Юло не беше сред тях, а Яна не беше вече между живите!

Сетих се как танцувахме в нашата стая. Сkochих от столчето. Повече не можех да издържам при Вук и мама, не можех да издържам и при татко, който седеше и цели часове нямаше какво да каже. Поне да дойдеше пияният гост!

Седнах. Но след миг отново станах, хвърлих една цепеница в печката и отидох при момчетата в общата спалня.

Те седяха подпрени на стената и разправяха как се случило всичко.

От миналата година, когато в мъглата изгубиха един свой приятел (но го намериха), те ходеха в планината като предварително избираха помежду си някой, обикновено Юло Мравец, който водеше групата и всички трябваше да го слушат. Той решаваше кога и къде ще

се ходи, в какъв ред ще се изкачват, за да не изостават по-слабите. Избираше пистите според възможностите на скиорите, определяше къде ще се съберат всички и на тренировъчните поляни прикрепваше по-слабите към по-добрите, за да ги учат. Ако Юло случайно го нямаше, командир ставаше някой друг, но никога Лайо. В хижата на него обикновено му правеха „мечка“, а отгоре на това, той пуцаше по някоя и друга корона в общата каса. С „мечка“ се наказваше бунта, а с корона — ропота. Не се плащаше само когато роптаеше мнозинството. Тогава командирът свикваше старшините на съвет и понякога отменяше заповедта. По пътя към Кози рид се оказало, че Яна има нужда от треньор. Вук помолил Юло лично да се заеме с нейното обучение и то веднага, още при изкачването, за да не губят излишно време. И той знаеше, че Юло Мравец е много добър скиор.

— По по-леко, Юло, не я преуморявай — бил казал Вук.

— Остави това на мене — смеел се Юло и веднага почнал да запознава Яна със своята обикновена, но сурова школа. Учил я как да бяга със ски, как да диша правилно и как да се изкачва. И тъй като Вук му се бъркал, той го назначил за почетен командир и го изпратил напред с останалите.

— Смеехме се — спомняха си момчетата, — и за да бъде пътят ни още по-весел, започнахме да питаме Йожо за всичко. Той не знаеше задълженията на командира, но отговаряше остроумно.

— И на глупости — припомняше си Лайо. — Когато хорово го попитахме с кой крак да тръгнем — с левия или с десния — той заповяда: със задния. А когато Анча Мравцова поиска да узнае дали може да се върви с шапки, той каза: не! Бойните шлемове да се сложат по моя заповед!

— Така лека-полека изкачихме две трети от Кози рид и мислехме, че е достатъчно. После...

После никой не искаше да разправя. Никой не можеше да се сети в чия глава се родила мисълта да пресекат напреко склона, да се раздалечат на еднакво разстояние един от друг и спускайки се всички заедно, да започнат да отъпкват ската.

Първите четирима преминали безпрепятствено по една и съща следа. После излезли от нея, отишли в другия край на пистата и се приготвили за спускането. Тогава в долината се появил Юло Мравец и Яна, съзрял веригата горе, затичал се и почнал да вика нещо.

Лайо твърди, че викал „говеда!“, а лицето му било ужасено и злобно.

Ернест пък чул „гледай!“ и видял засмяно лице.

Не знам, но повече вярвам на Лайо.

Защото Ернест напуснал групичката пети, чул Юло и все пак тръгнал по водоравната следа след четиримата. Не изминал и десет метра, когато усетил, че снегът под краката му се движи.

— Хвърлих се по очи срещу склона, притиснах се в него с цялото си тяло, вкопчих се в него с ръце и крака, и после не помня нищо — почти изкрещя той, бледите му, опулени очи пробягваха по лицата ни, скочи, почна да рови в раницата си и после с треперещи ръце запали цигара.

— По-нататък не помня нищо, нищо! — продължи тихо той. — Бях пети... Пред мене четирима... и Юло крещеше...

— Стига, Ернест — погледна ме Лайо, — това не води до никъде.

Значи Юло викал... Да, и звукът причинява лавините. Помня, веднъж тук снимаха някакъв филм и тогава си направиха с динамит колкото искат лавини. Но с динамит! Не с човешки глас!

— Да знаехте — говореше Ернест, вече сам за себе си, — да знаехте какво е да нямаш нищо под краката си, само празнота и да чувстваш, че не можеш да се задържиш, че снегът не може да те задържи, разкъсва се и бавно...

— Стига!

Ернест не се задържал. Отначало по корем, после със страхотни премятания застигнал края на лавината. Лавината минала през клека, а той се уловил. Нищо не му станало, само се понатъртил и разрязал дясната си длан на някакъв остър отломък. Докато копал на лавината, дори не забелязал раната. И през нощта все още беше превързан само с окървавена носна кърпичка.

— Сядай, Ерно — каза му едно от момчетата. — Няма смисъл.

Искаше ми се да изкрещя: „Няма смисъл, няма смисъл! Сами сте причинили лавината, отрязали сте я. Не с някакъв огромен нож, а със собствените си ски. Вие, вие, вие сте виновни за всичко! Чудесно знаете, че така не трябва да се върви, дори човек да е сам, а камо ли когато под него има хора!“.

Повече не можех да стоя при тях. Предпочитах да бъда при мама и татко, защото по-добре беше да не се говори нищо. И при Вук исках да бъда. Станах и понечих да си тръгна.

Наистина, Вук!

— А къде беше брат ми? — попитах.

— Там горе. С нас.

Седнах отново. Кръвта застина в жилите ми и не можех да направя крачка.

Ернест допуши цигарата си. Лежеше по корем на сламеника, обгърнал главата си с присвитата в лакътя ранена ръка. Видях възелчето на носната му кърпа, напоено с кръв. Възелче на бяла кърпа със синьо по края — и ние имаме такава. И голямата подутина между редките, несресани коси на Ернест.

Исках да го докосна и да му кажа, че този разговор наистина е ненужен. Исках да кажа, също като онзи гост, че никой не може да промени съдбата и че лавината е била съдба на Яна.

Но колкото и да исках, не можех, не бях способен. Пред очите ми постоянно беше онзи техен разрез под Кози рид, началото на нещастиято.

Защото ако им кажех, трябваше да кажа и на Вук, щом е бил горе с тях. А това е невъзможно. Невъзможно! Не би го понесъл никой. Нито той, нито аз.

После Лайо разправяше как спасили Юло Мравец. Докато викал, той се отдалечил от Яна. Лавината го подхванала с края си, затрупала го и вероятно почупила ребрата му. Но по щастлива случайност самите те го намерили след петнадесет минути. Преди още скиорите от насрещния склон да вдигнат тревога в Партизанската хижа, където е Планинската служба.

Търсили дълго онова, което открил детекторът. Цели два часа. И намерили — ските на Яна. И двете.

Било решено.

Вече никой не си мислел, че Яна е някъде другаде, изгубена и ранена, но другаде.

Копали звездообразно на още две места. Тъмнината била гъста и черна. Изтощените хора едва се виждали помежду си. След десет часа напразно търсене, мъжът от Планинската служба събрал капналите хора и казал:

— Продължаваме работа утре от осем сутринта. Моля всички да си идат по хижите. Към горната ще ви вода аз, към долната господин Трангош.

Като видял, че някои държат в ръцете си лопати, добавил:

— Инструментите ще оставим тук. Съберете ги на куп.

Хората стояли тъжно и не бързали, макар че малко от тях били хапвали нещо от сутринта. Тогава, изглежда, командирът се сетил за онзи, който си бе отишъл шумно, и казал:

— Планинската спасителна служба ви благодари.

Спомних си за Смържови и за „клончетата“ и вълнообразните линии, които Лива рисуваше по снега.

Лайо обърна часовника си към светлината и каза:

— След малко ще бъде полунощ.

Стана, а след него наставаха и другите. Само Ернест не помръдваше.

— След пет минути — наблюдаваше часовника си Лайо, — след четири... — погледна към Ернест. Всички насядаха бавно по местата си и повече не следиха минутите.

Излязох в коридора. Кучетата спяха. Не можех да ги упрекна в нищо. През целия ден бяха с нас на лавината, пъхаха се в тунелите, душеха, скимтяха и като всички нас, бяха безпомощни срещу снежната грамада.

Вратата на столовата се отвори. Няколко души с чаши в ръка отидоха в кухнята да честитят Нова година. След тях несигурно вървеше пияният. Запъти се направо към стаичката. И направо към мама. За миг постоя при нея, готвейки се да произнесе поздравление, но после размисли и не каза нищо.

Бързо взех едно столче и го сложих до кревата, за да остане по-дълго между нас.

— Аз пия, майко — седна той, — и имам защо. Мене никой не ме обича. Всичко ме разочарова... Знаете ли какво значи всичко? Това значи... Не само жена ми. Ех — прекара ръка по челото си, — много пих. Ама исках да ви обясня... че планината винаги ме утешава. За да не се сърдите на нея... тя е единственото сигурно нещо на този свят... единствената неизменност... — загледа се в мама и млъкна.

Видях, че и Вук го слуша.

— Днес не можете да го разберете — продължаваше той. — А на планината ѝ е безразлично... Тя стои и ще стои все така една и съща, дори когато нас отдавна няма да ни има, нито нашите деца... Там е цялата работа.

Напразно се мъчиш, човече, мама не може да те разбере. Нито днес, нито когато и да било не може да се съгласи с тебе, защото тя не обича планината и открай време живее в нея насила.

— Мине, не mine, и планината взема своята жертва — повдигна рамене мъжът. — Днес взе момиченце. А по-добре да бе взела мене, стария пън. Отдавна сам се предлагам... Да, така е...

Отидох в кухнята, за да видя къде се дяна татко. Зърнах го през отвореното прозорче. Влизаше в столовата. На главата си имаше заснежен овчи калпак.

Значи навън вали сняг.

Хората се обърнаха към татко. Той спря за миг, свали калпака от главата си и каза:

— Желая на скъпите ни гости честита Нова година!

На сутринта мама стана още по тъмно. Уми се, вчеса се и облече тъмносивата си рокля.

Ние с Юла разтребвахме стаичката. Когато изнасях пепелта, на терасата намерих Вук. Чакаше зазоряването.

Станаха момчетата от Подбрезова. Един по един се нижеха към умивалнята, а после, вече обути, излязоха при Вук на терасата. Ернест, блед като платно, се мъчеше да закопчае якето си с лявата ръка. Дясната му висеше на шал, вързан около врата. Забелязах кърпичката, станала съвсем черна и тогава видях, че пръстите му бяха подпухнали и потъмнели. Изтичах при Юла, за да извика лекаря, който през нощта даваше прахове на мама.

В кухнята татко приготвяше закуска. Мама обуваше черните си туристически обувки върху грубите чорапи.

— Остави, Терезка — казваше ѝ татко, — ще ги посрещна сам. Ела ми дай риза и нарежи хляба. Вече трябва да отивам.

Ако родителите на Яна са се качили на влака през нощта, ще пристигнат със сутрешния автобус.

Юла ме изпрати да подреда в столовата и да изчистя печката. Радвах се, че ми намери работа. На драго сърце изсипах пепелниците и ги изтрих с влажен парцал, на драго сърце обръщах покривките и отривах в тъмното снега от стъпалата. Изметох и плочника, който минаваше покрай столовата и цялата тераса. А като се развидели ще взема дървената лопата и ще разчистя всички пътечки.

Страж и Бой не можеха да дочакат деня. Изскочиха през столовата и се заровиха в пресния сняг. Погледнах небето. Звездите светеха ясно, сякаш не беше сутрин, а дълбока нощ.

Чух татко да заминава. Стана ми мъчно за него, оставих метлата и викнах от терасата:

— Татко, да дойда ли с теб?

Страшно се боях, че ще спре и ще каже: „Ела, сине. Ела...“.

Но той ми нареди да остана.

— И горе не отивай — върна се той няколко крачки. — Остани с майка си... И помагай. Хората трябва да ядат.

Исках да отида горе на лавината. Но след като татко ми забрани, разбрах, че всъщност не искам. Вчера, докато вярвах, че ще намерим Яна жива, не исках да се махна, но днес... ми се искаше и Вук да не ходи там.

Не отивай, Вук! Не отивай... Стъпалата скърцат, някой слиза, чувам Яна да казва: „Лека нощ, Йожко... У вас е толкова хубаво“.

Толкова хубаво!

Не отивай горе, братле! Да можеше да не отидеш.

Аз и Юла раздаваме закуската, момчетата вземат и си заминават. Вук върви, заобиколен от цялата група, а с тях е и вчерашният пиан гост. Никога през живота си не съм виждал толкова добър и толкова тъжен човек.

Юла ми наля топла вода в легена, за да мия чашите. Мия ги, бърша ги и ги подреждам в бюфета. Мама седи. Очите ѝ са хлътнали и е скръстила ръце в скута.

Доиде Габка, неумита, още по нощничка, с намусено личице, задето се е събудила сама в чуждата стая. Прецапа кухнята с боси крачета и се покатери в коленете на мама. Мушна лице в роклята ѝ, мама я притисна и бавно я залюля.

Навън почти се бе развиделило. Дърветата, побелели от снощния сняг, по-бързо улавяха утринния светлик.

Погледнах часовника и казах на мама:

— Време е да се облече.

Габка не искаше, изгледа ме изпод вежди и ми се сопна:

— Ти мълчи.

Но Юла донесе нещата ѝ, взе Габка в стаичката и я пусна вън, вече облечена. Видях, че не ѝ беше надянала анцуга, а тъмносинята рокля и белите чорапи.

Затова и аз отидох да си взема чиста, бяла риза.

Тогава от стаичката видях, че татко пристига с някакъв нисък господин с черна шапка. Пред тях вървеше бледо момче в клин и дълго палто. Петер! Или Павол. Братът на Яна... Майка ѝ не беше дошла...

Обадих в кухнята. Мама стана и тръгна по коридора навън. Вървеше по терасата, надолу по стъпалата и по снега — срещу бащата на Яна. Габка се мъкнеше подире ѝ. Хванах я за ръка и я задържах на стъпалата. Когато мама спря, господинът вдигна главата си и видях неговото лице. Не очите. Те бяха скрити зад очила със златни рамки. А отстрани видях мамините светли коси и пепелявото ѝ лице под тях.

— Само господ може да ви утеши, ако още го има — каза тежко тя, — а на нас... трябва да ни простите... ако можете.

Бащата на Яна стоеше и гледаше мама в очите. Стискаше зъби, а по бузата му играеше малко мускулче. Чух тежкото му дишане и видях, че брадичката му затрепери. Той кимна с глава, свали шапката си и подаде ръка на мама. После продължи и заедно с момчето бързо влезе след татко в коридора.

Не исках да пуцам Габа в стаичката. И аз не отидох. Само че Габка се изскубна от ръцете ми и през вратата я видях как отива при брата на Яна и го пита:

— Ти Петер ли си? Или Павол?

Момчето се притисна към баща си.

— Махай се! — каза на Габка, но с такава омраза, че се уплаших.
— Чуваш ли?! — викна то, лицето му се изкриви и ѝ обърна гръб.

Грабнах Габа и я отнесох в кухнята при Юла.

После изскочих навън без шапка, взех ските и избягах в гората.

Снегът ме заслепяваше, полепваше по топлите ски, но аз вървях, вървях, без да спирам, задъхвах се и бързах. Не към лавината. Напреки през гората, все по-високо и по-високо над хижата, за да не срещам вече никого и най-после да остана сам.

Спрях, починах си и погледнах към долината.

Изад близкия хълм се показаха няколко души с лопати на рамо. След тях шейна... Намерили са Яна, вече я карат... завита с розово одеяло! Розовото одеяло проблясва, отразява се от снега, а отгоре ѝ лежи нещо зелено. Подир шейната вървят още хора, с лопати и без лопати.

Шествието се движи бавно. Дори надолу по склона никой не се спуска със ски.

Върнах се в къщи, но не влязох. Ще почакам отвън и ще вляза с Вук.

Няма да го пусна да влезе сам. Няма да го изоставя. Няма да позволя...!

Под сайванта иззвъняха звънчета. Юла беше отишла там за борина и се бе блъснала в шейната. Звънчетата запяха, аз свалих ските и изтичах в сайванта, а когато Юла излезе, смъкнах звънчетата от шейната. Отидох към ледника и ги запратах в най-дълбокия сняг, да ръждясат там и вече никога да не звънят.

Шествието спря пред хижата. Вук бавно се отправи вътре. На дневната светлина видях, че през нощта лицето му бе посърнало още

повече.

Другите хора останаха под терасата при Яна. Не я виждах. Виждах само розовото одеяло, ските сложени до дясната ѝ ръка и големия венец от клек в краката.

Вук срещна бащата на Яна в кухнята.

Спря се, сведе глава и сякаш се вкамени.

— Аз... — искаше да каже нещо той, — моята... — но гласът му не го слушаше, само раменете му трепереха, изстена тежко и се разхълца.

Не издържахме. Никой от нас не можеше да издържи това.

Яниният баща пристъпи към Вук. Сложи ръка на рамото му, после на шията, придърпа главата му и заплака:

— Какво ще правим, сине?!

Когато се откъсна от Вук, той взе черната си шапка, хвана момчето за ръка и заедно с татко и мама излезе навън.

Вук рухна на един стол и захлупил глава на масата плачеше глухо и страшно.

Исках да отида при него, но Юла ме спря. Заведе ни с Габка в стаичката.

— Оставете го — зашептя тя, — съсипан е. Ще му олекне...

Стоях до прозореца и гледах навън.

Шейната потегли, венецът от клек се залюля. Яна заминаваше. На своята тиха шейна заминаваше тихата принцеса от далечния север.

Хората мълчаливо стояха под терасата.

Само бащата на Яна, брат ѝ и мама, и татко неуверено крачеха подир шейната.

От чистото небе прехвъркна ситен снежец. Посипа Яна със сребърни искрици.

Обърнах се и изтичах в нашата стая. Толкова отдавна не съм бил тук! Толкова отдавна в нея не бе влизал никой. Толкова отдавна... Нима наистина това стана едва онзи ден! Оглеждах стаята, тиха и подредена, дръвчето, на което се полюляваха празни хартийки и не можех да повярвам, че са изминали само два дни, че за по-малко от два дни са могли да се случат толкова страшни неща.

Тихо прекосих стаята и легнах на кревата си. Загледах се в белия таван и полека-лека, полека-лека започнах да вярвам, че всички тези страшни неща не са станали тук, а някъде другаде, в някакъв друг, по-лош свят...

В началото на април по телефона обадиха на Юла да отиде в Бенюша, за да наглежда болната си сестра. Сутринта не отидох на училище. Татко закара Юла, а ние с Габка останахме сами в хижата.

Тъкмо заключих и връзвах ключовете около врата на Габка, когато кучетата почнаха да душат и се разляха. Преди още да се огледам, Габка се изскубна и дрънчейки с ключовете затича надолу по пътя.

От падината бавно изплува старомодна скиорска шапка, след нея избеляла винтяга, а накрая в целия си блясък се появи чичо Лукавец.

Много обичам чичо Лукавец. Познавам го отдавна, но го обичам едва от Нова година насам. Затова че в оная нощ дойде при нас в стаичката. Че седя при мама. Обичам го за това, което каза тогава и най-много за това, че после идваше при нас почти всяка неделя.

Защото след Нова година мама се разболя. Пет седмици я лекуваха в болницата и досега се поправя в Бенюша. Даже и татко се замисля дали да не напуснем хижата. Нали не можем да живеем тук без мама. Само чичо Лукавец постоянно ни казва: „Не се предавайте!“.

Габка дотича до чичо Лукавец и толкова сърдечно го посрещаше, че той с мъка запазваше равновесие. Кучетата щяха да го изядат от радост. Развилнялата се групичка бавно приближаваше към хижата. Бавно и смешно. На всяка крачка спираше, сплиташе се в живо, неясно кълбо, а после, разпаднала се, тя се преместваше малко по-близо.

Спомням си добре какво каза чичо Лукавец на мама в оная нощ: че никой не го обича. Тогава може и да е било вярно. Но сега, когато го видях да идва, знаех, че това вече не е вярно.

— Добър ден, господин хижар — подаде ми ръка чичо, без въобще да се смее.

Съзнах, че стоя точно на онова място под терасата, където обикновено стои татко, когато посреща туристи. Затова казах като татко:

— Добре дошли — и като него навиках Страж и Бой, за да оставят гостенина на мира.

— Аха — обиди се наместо кучетата Габка, — от къде на къде пък ти ще заповядваш?! Да знаеш, че ще си остана в къщи. Няма да дойда с тебе за риба!

Изтръпнах и така й се ядосах, че ако го нямаше чичо Лукавец, честна дума, щях най-безжалостно да я напляскам. И себе си също.

Така ми се пада! Познавам я като петте си пръста и пак не мога да си държа устата пред нея. Ето че сега ми излезе солено.

„За каква риба?!“ исках да я забаламосам и да позамажа положението пред чичо, но той сам ми се притече на помощ. Смъкна шапката от главата си, изтри чело с носна кърпа и каза:

— Надявам се, господин Трангош, че ще ми продадеш една бира, а?

— Ще продам, разбира се — отговорих бързо и подгоних Габа за ключовете.

— Или знаеш ли какво — викаше подир нас чичо, — ще пия вода горе на извора. Всъщност хич и не ми се пие бира. Да не се бавя сега, ще отскоча до хребета, а после ще поседя при вас. Съгласни ли сте?

Оставих Габка и се върнах при него.

— През туй време вие си вършете работата — продължаваше той, — а аз ще дойда привечер. И ще ноцувам у вас.

— Добре — съгласих се. — Ще ви запаля печката в номер трети.

Винаги спи в трета стая.

— Няма защо — махна с ръка той, — вече е топло, не трябва да палиш.

— Все пак ще я запаля. Нощите са още студени.

Гледах подире му, докато се скри в гората. Каквото и да става, той трябва да се изкачи на хребета. Навярно, за да се убеди, че в планината нищо не се променя, че тя винаги стои на своето място и ще стои така вечно... „Там е цялата работа“, каза той в онази нощ.

Планината наистина стои на мястото си — тук чичо е прав. Но че в нея нищо не се променя — не е прав. Например потокът, доскоро тих и затрупай от сняг, цял бучи и оглася гората с рева на пенестите си води. По земята наоколо са наболи бледорозови румянки, все още голи, без листа, но силни и високи.

Отрязвах един прът, завързах влакно с мушичка за стръв и бавно се спуснах надолу по потока, да търся Йожовите вирчета. Успоредно на мене, но на почетно разстояние, се прокрадваше Габка. Придържаше ключовете с ръка, стъпваше тихичко, така че за съжаление нямах причина да я изгоня.

Изпищя, едва когато изхвърлих в краката й първата пъстърва. Цапнахме я с един камък по главата, промушихме през хрилете й пръчица и продължихме.

След час вече бързахме нагоре по пътя с дванадесет пъстърви на пръчицата. Четири по-малки хвърлих обратно във водата.

— Можем да ги изпържим — подскачаше около мене Габка. — Също както потапят месце в яйца и после го овалят в галета. Да си оближеш пръстите!

Казах, че не умея да пържа пъстърви. Ще ги сложа да се пекат във фурната. Ще ги посоля и готово. Ако намерим масло в килера, може отгоре им да нахвърляме парченца масло.

— Надявам се, че не си забравила какво се разбрахме за рибите!

— Аз? — обиди се отново тя. — Гледай ти да не забравиш.

Какво да я правя? Знам си, че ще ме издаде.

А от всичко на света татко най-много мрази да браконьерствуваме край потока. Обича да хапва пъстърви, но не търпи, когато ги ловим. Особено аз, веднага отнасям по някой шамар, осмеля ли се да приближа потока. И от Вук доста съм си патил за тази риба. Преди. Сега Вук дори няма да ме забележи край потока. От Нова година насам си идва много пъти у дома и затова знам, че нищо, от което се интересуваше преди, вече не го интересува.

Отключихме хижата, кучетата оставихме вън, за да обадят, ако се появи опасност и аз се залових да чистя рибата. Габка постоянно ми досаждаше, искаше да я опържим. Казах й, че в килера няма ни едно яйце.

Тя опасва престилката на мама и каза, че отива в прерията да търси полози. От край време кокошките ни са такива, ненормални. Веднага щом запролети и се стопи снегът, те не снасят яйцата си под сайванта, в дървените сандъчета, постлани със сено, а из цялата околност и на места, за които знае само Габа.

— А като намеря яйца, ще изпържиш ли рибките? — върна се тя чак от стъпалата.

— Ти намери. После ще видим.

Разбира се, че няма да ги изпържа. Но ако с печенето на фурна не излезе нищо, ще може да си изпържим яйца.

Наредих изчистените риби в тавата и отгоре им нахвърлях парченца масло. Нашите пъстърви са светли. Сребристи, с червени точки. Навярно защото и водата в потока ни е сребриста. Веднъж татко купи в Бистрица едни такива арабчета, че даже не можех да си представя в какъв поток са живели.

Пъхнах тавата във фурната и почнах да разтребвам кухнята, за да унищожа всички следи от браконьерството.

Огънят в печката весело боботеше и от пъстървите вече се носеше приятна миризма, а Габка все още не се връщаше. Отидох в стаичката, за да погледна от прозореца къде се губи. Видях само Страж, който лежеше на слънце. Той не търси яйца с Габка. Бой, разбира се, търси. Страж намери полог само веднъж и петнадесетте яйца в него смяташе за свое имущество. И като свое имущество, още на място ги изяде. Дори не се криеше. Когато Габка видя жълтата му муцуна, отиде да се оплаче на татко и той затвори Страж цял ден в умивалнята. Тогава Страж така изпогриза вратата, че от нея стърчаха трески. Вън не успя да се измъкне и вечерта изяде голям бой, но поне беше доволен, че не е изтърпял покорно несправедливото наказание. Оттогава Страж не търси полози. А Бой презирам. Не затова че помага на Габка, а затова че не изяжда ни едно яйце, с което подло ѝ се подмазва.

Изад кочината изникна Габка с престилката на мама. Без Бой. Бавно, важно вървеше през прерията. Репейте не я закриваха. Лежаха на земята почернели след дългата зима, преплетени като уморени змии. Тя направи още няколко крачки, трепна, вдигна глава и се спря. Изведнъж ми домъчня за нея. Задето стои там мъничка, изоставена, в избелял и мръсен анцуг, с твърде голяма престилка, с небрежно сресана главичка, с кални ботушки, може би и без чорапи. С червените ботушки, някога толкова красиви. Подсмърчаше и триеше носа си с ръка. Изоставено, настинало момиченце.

Бързо отворих прозореца.

— Габец! — провикнах се. — Габец, прибирай се! Стига си търсила. Ела, рибките са почти готови.

Дори не помръдна. Тогава чух, че нагоре по долината бучи автомобил. И в същия миг се показа от падината. Нашата джипка!

Беше късно да вадя рибите от фурната. И без друго миризмата им се носеше из цялата долина. Затова най-разумно беше да се подготвя и с безразличие да изчакам последствията.

Гледах, привидно спокоен, през прозореца и не можех да разбера защо Габка стои като вкаменена. Защо в лицето ѝ нахлу кръв, защо пусна крайчетата на мамината престилка, тъй че на земята паднаха три бели яйца. Какво я изненада така?

Джипката спря под прозореца и тогава разбрах.

До татко седеше и мама...

Стрелнах се вълн, но мама вече тичаше през прерията към Габка. А тя все стоеше, стоеше неподвижно, цялата червена и смаяна. Но гледаше трите счупени яйца в репеите.

От задната седалка се измъкна Вук. Ужасно му се зарадвах. Нищо нямаше да му пречи да си идва у дома всяка неделя!

Свалихме от колата пълния с покупки кош и го отнесохме в кухнята. Вук усети миризмата и безразлично попита:

— Какво печете?

Веднага се издадох, макар че не казах нито дума. Вук пристъпи към фурната и я отвори. Кълба вълшебна ухание го удариха в носа.

— Коя дата сме днес? — погледна ме зловещо той.

— Коя ли? Ами де да знам. Събота сме, но датата не зная. — Опитах се да изчезна в коридора.

— Тогава аз ще ти кажа! — викна Вук. — В никакъв скучай още не е петнадесети май!

Знаех го и без него. Само че аз не мога да се съобразявам, че ловенето на риба е забранено през април. Аз трябва да браконьерствам тогава, когато ми се отдаде възможност.

— Ей, Дюро, ама такъв ще ти светна, ама такъв... чуваш ли! — беснееше Вук и на мене ми се струваше, че всеки миг ще нахлупи тавата с рибите на главата ми.

После тресна вратичката на фурната и седна до масата.

— Не знаех, Йожко — почнах да хитрувам аз. — Мислех, че от първи април... Ама и без друго тия бяха все мъжки. Сериозно. Нито една нямаше хайвер. Тези с хайвера ги хвърлях обратно, да не би да съм луд...

— Я стига си дрънкар — каза Вук. — Донеси мухите, и всички влакна ми донеси! Кой ти е позволил да разносяш нещата ми?

Излязох в коридора, уж за мухите. И полетях навън, за да посрещна мама. Тя седеше под Марманец с Габка на коленете. В ръката си Габка стискаше шоколад. Дори не го беше развила! Седеше тихо и все така смаяна.

Изглежда, това дете упреква в нещо мама...

Но аз не я упреквам! Аз само исках да попитам дали мама ще остане у дома.

Ала не попитах. Такъв съм си. Ако много искам да разбера нещо, нямам смелост да попитам. Само тръпна, изчаквам и дебна нещо, което и без да питам би отговорило на въпроса ми.

Както например Вук, без да питам отговори на въпроса ми за рибите. Дали го интересуват, или не. Така отговори, че за малко не ми стовари тепсията на главата. Следователно, твърде ясно.

Но с мама не беше ясно. Продължаваше да седи под Марманец. Приседнах до нея. Тя ме притисна замислено, докосна дупката, която отдавна се беше прокъсала на стария ми пуловер, после извади гребенчето от косите си и започна да реше Габка. Мълчеше.

На стъпалата се появи татко.

— Хайде, елате да ядем — рече той. — По случай пристигането ни Дюро е приготвил угощение. Заповядайте на масата!

Каза го кротко, но не като Фукач, който бърбори преди да раздава плесниците. Бях сигурен, че вече нищо не ме заплашва. Що за странни работи стават тук?

Влязохме вътре, а след нас татко внесе куфара на мама.

Но куфарът не значи още нищо. Куфарът лесно се донася и лесно може да се отнесе.

Нареждахме масата с Габка, когато татко извика Вук навън. Изнесоха още нещо от джипката. Нещо в чувал.

— Дай ключа от мазето! — извика ми татко.

— Защо от мазето? — каза мама. — Вече не е студено, сложете ги под сайванта. След две-три седмици може да започнем да садим.

Бенюшките картофи!!

Скочих към мама, и не й казах нищо, защото в очите ми напиреха сълзи. Какво от това! Никой не ме видя, освен мама. Аз не съм като Вук.

Не съм като Вук, който плака един-единствен път през живота си.

— Да видим кой ще направи на мама лескова ограда под Шпрнагел — каза татко. — И кой ще й докара оборски тор.

— Щом съм дал дума, ще я изпълня — стана от масата Вук. Преобу се в коридора и слезе по стъпалата.

Знаех къде отива. И когато изчезна зад близкия хълм, тръгнах подире му. Както винаги. И вървах, вървах без да спирам, ако не с него,

то поне по следите му. За да бъде сам и все пак да не бъде напълно изоставен в сумрака под Кози рид.

Издание:

Автор: Клара Ярункова

Заглавие: Братът на мълчаливия вълк

Преводач: Панайот Спиоров

Година на превод: 1977

Език, от който е преведено: Словашки

Издание: Първо

Издател: Държавно издателство „Отечество“

Град на издателя: София

Година на издаване: 1977

Тип: Роман

Националност: Словашка

Печатница: Държавен полиграфически комбинат „Д. Благоев“

Излязла от печат: ноември 1977

Редактор: Лъчезар Мишев

Художествен редактор: Йова Чолакова

Технически редактор: Петър Стефанов

Художник: Владимир Коновалов

Коректор: Албена Янкова

Адрес в Библиоман: <https://biblioman.chitanka.info/books/1606>

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.